

*Empowered lives.
Resilient nations.*

МАЛЕНЬКІ МРІЇ, ВЕЛИКІ ПЕРЕМОГИ

**Залучення громад до місцевого розвитку:
історії успіху Проекту Європейського Союзу
та Програми розвитку ООН
«Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»**

Київ-2011

УДК 352(477)
ББК 67.9(4Укр)401
М18

«Маленькі мрії, великі перемоги. Залучення громад до місцевого розвитку: історії успіху В рамках Проекту ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. — 88 с.

ISBN 978-966-2333-26-8

Це видання підготовлено в межах виконання Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні. Думки, висновки чи рекомендації, які містяться в цих матеріалах, належать виконавцям Проекту, авторам та упорядникам цього видання і не відображають погляди Європейського Союзу чи ПРООН.

Редакційна група: Оксана Ремига, Джейсінгх Сах, Ганна Яцюк, Тетяна Дієва.

Редактор збірки - Олексій Погорелов.

Літературний редактор — Сергій Чемеркін.

Фото, використані у публікації, належать Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Видання:

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»

Адреса: вул. Еспланадна, 20, 7 поверх, офіс 704-708, м. Київ, 01601.

Тел.: +38 (044) 584 34 70; факс: +38 (044) 584 34 68.

Сайт Проекту: www.cba.org.ua.

Сторінка на Facebook: <http://www.facebook.com/cbaproject>.

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» було започатковано у вересні 2007 року. Проект має на меті сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні шляхом підтримки та співфінансування громадських ініціатив у всіх областях України та Автономній Республіці Крим. В основі Проекту лежить підхід *«розвиток, орієнтований на громаду»*. Він передбачає, що місцеві громади, органи місцевої виконавчої влади та самоврядування спільно визначатимуть пріоритети розвитку своїх територій, спільно плануватимуть та реалізовуватимуть заходи для забезпечення сталого розвитку свого села, селища чи міста. Ініціатива фінансується Європейською Комісією в рамках програми технічної допомоги ЄС та співфінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні, за підтримки Уряду України.

Європейський Союз складається з країн-членів, які вирішили поетапно об'єднати разом свої інновації, ресурси і долі. Спільно, протягом 50-річного періоду розширення, вони побудували зону стабільності, демократії і поступального розвитку, підтримуючи культурну різноманітність, толерантність та індивідуальні свободи. Європейський Союз зацікавлений в обміні цими здобутками та цінностями з країнами і людьми поза його кордонами.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку, організацією, яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя. Ми співпрацюємо з 166 країнами світу, допомагаючи їм знаходити власні шляхи розв'язання глобальних та національних проблем в галузі людського розвитку. Покращуючи власні можливості, вони мають змогу використовувати досвід та знання співробітників ПРООН та широкого кола наших партнерів.

ПРООН допомагає Україні на шляху до забезпечення кращих стандартів життя, добробуту та демократії. Ми пропонуємо найкращий міжнародний досвід з метою поліпшення спроможності наших місцевих партнерів подолати виклики людського розвитку і також допомагаємо нашим національним партнерам у втіленні ефективних державних програм. Діяльність Організації має на меті створення умов для людей з меншими можливостями отримувати повну користь від позитивних змін в Україні. Докладніше про діяльність ПРООН можна знайти на сайті www.undp.org.ua.

ISBN 978-966-2333-26-8

СПИСОК АБРЕВІАТУР

МРГ	Проект ЄС/ПРООН — «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»
АРГ	Асистент з розвитку громад (співробітник Проекту в регіоні)
ПРГ	План розвитку громади
КМ-ОГ	Керівний орган організації громади
ЄК	Європейська комісія
ФМР	Форум місцевого розвитку
ЦРТ	Цілі розвитку тисячоліття
МПП	Мікропроектні пропозиції
МП	Мікропроект
ОР	Обласна рада
ОКР	Обласна координаційна рада
ОРЦГ	Обласний ресурсний центр громади (те саме, що і ОПВ)
ОПВ	Обласний підрозділ із впровадження Проекту (те саме, що і ОРЦГ)
ОДА	Обласна державна адміністрація
УП	Угода про партнерство
КУП	Команда управління Проектом
РР	Районна рада
РРЦГ	Районний ресурсний центр громади
РДА	Районна державна адміністрація
УЦРТ	Українська ціль розвитку тисячоліття
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
СР/МР	Сільська/міська рада

ЗМІСТ:

Передмова	7
Розділ 1. Спільними зусиллями покращуємо життя нашої громади	9
■ «Чистота і порядок у нашому місті залежать від кожного з нас!» Досвід спільних дій громади та влади, Закарпатська область, м. Перечин	10
■ «Центр Громади» і його система освітлення вулиць без оплати електроенергії Досвід громади с. Нові Мартиновичі, Полтавська область	12
■ Вирішили проблеми з водопостачанням — час лагодити дороги та прокладати газ АР Крим, с. Звіздне	14
■ «Надія Високого» — сила громади Житомирська область, с. Високе	16
■ Як «Промінь» показав мешканцям Кагарлика доріжку у краще життя Одеська область, с. Кагарлик, Сільський комітет «Промінь»	18
■ Формула успіху громади с. Сядрине: «Комплексним проблемам — спільні рішення!» Чернігівська область, с. Сядрине, ОГ «Струмок»	20
■ Надихаючий приклад для усіх занедбаних водогонів Запорізька область, смт Андріївка	22
■ Як подолати проблеми за два роки. Рецепт від «Народного віче» Полтавська область, с. Більськ	24
■ Урок шкільного автобуса: забезпечуйте незалежність Вінницька область, с. Сальниця	26
■ Як мешканці с. Вершаці отримали воду та навчились вирішувати інші спільні проблеми Черкаська область, с. Вершаці, ГО «Відродження»	28
Розділ 2. Розвиваючи лідерський потенціал	31
■ Повірити — підтримати — долучитися Роль лідера та рецепт успішного розвитку від ГО «Гаранті», Донецька область, с. Стінки	32
■ Небайдужість та зацікавленість — запорука змін на краще Особистий приклад керівника Звенигородського районного ресурсного центру громад, Черкаська область	34
■ Країну творять не політики — країну творять громадяни! Досвід лідерів с. Каїри, Херсонська область	36
■ Шукайте людину, яка прагне самореалізації Як громада с. Андрівка (Запорізька область) знайшла свого лідера	38
Розділ 3. Сталість результатів та утримання об'єктів за участі громади	41
■ Сила взаємодії, співпраці та підтримки Історія успіху ГО «Надія» села Великий Говилів Тернопільської області	42
■ Це наше майно і ми маємо про нього дбати «Михайлівка-2009», Кіровоградська область, с. Михайлівка	44
■ Допомога прийде, а до мети треба йти попри перешкоди Історія успіху ГО «Промінь», с. Заброди, Ратнівський район, Волинська область	46

Точка неповернення	48
■ Як змінити ставлення людей та зробити їх відповідальними? Досвід громади с. Мезенівка, Сумська область	
Ремонт у школі, який підштовхнув громаду до активних змін	50
■ смт Золочів, Харківська область	
Успіх буде, якщо «між нами завжди злагода»	52
■ Досвід Куцурубської сільської асоціації «Злагода», Миколаївська область	
Розвиток громади крок за кроком	55
■ Досвід БО «Добробут», Дніпропетровська область, с. Привовчанське	
П'ять головних умов сталого розвитку	58
■ Досвід Миколаївської сільради та ОГ «Відродження», Донецька область	
Розділ 4. Партнерство «влада — громада»: чому, що і як?	61
«Завжди готові підтримати ініціативи громад»	62
■ Історія успіху районного ресурсного центру громад Олександрівського району Кіровоградської області	
Форум як інструмент розвитку	64
■ Досвід Старосамбірського та Самбірського районів Львівської області з розвитку співпраці з громадами	
10 успішних проектів за два роки: як це зробити?	66
■ Досвід Красилівського району Хмельницької області	
Системний розвиток — справа технологічна	68
■ Досвід Галицького району Івано-Франківської області з побудови ефективного механізму співпраці влади, громади та бізнесу	
Розділ 5. Меценатство та підтримка ініціатив громад	71
Як громада Бобрикового змінила хід свого життя	72
■ Луганська область, с. Бобрикове	
Меценатство по-паліївськи	74
■ Кіровоградська область, с. Паліївка	
«Чарівний поштовх» для «Пана Єпіфана»	76
■ Луганська область, с. Єпіфанівка	
Розділ 6. Дали вудку і навчили рибалити. Що далі?	79
«Лелека» набирає висоту	80
■ Як усього за два роки громада с. Воскодави Рівненської області реалізувала третину довгострокового плану розвитку	
Сила співпраці та партнерства	82
■ Історія успіху громади с. Кисилин Волинської області в рядках і фотографіях	
Три складові сталого розвитку громади та району	84
■ Досвід Снігурівського району Миколаївської області у запровадженні соціальних проектів шляхом самоорганізації та реалізації громадських ініціатив	
Без віри — нікуди. «Вірою» сильна громада»	86
■ Київська область, м. Переяслав-Хмельницький	

Шановні колеги!

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» — це спільна ініціатива Європейського Союзу та Програми розвитку ООН, що впроваджується в усіх регіонах України. Основний принцип цієї ініціативи полягає у розбудові потенціалу місцевих громад та влади для спільного прийняття рішень і вирішення проблем, таким чином забезпечуючи сталий розвиток території.

На початковому етапі співпраці з донорами представники громад зазвичай мають схильність мріяти про великі перетворення та здійснення масштабних проектів. Але після роздумів над запитанням «З якими головними проблемами Ви стикаєтесь у побуті щодня?» виявляється, що першочерговою потребою громади є забезпечення водопостачання або збір та утилізація сміття, або теплі класи для школярів.

Такі «маленькі» мрії перетворювались у мікропроекти і втілювались у життя самими громадами за фінансової підтримки ЄС, ПРООН, місцевих бюджетів, а також внесків безпосередньо громад та місцевого бізнесу. Ці ініціативи істотно вплинули на якість життя в пілотних проектах у громадах, покращивши умови надання освітніх та медичних послуг, поліпшивши екологічну ситуацію та збільшивши енергоефективність. Саме так ці маленькі мрії стали великими досягненнями для громад, які спромоглися реалізувати їх власними силами і принесли позитивні зміни в життя свого суспільства. Завдяки успішній реалізації перших 1000 мрій Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» продовжить свою діяльність, отримавши від Європейського Союзу 17 млн євро фінансування на співпрацю ще з 900 громадами.

Крім здійснення мрій через мікропроекти, Проект посприяв розвитку місцевої демократії та залученню громадян до процесів прийняття рішень і формування політики на найближчому до них рівні. Залучення громад до процесів місцевого розвитку розвинуло їх потенціал як партнерів у прийнятті й реалізації рішень на найближчому до громадян рівні. Така схема співпраці може бути прикладом для усіх рівнів урядування. Як показав досвід Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», дух громади — це могутній імпульс, що спонукає місцеву владу та бізнес вкладати кошти у сталий місцевий розвиток.

Ми маємо приємність представити Вашій увазі добірку історій успіху з різних регіонів України про сильні та успішні громади, про надзвичайних лідерів, про успішні партнерства, про приклади вирішення застарілих болючих проблем та про значення соціально відповідального бізнесу.

Висловлюємо подяку усім, хто втілює ці історії в життя. Сподіваємося, що вони надихатимуть і мотивуватимуть усіх, хто працює для сталого розвитку.

Жозе Мануел Пінту Тейшейра
Голова Представництва ЄС в Україні

Олів'є Адам
Постійний представник ПРООН в Україні

РОЗДІЛ 1.

СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ
ПОКРАЩУЄМО ЖИТТЯ НАШОЇ
ГРОМАДИ

«ЧИСТОТА І ПОРЯДОК У НАШОМУ МІСТІ ЗАЛЕЖАТЬ ВІД КОЖНОГО З НАС!»

Досвід спільних дій громади та влади, Закарпатська область, м. Перечин

Вже давно перед громадою міста Перечин стоїть гостра проблема — збереження екології та навколишнього середовища. Міська рада розробила програму вирішення цієї проблеми. І одним із її основних пунктів було забезпечення всіх дворогосподарств сміттєзбірниками для побутового сміття та вивозу його на сміттєзвалище.

Чому цей пункт був основним? З тієї причини, що прилегла до дворогосподарств територія систематично забруднювалась. Власники дворогосподарств виносили сміття у відрах, мішках, корзинах, коробках і т. ін. Це сміття знаходилося на вулиці упродовж майже цілого дня, тому що місцеве комунальне підприємство збирало його відповідно до встановленого графіку вивозу один раз на тиждень.

Зважаючи на це, окремі мешканці міста неодноразово зверталися з ініціативою збільшити кількість вивозу сміття хоча б до двох разів на тиждень, але працівникам «Комунальника» доводилось вручну вибирувати сміття по забруднених цими відходами вулицях, що суттєво сповільнювало процес, і ініціативу не задовольняли. Всі дійшли висновку, що необхідно забезпечити дворогосподарства міста контейнерами-сміттєзбірниками і відповідно встановити новий графік вивозу сміття.

Крім того, громада вважала, що забезпечення дворогосподарств контейнерами для сміття унеможливить створення стихійних сміттєзвалищ та засмічення вулиць, потічків, русел річок, що знаходяться на території міста, адже це постійно створює надзвичайні ситуації та шкодить екології.

ПРОДУМАНІСТЬ — НАЙВАЖЛИВІШЕ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ РЕЗУЛЬТАТ

Дізнавшись про Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» і про можливість взяти в ньому участь, актив громади та органи місцевого самоврядування ініціювали проведення загальних зборів. На них було прийнято рішення про участь у Проекті та про створення громадської організації з назвою «Агенція розвитку міста Перечин».

Розробляючи план роботи, ГО «Агенція розвитку м. Перечин» провела анкетування мешканців, попросила кожного описати проблеми міста та зазначити пріоритетність їх виконання. За результатами цього опитування та аналізу решти «за» та «проти», рішенням загальних зборів ГО був встановлений пріоритет — організація збору та вивезення твердих побутових відходів у м. Перечині шляхом придбання та встановлення сміттєзбірників біля кожного дворогосподарства, упорядкування місць для їх розміщення.

З цією метою було виготовлено карти всіх вулиць, провулків та площ міста, на яких позначені місця встановлення сміттєзбірників. Розрахункова вартість мікропроєкту «Придбання та встановлення сміттєзбірників у м. Перечин» склала 189,950 тис. грн. Ці гроші мали поступити від партнерів у таких обсягах: внесок проєкту МРГ — 77,0 тис. грн, районний бюджет — 42,5 тис. грн, міський бюджет — 60,0 тис. грн, кошти громади — 10,656 тис. грн.

На перший погляд здавалося, що реалізація мікропроєкту буде нескладною: провести тендер, визначити постачальника, закупити сміттєзбірники, встановити їх в заздалегідь визначених місцях. Але актив ради, міський голова та депутати міської ради вирішили, що для успіху у кінцевому вимірі мало просто розставити сміттєзбірники — необхідно забезпечити, щоб люди зносили сміття саме сюди. Тому було прийнято рішення залучити до виконання даного проєкту широке коло мешканців. Відповідно, в календарному плані робіт за проєктом дуже велика увага приділялась проведенню роз'яснювальних робіт щодо належного використання і зберігання сміттєзбірників, утримання в належному стані територій, на яких будуть знаходитись контейнери. Для цього члени функціональної групи спільно з головами вуличних комітетів, депутатами та громадськими активістами провели збори за місцем проживання у всіх мікрорайонах міста. Крім того, з місцевим комунальним підприємством був укладений договір на проведення робіт із встановлення сміттєзбірників, розроблений графік вивозу сміття з приватного сектору, підготовлені та підписані нові додаткові угоди з власниками дворогосподарств щодо сплати послуг із вивезення сміття.

Поряд з тим, активісти ГО «Агенція розвитку м. Перечин» проводили індивідуальні бесіди з власниками дворогосподарств, членами їх сімей на тему дотримання норм і правил благоустрою м. Перечина.

Велика організаційна робота була проведена функціональною групою із фінансового забезпечення проєкту. Для виділення коштів з міської ради було розроблено проєкт Програми фінансової підтримки мікропроєкту «Придбання та встановлення сміттєзбірників в м. Перечин», який був підтриманий рішенням №280-Р 6 сесії Перечинської міської ради 6 скликання від 28.09.2009 року. Далі функціональною групою було розроблено і затверджено список уповноважених та цілий пакет документів, необхідних для збору коштів, до якого було включено звернення до мешканців міста, а також відомості про збір коштів.

СПІЛЬНЕ ПИТАННЯ — СПІЛЬНА Й УЧАСТЬ У ЙОГО ВИРІШЕННІ

Надзвичайно важливо, що до реалізації проекту підключились і інші громадські організації міста — Благодійний фонд «Центр громадських ініціатив» (голова правління А. М. Вишняк), Благодійний фонд «Опіка» (директор І. І. Судакова), ГО «Ініціатива плюс» (голова А. В. Томаш). Вони взяли активну участь у зборі коштів від громади. Збір коштів проходив прозоро, в кожному номері газети «Перечинська тема» друкувалась інформація про хід наповнення бюджету та про стан виконання проекту, кожен з мешканців міста мав можливість ознайомитися зі списками по збору коштів, які було зібрано уповноваженими з кожної вулиці окремо.

Щоб створити команду однодумців із вирішення локальних проблем територіальної громади міста Перечина та успішного проведення даного етапу реалізації проекту, за участі всіх громадських організацій міста було організовано ряд засідань круглого столу.

В результаті всі учасники проекту свої фінансові зобов'язання виконали. Екоконтейнери в кількості 694 шт. придбано, передано у власність комунальному підприємству «Комунальник». До процесу встановлення сміттєзбірників було залучено активістів вуличних комітетів, депутатів міської ради. Кожен користувач екоконтейнера підписав акт прийому-передачі та договір про користування та утримання контейнеру в належному стані. Робота із впровадження ініціативи громади щодо організації збору та вивозу твердих побутових відходів завершилась, що дало можливість вирішити одну важливу частину питання про покращення екологічної ситуації в місті:

У Перечині зосереджена основна промислова зона району, яку представляють підприємства лісохімічної, деревообробної, машинобудівної, легкої, поліграфічної, харчової, житлово-комунальної та побутової галузей. Місто газифіковане, забезпечене водопостачанням та водовідведенням, має налагоджену інфраструктуру. Міський бюджет самодостатній, однак кошти, закладені до нього, не дають можливості вирішувати глобальні проблеми життєдіяльності Перечина, до яких належить екологічне становище, забруднення навколишнього середовища, утилізація сміття.

Ці питання може вирішити лише активна громада міста, яка має нести відповідальність і за план соціально-економічного розвитку, і за фінансування проектів з його виконання. Використовуючи часткове фінансування з міського та обласного бюджетів разом із грошима громади, спонсорів та донорів.

- забезпечити належний санітарний стан території міста, відповідно до Правил благоустрою території міста Перечина, забезпечення в ньому чистоти і порядку;
- уникнути можливості утворення стихійних сміттєзвалищ на території міста та збереження екології навколишнього середовища;
- створити належні умови утримання чистоти і порядку на прибудинкових територіях у місті;
- здійснювати контроль за станом благоустрою присадибних ділянок та визначати кращі дворогосподарства міста;

покращити якість роботи комунального підприємства «Комунальник» та поліпшити його фінансовий стан.

ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ — НАЙКРАЩИЙ СТИМУЛ РОЗПОЧИНАТИ РОЗВ'ЯЗАННЯ НОВОЇ ПРОБЛЕМИ

Результат спільної діяльності громади з міською владою та громадськістю міста ще раз підтвердив, що для досягнення мети необхідно працювати разом, освоювати нове, а найголовніше — не бути пасивним у вирішенні локальних питань в розвитку громади м. Перечина.

На даний час громадська організація систематично працює над розвитком адекватної політики в місті щодо навколишнього середовища та збереження екології. У Перечині традиційно стали проводитись місячники благоустрою, акції «Перечин — наш рідний дім», Всеперечинські толоки тощо, однак все це не повністю задовольняє вимоги сьогодення. Громада активно включилась в розробку плану стратегічного розвитку м. Перечина. Планує надавати дієву допомогу у створенні міського музею та центру інформації розвитку туризму на Перечинщині. Готує проект із створення належних умов для дітей дошкільного віку. Та найголовніше те, що завдяки успішній реалізації свого першого мікропроекту громада вірить, що всі її плани реальні, здійснимі, успіх залежить тільки від них.

ПЕРЕЧИН — СУЧАСНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ ЦЕНТР, І ВСЕ Ж НЕ МОЖЕ РОЗВИВАТИСЯ БЕЗ АКТИВНИХ ДІЙ ГРОМАДИ

Перечин — містечко, що розмістилось між мальовничих гір у долині на перетині річок Уж і Тур'я. Це сучасний, адміністративний центр Перечинського району, що знаходиться за 20 км на північ від м. Ужгорода — обласного центру Закарпатської області, на заході межує зі Словаччиною.

«ЦЕНТР ГРОМАДИ» І ЙОГО СИСТЕМА ОСВІТЛЕННЯ ВУЛИЦЬ БЕЗ ОПЛАТИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Досвід громади с. Нові Мартиновичі, Полтавська область

На благодатній Полтавській землі, на кордоні Полтавської та Київської областей розташувалося гарне, сучасне село з назвою Нові Мартиновичі. Коли питаєш мешканців, чому «Нові», розповідають, що колись давно на Пирятинщині вже були Мартиновичі. Після Чорнобильської катастрофи 1986 року багато сіл забрудненої зони підпали під програму переселення. Так на мапі Полтавщини з'явилися Нові Мартиновичі — село переселенців. Потім — період розпаду Радянського Союзу та важкі роки становлення Української держави. Здавалося, що життя вже не відродиться. Та і сьогодні Україна переживає в соціальному та економічному плані важкі часи. Для вирішення гострих соціальних проблем потрібно запроваджувати нові ефективні механізми. Пасивність та фінансова обмеженість Давидівської сільської ради, до якої належить село, змусили створити комітет самоврядування, але він не зміг вирішити проблеми, які накопичилися. Саме життя змусило громаду зайнятися пошуком власного шляху виживання.

Так громада почала співпрацювати з міжнародними грантовими організаціями. І знайшла, де збігаються інтереси зі спільним проектом ЄС та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Адже саме на створення і апробацію таких механізмів, як участь громади, а також на розвиток потенціалу громад у вирішенні соціальних проблем спрямований Проект МРГ. Важливу роль в цьому процесі відіграє саме місцева громада — зокрема така, як в селі Нові Мартиновичі, де живуть працьовиті, талановиті люди, багаті на ідеї та пропозиції.

НЕМАЄ ГРОШЕЙ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ — ВИКОРИСТОВУЙТЕ АЛЬТЕРНАТИВНІ ЇЇ ДЖЕРЕЛА

Ще під час будівництва села Нові Мартиновичі було заплановано освітлення всіх вулиць та провулків. Але в умовах постійного подорожчання енергоносіїв та у зв'язку з відсутністю коштів на утримання системи освітлення, з 1997 р. до 2009 р. вона зовсім не працювала. Організувавшись у межах Проекту МРГ, громада дійшла висновку, що ця проблема заслуговує першочергового вирішення. Проте відновлення старої системи видавалось дуже затратним та неефективним. Адже тарифи на електроенергію постійно підвищуються, то й забезпечити регулярну оплату за спожиту електроенергію сільська рада не могла. Тому було прийнято рішення, що нова система освітлення працюватиме від альтернативного джерела енергії та не буде вимагати оплати спожитої електрики — лише обслуговування та ремонту. Комітет самоврядування (власник об'єкта) разом зі створеною організацією громади «Центр громади» проаналізували ринок відновлювальних джерел енергії та обрали систему освітлення з використанням автономних світильників на основі сонячних модулів, що монтуються на існуючих електроопорах. Ідею «сонячного освітлення» громада перейняла з Рівненщини, куди її делегація здійснила ознайомчий візит. Серед членів делегації були представники районної ради, сільської ради, комітету самоврядування та члени громади.

НОВИМ ПІДХОДАМ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ — НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ

На початку 2009 р. було виготовлено нескладну проектно-кошторисну документацію, куди входять пояснювальна записка, ситуаційна схема розміщення 20 автономних світильників з сонячними модулями, дефектний акт та кошторис із необхідними погодженнями. Необхідно зауважити, що громаді не потрібно було замовляти проект та погоджувати його в структурі облenerго, що дуже спростило процес, адже таке погодження є довготривалим та витратним. (Система «сонячного освітлення» є повністю автономною — тобто не підключена до мережі централізованого електропостачання. Тому її погоджувати її з облenerго не потрібно. — Прим. ред.).

Мікропроектна пропозиція ОГ «Центр громади» с. Нові Мартиновичі була затверджена в центральному офісі Проекту МРГ у травні 2009 р. Загальний бюджет становив 160680 грн, з нього кошти громади склали 8019 грн, кошти районного бюджету — 34491 грн, обласного бюджету — 40170 грн, внесок Проекту — 78000 грн.

Система освітлення працює від сонячної енергії — на існуючі електроопори встановлюються спеціальні елементи, які перетворюють сонячне світло в електроенергію навіть за умов сильної хмарності та атмосферних опадів. Ця енергія протягом дня накопичується в акумуляторах, а з настанням темного часу доби енергія з акумуляторів живить лампи ліхтарів. В ліхтарях використовуються енергоощадні лампи, які споживають набагато менше електроенергії, ніж звичайні. Отже, енергії акумуляторів цілком вистачає на освітлення вулиць.

Акумулятори працюють не менше 15 років без заміни, а фотоелементи — не менше 30 років. Отже, заплативши за монтаж системи лише один раз, організація громади впродовж 15-30 років буде незалежною від постачання електроенергії та буде сплачувати лише за заміну ламп у ліхтарях. Адже ця система не має потреби в додатковому обслуговуванні, оскільки працює повністю автономно.

ЗАВЖДИ МАЙТЕ РЕСУРСИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РЕМОНТІВ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ЧП

На початку 2010 р. в с. Нові Мартиновичі на існуючих електроопорах була змонтована та запущена в експлуатацію автономна система вуличного освітлення з 20 автономних світильників, які живляться від сонячних модулів. Вона працює надійно, в автоматичному режимі. Всі роботи з технічного обслуговування та контролю параметрів, згідно з гарантійними зобов'язаннями, виконує ВАТ «Квазар», яке її встановлювало.

На загальних зборах ГО «Центр Громади» прийнято рішення про створення Фонду підтримки соціальних об'єктів громади, згідно з яким, за необхідності, будуть збиратися кошти на закупівлю нових ламп та інших необхідних запчастин до системи вуличного освітлення. Власник об'єкта, комітет самоврядування, прийняв новостворену вартість системи освітлення на свій баланс та уклав Угоду з виконавцем робіт на постійне гарантійне обслуговування. Мешканці села задоволені досягнутими результатами та планують надалі вирішувати інші важливі для села проблеми.

ВИРІШИЛИ ПРОБЛЕМИ З ВОДОПОСТАЧАННЯМ — ЧАС ЛАГОДИТИ ДОРОГИ ТА ПРОКЛАДАТИ ГАЗ

АР Крим, с. Звїздне

Село Звїздне розташоване за 40 км від районного центру. Цей невеликий населений пункт складається з 85 домогосподарств, в яких проживають 202 особи. Ленїнська сільська рада Красногвардійського району брала участь в Проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», пройшовши через процедуру конкурсного відбору. Це означає, що Звїздне було відібране до участі в Проекті МРГ як такий населений пункт, де не все гаразд із добробутом та якістю умов проживання мешканців (водопостачання, медичне обслуговування, екологічні проблеми, труднощі з місцевим транспортом).

ФУНДАМЕНТУСПІХУ — У ДВОХ БАЗОВИХ ПИТАННЯХ

8 серпня 2008 р. відбулись перші загальні збори сільської громади, в яких взяли участь представники Проекту МРГ. Перш за все, учасники загальних зборів обговорили та визначили пріоритетні питання з огляду на покращення їх житлових умов. І з цього переліку найважливіших для вирішення проблем перевагу надали удосконаленню системи водопостачання, яка була збудована ще у 1964 р. та з того часу жодного разу не була капітально відремонтована. Внаслідок частих проривів трубопроводу та аварійного стану водонапірної вежі, доступ до води мали всього 20% жителів села.

Наступним питанням, яке вирішили мешканці, була організація, необхідна для виконання як першого проекту, так і усіх наступних. Адже необхідно було забезпечити таку юридичну форму, яка дозволить оперувати грошима: отримувати їх від мешканців, спонсорів та з бюджетів (місцевого та районного), та сплачувати за виконані роботи у відповідності до вимог законодавства. Мешканці вирішили замість

формування нової організації використовувати існуючу, сформовану в 2005 р. за підтримкою Програми розвитку та інтеграції Криму ПРООН (ПРІК) — орган самоорганізації населення (ОСН) «Звїздне-Л». Та розбудувати потенціал громади згідно з методикою Проекту МРГ.

ГРОМАДА СИЛЬНА ПЕРСОНАЛІЯМИ, А НЕ ГРОШИМА

Актив громади (за сприяння та технічної підтримки МРГ, ПРІК та місцевої влади) підготував мікропроектну пропозицію «Ремонт системи водопостачання с. Звїздне». Бюджет мікропроекту склав 198222 грн, з яких дуже велику суму внесли самі мешканці, члени ОСН — 63429 грн. Ще 88893 грн надала місцева влада, а грант від проекту МРГ склав 45900 грн. Це була перша із 45 ініціатив громад, яка була підтримана Проектом МРГ в Криму.

Після затвердження мікропроекту та підписання грантової угоди з Проектом МРГ, членами активу ОСН «Звїздне-Л» був проведений тендер на закупівлю труб, насоса, індивідуальних водомірів, була улаштована територія свердловини і проведений ремонт будівлі електрощитової.

«З появою води ми змогли і пральну машину купити, і теплиці зробити... Без води немає життя», — радіє успіху громади О. Меметов, член ОСН «Звїздне-Л».

ПІДРЯДНИКИ МОЖУТЬ ПІДВЕСТИ. ТОДІ СПРАВУ ТРЕБА БРАТИ У ВЛАСНІ РУКИ

Реалізація мікропроекту була завершена у серпні 2009 р. Відремонтована система водопостачання була передана на баланс комунальному підприємству Красногвардійського району. Але у січні 2010 р.

комунальне підприємство збанкрутувало, тому протягом 2010 р. ОСН «Звіздне-Л» виконувало функції комунального підприємства. Члени ОСН самостійно вели підрахунки витрат води, приймали платежі згідно із затвердженими на загальних зборах тарифами, здійснювали технічне обслуговування системи водопостачання. Стало зрозуміло, що для подальшої підтримки водопостачання слід створити Фонд підтримки життєдіяльності об'єкта, в якому б акумулювалися кошти, необхідні для підтримки функціонування водогону. На загальних зборах було також вирішено створити допоміжну структуру, яка б опікувалася водогоном — приватне підприємство або неприбутковий кооператив. Крім цього, громада вирішила доручити збір грошей за використану воду комусь із членів громади. Кошти мали б спрямовуватися на оплату поточних витрат та дрібні ремонти. Ця людина повинна була зареєструватися як приватний підприємець та звітувати громаді раз на 3 місяці про те, як були витрачені зібрані кошти.

КОЛИ Є ВІРА У СИЛУ ГРОМАДИ, МОЖНА ВИРІШУВАТИ БУДЬ-ЯКІ ЗАВДАННЯ

Зараз громада с. Звіздне має постійний доступ до чистої води. В результаті реалізації проекту значно покращився стан здоров'я мешканців та санітарно-епідеміологічна ситуація в селі. Члени ОСН «Звіздне-Л» повірили у свої сили та стали дієздатними. Громада планує у найближчому майбутньому у співпраці з місцевою владою покращити стан доріг та газифікувати село.

«НАДІЯ ВИСОКОГО» — СИЛА ГРОМАДИ

Житомирська область, с. Високе

Життя височан було таким самим, як і багатьох мешканців українських сіл: безробіття, безнадія, безперспективність для молоді. Було зрозуміло, що потрібно щось змінювати, але ж незрозуміло як? Чим далі, тим очевидніше ставало, що поодиночі покращити якість життя неможливо, але ніхто не наважувався проявити ініціативу та запросити бажаючих об'єднатися. «Громада села Високого час від часу згуртовувалась для різних робіт — то щоб провести газ у село, то щоб зібрати кошти для обслуговування пожежного автомобіля. Але це мало разовий та непередбачуваний характер», — зазначає Микола Миколайович Бардук, високівський сільський голова. І лише «проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» допоміг селянам систематизуватись, організуватись, створити юридичну особу і отримати можливість оперувати фінансами у правовому полі», — розповідає голова ОГ «Надія Високого» Ольга Дикунець. Цей підхід спрацював: громада успішно реалізувала два мікропроекти за фінансової підтримки Проекту МРГ та місцевої влади, і ще чотири — за акумульовані з різних джерел кошти.

ПЕРШИЙ ДОСВІД — НАЙЦІННІШИЙ

Найболючішою проблемою височан було неякісне медичне обслуговування. Амбулаторія мала гарних медичних працівників, але її дах протікав, з вікон задувало, обладнання було застарілим, а деяких медичних приладів просто не було. Тому для того, щоб за кошти, зібрані на ремонт та оснащення сільського фельдшерсько-акушерського пункту (ФАП), зробити максимум, громада доклала додаткових зусиль. Наприклад, аналіз видів робіт, які необхідно було виконати під час ремонту сільської амбулаторії, показав, що наймати підрядну організацію на весь комплекс робіт буде дорожче як мінімум на 40% ніж окремо

закупити матеріали та найняти підрядника на окремі види робіт. Тому безазбестовий кольоровий шифер було закуплено безпосередньо на заводі-виробнику в Івано-Франківську, місцева бригада покрівельників за 5 тис. грн демонтувала старий дах (808,5 кв. м) та улаштувала новий. Вивчивши різні пропозиції, енергоощадні вікна закупили за найнижчою ціною — в обласному центрі на підприємстві, яке виробляє вікна. А медичне обладнання було придбано аж у Вінниці, оскільки коштувало воно там на 35% дешевше, ніж в Житомирі. Усього за 90057 грн громада замінила дах амбулаторії, поставила 12 металопластикових вікон, 3 дверей та 105 м металевого паркану. А ще за 32100 грн була закуплена стоматологічна установка, фотокалориметр, парафінонагрівач.

Виконавши усі роботи, передбачені мікропроектом, зрозуміли, що необхідно ще розібрати аварійний вхідний коридор та збудувати новий, оздобити цоколь будівлі плитами з лабродариту, упорядкувати подвір'я. На ці роботи громада своїми силами збрала 26000 грн.

У цьому, першому, мікропроекті організація громади зіткнулась із першими труднощами у фінансуванні — партнер з району, який пообіцяв надати співфінансування, грошей так і не виділив. Тоді активісти ОГ «Надія Високого» зуміли переконати обласне керівництво виділити з обласного бюджету 35000 грн, яких не вистачало для завершення ремонту та оснащення ФАПу.

КОЛИ Є ПЕРШИЙ РЕЗУЛЬТАТ, НАСТУПНІ — СПРАВА ТЕХНІКИ

Вирішивши проблему неякісного медичного обслуговування височан, громада із завзяттям взялась за наступну — наведення ладу в освітленні вулиць сіл Високе та Осники із застосуванням енергоощадних

технологій. Загальна вартість мікропроєкту становила 118180 грн, з яких громада збрала 5884 грн, сільська влада виділила з бюджету 52956 грн, проєкт «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» надав 59340 грн. Тепер, завдяки встановленим ліхтарям з енергоощадними натрієвими лампами та зменшеним витратам електроенергії, сільський бюджет щомісячно економить бюджетні кошти — 820 грн.

Ще один реалізований проєкт — оснащення молодіжного центру аудіообладнанням. Загальна

вартість закупленого та встановленого обладнання — 14200 грн. Із них 8000 грн — спонсорські кошти, виділені з власного гаманця депутатом обласної ради, з сільського бюджету було виділено — 5270 грн, а ще 930 грн — спонсорські гроші, які було надано місцевим соціально відповідальним підприємцем.

Дуже багато громада робить власними зусиллями. Так, толокою височани проклали водогін (900 м) і вклали в цей проєкт 9000 грн власних коштів. Проведено ряд екологічних акцій — громадською толокою облаштовано зону відпочинку на місцевому ставку, на що було витрачено 2000 грн коштів місцевих мешканців та підприємців. Громада спільно з сільським головою лобювали питання отримання від держави автомобіля швидкої допомоги, вартість якого 99980 грн.

РЕЗУЛЬТАТ ЯК ГАРАНТІЯ ВІД ПОВЕРНЕННЯ У ЧАСИ НЕВПЕВНЕНОСТІ

Ці кроки — лише перший досвід громади Високого. Проте успіх окрилює, і сьогоднішні настрої вже не можна навіть порівнювати із тими, що були три роки тому. Це — абсолютно інша громада і абсолютно інше ставлення до розвитку села. Як з боку самих височан, так і з боку місцевої влади та підприємців. А це — краща запорука того, що розвиток буде!

ЯК «ПРОМІНЬ» ПОКАЗАВ МЕШКАНЦЯМ КАГАРЛИКА ДОРІЖКУ У КРАЩЕ ЖИТТЯ

Одеська область, с. Кагарлик, «Сільський комітет «Промінь»

Коли в Біляївському районі почав діяти проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», громада села Кагарлик проявила активність та вирішила використати ідею самоорганізації для вирішення своїх соціальних і економічних проблем. Так була створена організація під назвою «Сільський комітет «Промінь» с. Кагарлик». На загальних зборах мешканці обрали керівний склад «Променя», розробили і затвердили статут, суму членських внесків і план розвитку. Пріоритетними до вирішення визначили такі проблеми: доступ до якісного питного водопостачання, ремонт у фельдшерсько-акушерському пункті та енергоощадні заходи в дитсадку. А коли зрозуміли, що почати треба з чогось одного, вирішили зосередитись на енергозбереженні у дитячому садочку, адже громада вже кілька років боролася за відновлення роботи цього закладу — потреба в ньому зросла зі збільшенням народжуваності.

КОЛЕКТИВНЕ ОБГОВОРЕННЯ ТА СПІЛЬНІ ДІЇ — ВЕЛИКА СИЛА

Фахівці Проекту МРГ вчили кагарличан, акцентуючи увагу на перевагах прозорих рішень і досягненні компромісу в громаді на загальних зборах організації. Члени організації мали навчитися обговорювати свої пріоритетні проблеми спільно, знаходити компроміс в рішеннях, і забезпечити контроль за виконанням завдань, що стоять перед громадою. Цей підхід вони почали використовувати дуже широко. І, обговорюючи те, як саме вони зможуть забезпечити зниження енергоспоживання у садочку, зосередились на ідеї використання поновлювального джерела енергії.

Село Кагарлик не газифіковане, в садочку використовувались три електричні котли для автономної водяної системи опалення та гарячого водопостачання. Тож постійне підвищення тарифів на електроенергію зробило ідею використання енергії сонця дуже актуальною.

Організація громади створила функціональну групу з 5 осіб, яка спільно з сільським головою розпочала роботу над проектом. Активісти розуміли, що для будівництва або реконструкції будь-якого об'єкта необхідно розробити проектну документацію, і тому звернулись за допомогою до районної та обласної влади. Крім допомоги із проектною документацією, громаді надали технічну та інформаційну консультацію з питання використання інноваційних технологій в

Одеській області. Проаналізувавши різні варіанти поновлюваних систем енергії, громада обрала найбільш ефективну з них — отримання енергії від сонячних колекторів (скляних вакуумних трубок із надміцного скла зі спеціальним покриттям). Система є найбільш ефективною серед інших тому, що завдяки своїй конструкції поглинає 98% сонячної енергії.

БЕЗ ВЗАЄМОДІЇ З МІСЦЕВОЮ ВЛАДОЮ — НІКУДИ

У листопаді 2009 року виготовили проектно-кошторисну документацію за сприяння відділу регіонального розвитку, містобудування та архітектури Біляївської райдержадміністрації Одеської області. Позитивний висновок було одержано і від Державної інспекції з енергозбереження в Одеській області.

Після завершення робіт із встановлення сонячних колекторів перед членами організації постало питання управління роботою цієї системи. І знову фахівці Проекту МРГ порадили, що ефективна експлуатація об'єкта можлива тоді, коли члени громади відчують причетність до загальної справи і несуть відповідальність за вирішення проблеми спільно. Тому на загальних зборах громада вирішила створити фонд підтримки дитячого садка «Зірочка». Функціональна група розрахувала суму, яка буде необхідною для обслуговування та ремонту устаткування, і прийняла рішення про збір членських внесків до фонду в

розмірі 5 грн в місяць з кожного члена організації. Крім цього, за пропозицією членів громади до роботи у дитячому садку сільською радою був залучений технічний спеціаліст, який має досвід і кваліфікацію з обслуговування системи устаткування комбінованої системи нагрівання води. Хоча назва його посади є досить застарілою — кочегар — проте сутність роботи лишається незмінною: забезпечувати роботу обладнання, яке гріє воду.

СЛАВА НОВАТОРІВ ВІДКРИВАЄ НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Виконавши мікропроект, громада Кагарлика вирішила одну з пріоритетних проблем села. А крім того, добра слава про діяльність громади поширилася не тільки на районному та обласному рівні, але й на всю країну. Багато громад з різних куточків України зацікавилися цією технологією та звертаються до голови села та громадського об'єднання, розпитують про проект і про те, як його можна виконати в інших населених пунктах, в інших закладах. До речі, досвід кагарлицького проекту було взято за основу при розробці плану забезпечення Біляївської ЦРЛ гарячою водою.

Вдала реалізація інноваційного проекту допомогла привернути увагу до інших проблем села. Вийшло, що мешканці вбили двох зайців і тепер вирішують наступне пріоритетне питання — забезпечення якісного постачання питної води у селі. Сьогодні на районному рівні вже виділені кошти на виготовлення проектною документації підвідного водогону до села та на електричне обладнання для водонапірної башти та свердловини.

Це цікавий приклад стратегічного планування в громаді. Попереду в активу с. Кагарлик багато роботи, але ентузіазму та натхнення людям вже вистачить для вирішення будь-яких проблем. Вони вірять в свої сили, бо переконалися в тому, що можуть вирішувати проблеми, якщо діяти разом з владою та партнерами, приймаючи рішення колективно.

ФОРМУЛА УСПІХУ ГРОМАДИ С. СЯДРИНЕ: «КОМПЛЕКСНИМ ПРОБЛЕМАМ — СПІЛЬНІ РІШЕННЯ!»

Чернігівська область, с. Сядрине, ОГ «Струмок»

Ситуація, в якій опинилися мешканці с. Сядрине Корюківського району після закриття заводу з переробки льону — основного джерела роботи та заробітку — знайома багатьом селам Чернігівської області та сучасної України. Настання тотального безробіття, складні соціально-побутові умови проживання, зневіра у власних силах, втрата надії на краще життя — усе це відбувалося на фоні екологічного лиха, до якого вже призвичаїлися і не усвідомлюють як проблему, адже село відноситься до території, що постраждала внаслідок аварії на ЧАЕС.

Апатія та байдужість до проблем довкілля у поєднанні з хронічно невирішуваними соціально-економічними проблемами зробили ставок — самими ж мешканцями — перетвореним на сміттєзвалище, частиною буття, «нормальним» клаптиком картини світу. А підвищений рівень захворюваності дітей аж ніяк не ототожнювався з якістю води, продуктів харчування, умовами навчання у школі та відсутністю системи профілактики захворювань. У кращому випадку пояснення знаходилися у зниженні імунітету внаслідок дії радіації.

До заплутаного клубку проблем сільської громади додавались застарілі радянські уявлення щодо ролі владних структур у вирішенні проблем та комплекс меншовартості «простої людини», отримані у спадок. Тому інформація про ініціативу проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» була сприйнята з недовірою до проекту, влади та власних можливостей. Забігаючи наперед, хочемо створити інтригу та повідомити, що всі досягнення та усі ініціативи, про які піде мова далі, були здійснені упродовж менш ніж двох років з моменту реєстрації громадської організації.

НЕЗВАЖАЮЧИ НА НЕДОВІРУ, ПРАГНЕННЯ ЗМІН МАЄ ПЕРЕМАГАТИ

Отже перша зустріч громади с. Сядрине Корюківського району з фахівцями Проекту МРГ відбулась 6 серпня 2008 року. Незважаючи на те, що до цього люди не мали досвіду співпраці з подібними програмами, мешканці виявили неабияку зацікавленість новими можливостями та перспективами. На загальних зборах було вирішено створити громадську організацію та розробити стратегію розвитку громади села Сядрине. На цих же зборах був розроблений та затверджений план розвитку громади.

З цілого комплексу проблем, серед яких був і ремонт сільської лікарської амбулаторії, і заміна вікон, і ремонт будинку культури, шляхом голосування було вирішено віддати перевагу будівництву нового водогону.

ПЕРШИЙ ПРОЕКТ ЯК СТАРТОВИЙ МАЙДАНЧИК

Історія сільського водогону в с. Сядрине починається з 70-х років ХХ століття. Тоді була пробурена артезіанська свердловина та прокладено водопровідну мережу. Щоправда, мережа забезпечувала питною водою лише 30% населення села. Решта мала користуватися водою з колодязів. Та й на діючій гілці часто траплялись пориви магістралі. Інші вулиці зовсім не мали водогону, незважаючи на те, що і свердловина, і водонапірна башта є доволі потужними. Причому велика частина мешканців села на цих вулицях — пенсіонери, для яких надто важко забезпечувати себе водою. Влітку проблема з водою погіршується, адже в цей період року вода буває відсутньою навіть у криницях. А використання населенням неякісної води призводить до різкого погіршення стану здоров'я, до збільшення кількості хвороб нирок, печінки, шлунково-кишкового тракту та до зниження санітарно-гігієнічних норм життя в цілому.

Отже, на загальних зборах громади села було вирішено побудувати водопровідну мережу для забезпечення всього населення с. Сядрине якісною питною водою. Мікропроектна пропозиція ОГ «Струмок» була затверджена Проектом МРГ в грудні 2008 р. Її загальний бюджет становив 136775 грн, в т. ч. 57586 грн — кошти Проекту МРГ. Завдяки проведеному тендеру, економії коштів на закупівлях та проведенні частини робіт власними силами, замість розрахункових 1,5 км водогону було прокладено 3 км, що дозволило охопити водопостачанням увесь населений пункт. Іншими словами, близько 800 жителів села отримали

чисту воду з артезіанських свердловин, що означало для них не лише поліпшення соціально-побутових умов проживання, але й покращення стану здоров'я.

«Важливо розуміти основну мету таких проектів. Ми орієнтуємося не тільки на кінцевий результат, але й на створення дієздатної громади. Для нас дуже важливо, щоб сама громада від початку до кінця приймала самостійні рішення і активно діяла. В такому разі це стане реальним поштовхом до подальшого розвитку цієї громади та всього громадянського суспільства», — наголошувала тоді голова Сядринської сільської ради О. М. Савченко.

ВІРИТИ В СЕБЕ І ДІЯТИ — ОСЬ ЗАПОРУКА УСПІХУ

Повіривши у власні сили та використовуючи досвід попереднього мікропроекту, громадською організацією «Струмок» була реалізована ініціатива освітлення центральних вулиць с. Сядрине з використанням енергоощадних світильників. Вартість мікропроекту складала 17 тис. грн, в т. ч. спонсорські кошти — 11 тис. грн та кошти громади — 6 тис. грн.

Партнерство «влада — громада» знайшло втілення в іще одній ініціативі ГО «Струмок», яка реалізовувалась в період з травня по вересень 2009 року. Так, зусиллями лідерів громадської організації та сільської ради були залучені кошти державного бюджету — 350 тис. грн — за відповідною програмою для розчищення центрального ставка. ГО «Струмок» збирала кошти та придбала рибу для «оживлення» ставка з метою розвитку зеленого туризму. Отримані від туризму кошти планується використовувати для підтримки майбутніх ініціатив ГО «Струмок» та забезпечення сталості відновлених об'єктів.

Прагнучи заохотити активну громаду, керівництво проекту МРГ підтримало ініціативу з «Проведення енергоощадних заходів у школі с. Сядрине». У школі, також з перевиконанням запланованих обсягів робіт (45 вікон), було встановлено 80 нових вікон, що дозволило не лише скоротити витрати газу у період опалення (економія коштів при цьому складає близько 18 тис. грн), але й створити комфортні умови роботи для вчителів і теплі класи без протягів для 120 учнів, чим зробити батьків задоволеними кращими та безпечнішими умовами навчання.

Завершені успішні мікропроекти додали громаді ентузіазму та віри у власні сили. Громадська організація подала заявку та отримала фінансування на здійснення ще одного мікропроекту за Чорнобильською програмою врядування та сталого розвитку, яка спрямована на підтримку здоров'я та заохочення здорового способу життя серед мешканців села. Так, на базі сільської лікарської амбулаторії, з використанням наявних приміщень та обладнання, створюється Центр «Здоров'я», який вміщуватиме тренажерний зал, кімнату для релаксації, спортивні зали для занять тенісом. Основними функціями центру будуть:

1. Інформування населення про шкідливі і небезпечні для здоров'я людини фактори.
2. Пропаганда здорового способу життя.
3. Оцінки функціональних і адаптивних резервів організму, прогноз стану здоров'я.
4. Формування у громадян відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я своїх близьких.
5. Формування у населення принципів «відповідального батьківства».
6. Навчання громадян, у тому числі дітей, гігієнічним навичкам і мотивування їх до відмови від шкідливих звичок, що включає допомогу у відмові від споживання алкоголю і тютюну.
7. Навчання громадян ефективним методам профілактики захворювань.
8. Консультування щодо збереження та зміцнення здоров'я, включаючи рекомендації щодо корекції харчування, рухової активності, занять фізкультурою і спортом, режиму сну, умовам побуту, праці (навчання) і відпочинку.
9. Розробка індивідуальних рекомендацій щодо збереження здоров'я.
10. Організація в зоні своєї відповідальності, у тому числі в сільській місцевості, заходів щодо формування здорового способу життя.

Вартість зазначеного мікропроекту складає 105 тис. грн (в т. ч. 50 тис. грн — кошти ПРООН, 50 тис. грн — кошти районного бюджету, 5 тис. грн — кошти громади).

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ, АБО НАДИХАЮЧИЙ РЕЦЕПТ ДЛЯ ТИХ, ХТО СКОРИСТАЄТЬСЯ ДОСВІДОМ

Ще раз хочеться наголосити, що усі ініціативи громади були реалізовані упродовж менш ніж двох років з моменту реєстрації громадської організації.

Складні проблеми вимагають комплексного розв'язання, та, на думку мешканців села Сядрине, справа не зрушить з місця, якщо не зробити перший крок, не пережити радість від спільно досягнутого успіху, не переконатися у власних силах та можливостях на шляху покращення власного життя.

«Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» відкриває нові можливості для розвитку, а не лише вирішення проблемних питань населення. Треба зосереджуватись на сильних рисах і не зупинятися перед труднощами. Всі ми маємо багато проблем, вирішення яких залежить, великою мірою, від нас самих. Нам же участь у проекті допомогла розкрити власні можливості, ресурси, об'єднати людей заради вирішення соціально-економічних труднощів в населеному пункті», — наголошує голова ОГ «Струмок» Р. І. Бабич.

НАДИХАЮЧИЙ ПРИКЛАД ДЛЯ УСІХ ЗАНЕДБАНИХ ВОДОГОНІВ

Запорізька область, смт Андріївка

Історія водогону селища Андріївка розпочалась у 60-х роках ХХ століття, коли для забезпечення жителів питною водою були пробурені глибинні артезіанські свердловини та прокладені магістральні трубопроводи — чавунні, сталеві, азбестоцементні. В той час будівництво, ремонти та експлуатація велись безсистемно — за необхідності та за можливістю, тобто відповідно до фінансових можливостей колишніх колгоспів району. Упродовж майже 50 років артезіанські свердловини та водонапірні башти неодноразово ремонтувались, а запірна арматура майже не замінювалась. Водогін був переданий на баланс Андріївської селищної ради в занедбаному стані, і в останні роки мережа виходила з ладу раз за разом, а глибинні насоси через таку експлуатацію не могли відпрацювати повністю свій ресурс.

ГРОМАДОЮ ВИРІШИЛИ — ГРОМАДОЮ І РОБИТИ ТРЕБА

Проект ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» показав мешканцям нові можливості та надихнув на активні дії. Після створення організації «Громадська організація «Андріївський добробут» Бердянського району Запорізької області» на загальних зборах було вирішено провести поточний ремонт свердловини №3 та частини водогону: замінити частину чавунних та азбестоцементних трубопроводів сучасними поліетиленовими, замінити вентиля та засувки, встановити пусково-регулюючу апаратуру, навести лад в експлуатації мереж. До того, оскільки тарифи на електроенергію постійно підвищуються, громада вирішила, що крім основного ремонту водогону та свердловини, буде встановлений блок автоматичного управління занурювальним насосом, який дозволить зменшити витрати на електроенергію.

Проектно-кошторисна документація на ремонт водогону була виготовлена в середині 2009 року Якимівським міжрайонним управлінням зрошувальних систем Запорізького обласного виробничого управління меліорації водного господарства. Завдання на комплекс робіт було затверджене Андріївською селищною радою та погоджене власником об'єкта (селищною радою), районним відділом архітектури та містобудування, районною СЕС, іншими зацікавленими установами району.

Мікропроектна пропозиція ОГ «Громадська організація «Андріївський добробут» Бердянського району Запорізької області» смт Андріївка Андріївської

селищної ради Бердянського району Запорізької області була затверджена Проектом МРГ 16 жовтня 2009 р. Загальний бюджет мікропроекту становив 150980 грн, з яких кошти Проекту МРГ — 75986 грн. Відповідно, решта 74994 грн — гроші мешканців (громади), а також бюджетні та спонсорські гроші. Вартість додаткових робіт (встановлення нового насоса та блоку автоматичного управління ним, до складу якого входить частотний перетворювач та датчики тиску) згідно з Договором з переможцем тендеру ПП «Жейнов М. Є.» становила 45204 грн.

НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ НЕ БУВАЄ БЕЗ СУЧАСНИХ РІШЕНЬ

Громада Андріївки задоволена тим, що знайшла рішення, яке дозволить знизити витрати електроенергії на роботу системи водопостачання, а до того ж є дешевшим в реалізації. Так, середня вартість встановлення нової водонапірної вежі об'ємом 25 куб. м з автоматикою становить близько 75000 грн. Заміна громіздкої і дорогої водонапірної вежі системи Рожновської системою автоматичного регулювання витрат води і тиску в гідросистемі за рахунок застосування частотного перетворювача і датчиків тиску, є сучасним технологічним і енергоощадним рішенням. Така система працює без обладнання, яке є в традиційній схемі — насосних станцій другого підйому,

водонапірних веж, гідропневмобаків або резервуарів-накопичувачів. Автоматична система використовує пряму подачу води від джерела водопостачання (свердловини) до споживача, а частотний перетворювач забезпечує узгодження потоків подачі і споживання води за допомогою зміни продуктивності насоса. Він керує частотою обертання помпи: зменшує тиск води, коли споживання зменшується, і збільшує, коли споживання води зростає.

ЯКЩО УСПІХУ ДОСЯГНУТО — ВІРА У СИЛУ ГРОМАДИ ЗРОСТАЄ

Тепер відремонтована система водопостачання в смт Андріївка працює надійно, в автоматичному режимі. Всі роботи з технічного обслуговування та контролю параметрів, відповідно до гарантійних зобов'язань, виконує ПП «Жейнов М.Є.». Один із працівників ОГ пройшов навчання з експлуатації цієї системи водозабезпечення та при гострій необхідності або аварійній ситуації може виконувати управління деякими операціями в ручному режимі.

Оскільки в процесі експлуатації буде необхідно проводити профілактичні ремонти системи водопроводу, громада прийняла рішення збирати кошти на закупівлю запчастин до обладнання та запірної арматури. А успішна реалізація цього проекту показала мешканцям, що вони можуть спільними зусиллями покращувати життя громади. «Андріївський добробут» планує і надалі проводити заходи по ремонту інфраструктурних об'єктів селища.

Додаток до довідки

Розрахунок економії електроенергії при цілодобовій роботі насосного агрегату:

при споживанні води в середньому 160 м/куб. за добу споживання електроенергії - 30,92 кВт/год. При ціні 1 кВт енергії 0,85 грн буде складати - 26,282 грн. За 1 місяць було спожито електроенергії з економією 26,282 грн x 30 днів = 788,46 грн. При роботі насоса без частотного перетворювача цей показник складав би 24 год. x 4 кВт x 0,85 грн x 30 дн. = 2448 грн.

Додаток до довідки сільської ради щодо економії електроенергії за 1 місяць

ЯК ПОДОЛАТИ ПРОБЛЕМИ ЗА ДВА РОКИ. РЕЦЕПТ ВІД «НАРОДНОГО ВІЧЕ»

Полтавська область, с. Більськ

В одному з наймальовничіших куточків України в Котелевському районі Полтавської області біля річки Ворскла розташоване село Більськ. Багате на добрих людей, історію та сиву давнину. П'ять тисяч років до нашої ери тут шуміло багатотисячне місто Гелон — столиця нерозгаданої держави, а зараз це звичайне невеличке українське село, з купою проблем та браком коштів на їхнє розв'язання. Занедбаний дитячий садок, який припинив своє існування ще у 90-ті роки. Школа з холодними вікнами, відсутність ігрового майданчика. Стара система водопостачання, яка давно вичерпала свій ресурс, а про освітлення села вже і говорити нема чого: деінде блимають лампочки. Давно вже потребує ремонту будівля дільничної лікарні села. Про її аварійний стан складають акти та готують до закриття. А людей пенсійного віку в Більську вистачає, та й діти потребують вчасного медичного догляду. Громада неодноразово намагалась вирішувати ці проблеми, але кожного разу давались взнаки відсутність коштів або єдності серед мешканців: з чого, як та хто повинен починати?!

Що б воно і було, якби не добра новина: Більська сільська рада перемогла у конкурсі на участь в проекті ЄС/Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

МЕТА — ВПРОВАДЖЕННЯ ВЛАСНИХ ІНІЦІАТИВ У ВЗАЄМОДІЇ З МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА ПАРТНЕРАМИ

Мешканці села скликали збори, запросили на них та вислухали представників Проекту МРГ, які запропонували і методику мобілізації громади, і фінансову підтримку їх ініціативи. Першим кроком стало створення громадського об'єднання, якому дали символічну назву «Народне віче», а головою

обрали одного з активістів — Миколу Григоровича Литвина, колишнього водія вже неіснуючого колгоспу, депутата двох скликань Більської сільської ради. До громадської організації увійшли 54 члени (голови домогосподарств) — 18 чоловіків та 36 жінок.

ГО «Народне віче» поставило за мету впровадження власних ініціатив у взаємодії з місцевими органами влади та іншими зацікавленими партнерами. А оскільки громада вбачала гармонійний розвиток свого села в створенні гідних умов життя, забезпеченні всіх жителів медичними послугами високого рівня, то пріоритетним став проект «Ремонт Більської дільничної лікарні», який був схвалений загальними зборами організації та затверджений на Форумі місцевого розвитку.

ЗАСІБ — ВПЕВНЕНО ЙТИ ДО РЕЗУЛЬТАТУ, НАВЧАЮЧИСЬ «ПО ДОРОЗІ»

Будівля, в якій розташована дільнична лікарня, складається з двох частин: старої та нової. Стара частина будівлі побудована на початку ХХ століття, нова — у 80-ті роки. Перевіривши стан споруди, громада констатувала, що під дією атмосферних опадів відбулося замочування ґрунту під фундаментом, і зовнішні стіни нової частини будівлі просіли. Це призвело до розтріскування зовнішніх стін та місць опори плит перекриття на внутрішню стіну. Внутрішнє опорядження нової частини потребувало ремонту, заміни покриття підлоги. Вікна та вхідні двері нової частині будівлі, в якій розташована амбулаторія, перебували у вкрай зношеному стані та потребували заміни. Лікарня опалювалася двома застарілими газовими котлами, які витрачали багато газу, а тепла давали мало.

Функціональна група громади, завдяки навчальним тренінгам, які відбулися в рамках Проекту, та спільно з сільською владою підготувала проектно-кошторисну документацію та мікропроектну пропозицію. Звісно, що шлях до результату для громади був непростим — адже мало хто знав та вмів реєструвати організації, писати пропозиції, шукати фінансування, проводити тендери. Проте крок за кроком та із допомогою партнерів усі труднощі були подолані. А більшість питань при цьому вдавалося вирішувати швидко та з максимальною ефективністю, оскільки вони обговорювались на загальних зборах всією громадою.

І от довгий шлях позаду. З дня проведення реєстрації громадського об'єднання «Народне віче» (28 січня 2009 року) до створення громадою Фонду технічного обслуговування об'єкта після завершення робіт та

постановки об'єкта на баланс (23 листопада 2010 року) громада досягла таких результатів:

- відремонтоване приміщення лікарні — тепер воно відповідає стандартам;
- укріплено несучі конструкції будівлі;
- влаштовано мощення та водовідводи, що забезпечує відвід води від фундаменту будівлі;
- котли замінені на нові енергоощадні;
- вікна та вхідні двері замінені на сучасні, енергоощадні;
- зроблено внутрішнє та зовнішнє оздоблення;
- покращено умови перебування та прийому хворих;
- закуплене нове медичне обладнання, яке дає можливість покращити рівень медичних послуг.

Як зазначив головний лікар амбулаторії Гета Віктор Анатолійович: «Наша лікарня тепер може похвалитися не лише якісним ремонтом, а й сучасним обладнанням. В рамках впровадження проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» ми отримали крісло гінекологічне МС-1 та ваги механічні з ростоміром. Отже, тепер маємо змогу надавати якісніші медичні послуги нашим жінкам та дітям, за що від імені всієї громади щиро вдячні».

РОЗВИТОК — У ВИКОРИСТАННІ ПЕРЕВІРЕНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ, БАЗУЮЧИСЬ НА ДОСЯГНУТОМУ

Підтримана та натхненна успішним впровадженням проекту, новими вміннями, новими знаннями з пройдених тренінгів, які допомогли розвинути потенціал громадської організації «Народне віче», нарешті отриманим досвідом від співпраці з партнерами всіх рівнів від сільської ради до обласної державної адміністрації та обласної ради, Більська сільська громадська організація не зупиняється на досягнутому.

Вже залучені додаткові ресурси на вирішення інших проблем села. За кошти обласного бюджету придбаний новий автомобіль швидкої допомоги, СТОВ «Скіф» профінансувало купівлю комп'ютера, сільська рада — принтера. За кошти лікарняної каси придбано дистанційне обладнання «Телекард», яке дозволяє оперативно передавати кардіограми в обласний діагностичний центр.

В будівлі середньої школи виділили окреме приміщення і облаштували його під групи дитячого садка на 40 міс, занедбану територію колишнього дитсадка вже розчистили, а саме приміщення готують до капітального ремонту. Винайшли відповідний майданчик, вирівняли його, виготовили футбольні ворота, лавочки для вболівальників — сільський стадіон майже готовий, тепер місцевій футбольній команді є де тренуватися, а дітякам — коротати дозвілля.

ВІРА — У ВЛАСНІ СИЛИ ТА ПІДТРИМКУ ПАРТНЕРІВ

Отже, завдяки співпраці з проектом МРГ, власній наполегливості та бажанню брати ініціативу з вирішення проблем у власні руки, жителі села Більськ повірили в перспективу, об'єдналися задля ремонту лікарні і зробили це, здобувши неоціненний досвід. Спільні зусилля, яких доклали громада, місцева влада та Проект МРГ, дали такий ефект, на який і не сподівалися: саме населення здатне реалізовувати проекти соціально-економічного розвитку свого села! Вже можемо із впевненістю говорити про зовсім новий, вищий рівень медичних послуг, які отримають мешканці. Позитивним було набуття посадовими особами сільської ради та вищих ланок влади досвіду у справі залучення мешканців до їх безпосередньої участі у здійсненні місцевого самоврядування.

Отже, життя не просто продовжується: громада може і вміє брати на себе відповідальність за те, якої якості цьому життю бути! А це — чи не найголовніше здобуття громади Більська в цьому проекті.

УРОК ШКІЛЬНОГО АВТОБУСА: ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Вінницька область, с. Сальниця

Історія громади, про яку ми розкажемо на декількох наступних сторінках, — це частина великої історії успіху, написаної більше ніж 1000 учасниками Проекту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». А отже, є корисним та повчальним прикладом для багатьох, адже проблеми, які вирішували герої цієї історії успіху, далеко не унікальні. Беріть цей досвід за основу — і вирішуйте ваші проблеми! Все є можливим, якщо знаєш як та маєш однодумців.

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ — ТЕ, З ЧОГО ВАРТО ПОЧИНАТИ

Перша зустріч членів громади з представниками Проекту МРГ відбулась в липні 2008 року, а вже в грудні 2008 року на базі дошкільного дитячого закладу була створена організація громадян (надалі — ОГ) «Агенція розвитку територіальної громади «Сальниця», яка нараховувала 62 члени. Головою ОГ була обрана Любов Петрівна Крикун, завідувач дитячим садочком.

З метою загальної оцінки стану дошкільної установи громадською організацією була створена комісія з фахівців районного рівня, власника об'єкта, представників ОГ. Результати обстеження дитячого садочка, який складається з кількох невеликих будівель, показали необхідність капітального ремонту будівель ДНЗ, а потім — впровадження енергоощадних заходів. Коштів на проведення капітального ремонту будівель ДНЗ і подальшої реалізації мікропроєкту за одним із пріоритетів «енергозбереження» в рамках Проекту МРГ в місцевих бюджетів не було. Цей факт хоч і засмутив представників громадської організації, проте не зупинив.

Під час наступної зустрічі був складений план розвитку громади, який включив найбільш актуальні проблеми. Після аналізу цього переліку найбільшим пріоритетом був обраний підвіз 39 дітей — 32 дітей до школи і 7 дітей до дитячого садочка. Довжина цього маршруту складає 36 км, адже дітей необхідно забрати в двох селах — Сальниці та Гнатівці, — які входять до Сальницької сільської ради. В 2007-2008 рр. підвіз здійснювався рейсовим автобусом Хмельницького АТП. В 2008 році перевезенням дітей займався районний відділ освіти. Школі був виділений автобус КАВЗ, який на той час вже відпрацював 19 років. Автобус потребував капітального ремонту, але кошти на ремонт та техогляд не виділялись. Експлуатація даного транспортного засобу була заборонена, отже підвіз дітей не проводився.

ОБ'ЄДНУЙТЕ ЛЮДЕЙ НАВКОЛО ПИТАННЯ, У РОЗВ'ЯЗАННІ ЯКОГО ЗАЦІКАВЛЕНІ УСІ

З метою ефективної роботи громадської організації, підготовки мікропроєктної документації та забезпечення власного внеску громади було вирішено створити асоціацію і включити до її членів 58 представників 6-ти вулиць с. Сальниця та представників с. Гнатівка. В результаті всі 15 вулиць двох сіл, що входять до складу Сальницької сільської ради, були представлені в громадській організації, а кількість членів ОГ склала 120 чоловік.

Подальшими кроками було проведення ряду спільних засідань, семінарів, тренінгів, громадського аудиту та інших заходів, які давали членам громади можливість спільно долати труднощі, пов'язані з реалізацією проєкту. Крім того, вони навчались, як це робити в подальшому.

Протягом 2009 року організація громади займалась підготовкою мікропроєктної пропозиції, пошуком партнерів, забезпеченням власного внеску у загальне фінансування, проведенням тендеру на придбання шкільного автобуса марки ПАЗ на 22 місця.

Загальна вартість мікропроєкту склала 232540 грн, враховуючи вартість автобуса та витрати на його реєстрацію. На районному форумі місцевого розвитку під час розгляду проєкту громади було вирішено з районного бюджету виділити 140000 грн. Власний внесок членів ОГ склав 11540 грн і 81000 грн було отримано від Проекту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

БУДЬТЕ ГОТОВІ ВИРІШУВАТИ ПРОБЛЕМИ ТАК, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДОСТАТНЮ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Громада с. Сальниця успішно реалізувала мікропроєкт «Шкільний автобус» завдяки своїй активній позиції та підтримці всіх партнерів. На 1 вересня 2010 року учні школи та дитячого садочка отримали в подарунок шкільний автобус. Успіху раділи не лише діти. На свято приїхали голова Хмельницької райдержадміністрації та районної ради, представники обласної влади, члени громадської організації «Агенція розвитку територіальної громади — «Сальниця», місцева влада. Крім шкільного автобуса, територіальна громада отримала від гостей багато інших подарунків. На святі «Першого дзвоника» лунало багато вітань з приводу початку навчального року, а також слова вдячності на адресу Проекту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», районної влади, громадської організації за успішну реалізацію мікропроєкту «Шкільний автобус».

Але життя принесло громаді нове завдання, безпосередньо пов'язане із експлуатацією автобуса. Так, щоб забезпечити подальше функціонування, шкільний автобус був переданий на баланс сільської ради. Питання обслуговування сільська рада делегувала комунальному підприємству. Утримання автобуса мало забезпечуватись за рахунок регулярних перевезень (тобто проїзду дітей до школи і дитячого садочка) та нерегулярних (перевезення дітей для участі в змаганнях, конкурсах, туристичні екскурсії тощо).

Вартість проїзду покривалась з кількох джерел: частину відшкодовували батьки, частину — районний відділ освіти та СОК. Така схема діяла протягом 2 місяців. Потім зросли витрати на паливо, а районний відділ освіти не міг збільшити свою частину компенсації — вона була в бюджеті сталою і складала 28 копійок за 1 дитину. Перед громадою постало питання про те, як забезпечити подальшу роботу автобуса. І рішення було знайдено! В 2011 році на базі громадської організації було вирішено створити фонд експлуатації та обслуговування, який за рахунок членських внесків дає можливість незалежного фінансового забезпечення перевезення дітей.

НАМАГАЙТЕСЯ БУТИ ПРИКЛАДОМ — ЦЕ ДАЄ НОВІ МОЖЛИВОСТІ, ХОЧ І ПОКЛАДАЄ ДОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Активна позиція громади та успішна реалізація мікропроєкту «Шкільний автобус» сприяла налагодженню тісної співпраці з місцевою владою. Сільська рада прийняла до уваги потреби громади і включила в план соціально-економічного розвитку територіальної громади всі 5 пріоритетів, які були визначені на зборах. Разом із сільською владою ОГ бере участь в різноманітних конкурсах, веде роз'яснювальну роботу в громаді, з депутатами сільської та районної ради та з підприємцями — щоб звідусіль залучати ресурси, необхідні для вирішення пріоритетних проблем та нових, які постійно додає життя.

Члени ОГ «Агенція розвитку територіальної громади — «Сальниця» виявили бажання бути демонстраційною громадою в Хмельницькому районі, а це покладає на них додаткову відповідальність та вимагає активніше працювати над подальшим розвитком, забезпеченням діяльності фонду експлуатації та обслуговування, реалізовувати нові проєкти.

ДОСВІД САЛЬНИЦІ: ЛОГІКА ЗМІН НА КРАЩЕ

Громада с. Сальниця Хмельницького району Вінницької області — одна з 41 громад-учасниць Проєкту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у Вінницькій області.

Село Сальниця знаходиться на відстані 90 кілометрів від обласного центру та 30 кілометрів від районного центру Хмельник, і є останнім населеним пунктом на кордоні Вінницької та Житомирської областей. Ряд проблем, пов'язаних з віддаленістю від районного та обласного центрів, відсутність робочих місць та брак бюджетних коштів не завадили Сальниці бути привабливим місцем

проживання. Загальна кількість мешканців тут становить більше 2,5 тис., і проживають вони у 1081 домогосподарстві. В селі працює соціальна інфраструктура. Це дитячий садочок, який відвідують 48 дітей і працюють 9 працівників, та загальноосвітня школа I-III ступенів, в якій навчаються 253 учні і працюють 30 вчителів

Після першої зустрічі представників громади с. Сальниця з координаторами Проєкту ПРООН/ЄС та презентації можливостей, великий інтерес до участі в проєкті виявили працівники дитячого садочка та батьки дітей дошкільного віку, які мали бажання покращити умови перебування дітей в дошкільній установі. Подальша співпраця Проєкту МРГ з активом громади ще більше переконала їх у необхідності активних дій.

Проте вивчення усіх пов'язаних проблем, складання загального для Сальниці переліку гострих питань та підрахування суми, необхідної для вирішення найгостріших проблем, змусило мешканців визначити пріоритетні питання. І змінювати ситуацію на краще вони почали саме з вирішення цих пріоритетних питань.

Отримавши перший досвід досягнення успіху та зрозумівши технологію вирішення спільних питань, мешканці сьогодні діють більш активно. Частину питань вони вирішують самостійно, громадою. А реалізацію значущих та коштовних проєктів планують в деталях, залучаючи фінансування з усіх можливих джерел.

Саме цей досвід і вартий вивчення та перенесення у життя інших населених пунктів.

ЯК МЕШКАНЦІ С. ВЕРШАЦІ ОТРИМАЛИ ВОДУ ТА НАВЧИЛИСЬ ВИРІШУВАТИ ІНШІ СПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Черкаська область, с. Вершаці, ГО «Відродження»

Проблема доступу до якісної питної води актуальна сьогодні майже для всієї України, але найгостріше вона стоїть у сільській місцевості. Вершацька сільська рада Чигиринського району Черкаської області — не виняток. Тому досвід вирішення цього питання ми вважаємо корисним і охоче ним ділимося. Наші мешканці сьогодні кажуть, що через рік уже не пам'ятають, що означає, коли немає води. У нас вода тепер є завжди — навіть узимку!

НАЙВАЖЛИВІШЕ: ЯК ЗГУРТУВАТИ УСІХ НАВКОЛО ЄДИНОГО ПИТАННЯ

У лютому 2009 року відбулися перші збори громади с. Вершаці, на яких було прийняте одностороннє рішення: брати участь у спільному проєкті ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Була створена сільська громадська організація «Відродження», в яку делегували 41 представника від домогосподарств.

Пізніше, у березні того ж року, відбулися другі збори громади, під час яких вирішували: над якою першочерговою проблемою будемо працювати.

Представників домогосподарств, яких зібралось аж 261 людина, хвилювали різні питання: хтось вважав за необхідне покращити фельдшерсько-акушерський пункт, когось не задовольняла якість доріг, інші хотіли відремонтувати школу, садочок, клуб. Багато й інших проблем називали учасники наперебій один одному — адже в селі є, що покращувати.

І тоді ініціативу в свої руки взяла голова громадської організації «Відродження» Потьомко Ніна. Вона запропонувала учасникам зборів проголосувати за ту єдину проблему, яку саме зараз вкрай необхідно вирішити силами громади і влади. Після підрахунку числа голосів за кожну з проблем, які були включені до загального переліку, був складений їх рейтинг та виявлено, що першочерговою, над вирішенням якої погодились працювати разом, є ремонт водогону. Він не працював в селі з 1991 року. А якщо доступу до води немає не тільки у населення, а і у соціальних закладів таких як ФАП, дитячий садок, школа — то немає життя і розвитку села!

НЕ МЕНШ ВАЖЛИВО: ЯК ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТИ, ЩОБ І ГРОШІ ЗНАЙТИ, І ЗАЙВОГО НЕ ВИТРАТИТИ?

Система водопостачання села Вершаці побудована у 70-х роках минулого сторіччя і була призначена для подачі води до об'єктів соціальної сфери, автопарку колгоспу та населення. Власником водогону в ті роки був колгосп, а після його розпакування система постачання води залишилася без господаря. Тому з тих років ні поточних, ані капітальних ремонтів водогону не проводилось, і система вийшла з ладу. Воду в дитячий садок, школу і ФАП носили і возили з колодязів по 300-400 літрів щодня вже більше 10 років поспіль, і якби не участь громади у даному проєкті — так би це продовжувалося і до сьогодні...

Вирішивши на зборах ремонтувати водогін та проводити капітальний ремонт водонапірної башти, люди розгубилися: з чого ж починати? На допомогу прийшла голова ГО «Відродження», яка запропонувала створити ініціативну групу — і ця група проаналізувала і склала дефектний акт з переліком необхідних робіт.

Сільська рада в районі є дотаційною, тому кошти на подібні роботи в сільському бюджеті дуже обмежені. Тоді була створена інша ініціативна група з членів організації, яка взялась розробити та провести кампанію зі збору додаткових коштів на ремонт водогону — від місцевого бізнесу і до грошей населення. Група чоловіків, які мали інженерну освіту,

склали кошторисну пропозицію і поїхали в місто аналізувати ціни та збирати цінові пропозиції на матеріали. Зібравши весь пакет документів і погодивши його з громадою, прийняли рішення, що мешканці села зберуться і самостійно вириють траншеї для прокладання труб. Це дозволить здешевити кошторис. Крім цього, під час проведення тендеру вдалося знайти підрядчика, який запропонував не тільки найнижчу ціну на необхідні матеріали, але й надав гарантію і відповідні документи, що підтверджували їхню якість. Отже, загальна вартість проекту склала 93160 грн, що і погодили на зборах. І закипіла робота...

Задосить короткий термін — з серпня по кінець жовтня 2009 року — всі роботи на об'єкті були виконані і здані в експлуатацію. І все це завдяки тому, що швидко об'єднали зусилля: Вершацька сільська рада, яка надала 12200,00 грн + Проект ПРООН 47080,00 грн + громада 5000,00 грн + місцеві спонсори (ТОВ СП «НІБУЛОН») 29880,00 грн.

Після проведення ремонту водонапірної башти та підведення води до першочергових соціальних об'єктів — школи, лікарні та дитячого садка — сільське населення активізувалося і почало самостійно відновлювати воду в своїх домівках. А сьогодні вже все село Вершаці з водою!

ЩО НЕОБХІДНО ПЕРЕДБАЧИТИ, АБИ СИСТЕМА ПРАЦЮВАЛА Й НАДАЛІ?

Після завершення ремонтних робіт водогін було передано на баланс сільської ради — загальна вартість об'єкта склала 93160,00 грн. Але між сільською радою

і ГО «Відродження» підписано меморандум, згідно з яким громада і надалі зобов'язується опікуватись водогоном, тобто забезпечувати його працездатність. Для цього ГО «Відродження» встановило обов'язковий внесок у сумі 15,00 грн на рік з кожного члена громади, і ці гроші акумулюються для виконання поточних і капітальних ремонтів.

Сьогодні громада опікується водогоном, справно сплачуються внески за користування водою і акумулюються гроші для забезпечення поточних і капітальних ремонтів. Та і не тільки це — люди повірили в свої сили — і вже багато інших проблем вирішено на селі!

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИВАЮЧИ ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ

ПОВІРИТИ — ПІДТРИМАТИ — ДОЛУЧИТИСЯ

Роль лідера та рецепт успішного розвитку від ОГ «Гарантія», Донецька область, с. Стінки

Справжній лідер може зробити дуже багато. Досвід селища Стінки Костянтинівського району Донецької області та громадської організації «Гарантія», головою якої є Город Володимир Кирилович, повчальний тим, що з нього можна побачити, як змінює життя цілого села одне правильне рішення та надання кредиту довіри саме лідеру.

НА ЛІДЕРА ЗАВЖДИ ВСІ ПОКЛАДАЮТЬ СВОЇ НАДІЇ ТА СПОДІВАННЯ

Город Володимир Кирилович народився в селищі Стінки. Тут він виріс, вчився, працював трактористом та після служби в армії знову повернувся до рідного краю, працював у колгоспі «Хімік», який згодом реорганізували. Пізніше працював водієм у ВАТ «Колос», але незабаром й це підприємство перестало існувати. Робочих місць у Стінках завжди було дуже мало, і тоді, у 2000 році, Володимир, у якого було 20 га землі, отримані в спадок від батьків, вирішив стати фермером, першим в своєму невеличкому селищі. Скоро на його полі достигали пшениця, ячмінь, кукурудза.

Володимир Кирилович завжди допомагав і продовжує безкорисливо допомагати односельцям. Кому город допоможе обробити, кому ділянку закультивувати. І постійно шукає варіанти та можливості для покращення життя у селі.

В серпні 2009 року Володимира Кириловича обрали головою громадської організації «Гарантія». І не випадково саме його, бо всю основну роботу він і до того ніс на своїх плечах, а тепер взявся створити організацію громади, організувати виконання міні-проектів і запевнив усіх, що збере кошти для них, та ще багато іншого. Громадська організація була створена в рамках Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Володимир Кирилович неодноразово спілкувався з односельцями, пояснював цілі, котрі він бачив перед собою, і до яких треба було йти всім разом. І все ж люди спочатку з великою недовірою ставилися до того, що він казав на зборах, зустрічах. Адже вони пам'ятали лише те, що за останні 10 років майже ніяких змін на краще в селі не сталось, проблеми тільки накопичувались, і люди не мали досвіду участі в подібних спільних успішних проектах. До того ж треба було здати гроші, щоб зібрати необхідний грошовий внесок громади.

Проект ЄС/ПРООН багато в чому допоміг. І переконати людей, і створити організацію, і зібрати гроші. Після реалізації першого проекту в Стінках з'явилася вода,

якої тут не бачили понад 10 років. До цього люди жили, як могли: одні використовували технічну воду (кип'ятили і потім готували їжу), інші возили питну воду з других сіл в пляшках та бідончиках. На все село було лише одне чисте джерело, води в якому на всіх не вистачало. Після того, як ГО «Гарантія» успішно реалізувала проект із капітального ремонту водогону, вода з'явилася в Стінках в кожному будинку. Зараз люди не можуть повірити в те, що в них нарешті є вода. В багатьох будинках з'явилися сучасні пральні машинки, душові кабінки — з водою в село прийшов новий етап життя.

Громадська організація «Гарантія» та її лідер Город Володимир Кирилович не зупинилися на зробленому. Другим проектом організації стало придбання шкільного автобуса для учнів всіх сіл Новодмитрівської сільської ради, до якої входить і селище Стінки.

Тепер, коли жителі Стінків побачили, що задумане здійснюється прямо на очах, авторитет громадської організації та її лідера виріс в багато разів. Виконані проекти не тільки вирішили нагальні проблеми та підняли якість життя сільських мешканців, а й надихнули громаду шукати шляхи для вирішення таких проблемних питань та створення Плану розвитку Новодмитрівської громади.

А на останніх місцевих виборах Володимира Кириловича Города обрали депутатом сільської ради.

ЛЮДИНА, ЯКА МАЄ ДОВІРУ ТА ХАРИЗМУ, ЗАВЖДИ РОБИТЬ БІЛЬШЕ ЗА ІНШИХ

Що є ключовим з точки зору успішності розвитку села? Що допомагає лідеру вести за собою громаду та досягати успіху у все нових і нових проектах? Головне, на думку Володимира Кириловича, це довіра, яка підтверджена конкретною справою. І він цю довіру зміцнює із кожною вирішеною проблемою селища Стінки.

Апробована громадою ефективна модель співпраці між владою, громадою та донорами щодо вирішення спільних проблем була використана при розробці Новодмитрівською громадою та членами громадської організації «Гарантія» проекту для участі у Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Завдяки участі у цьому конкурсі Новодмитрівська громада отримала співфінансування у сумі 100 тис. грн на реалізацію проекту «Інноваційний підхід до створення якісної системи вуличного освітлення села Новодмитрівка».

Громадська організація «Гарантія» брала участь та увійшла у число переможців обласного конкурсу

мініпроектів місцевого розвитку Донецької обласної ради в 2010 році. Із членів громадської організації для участі у цьому конкурсі була створена ініціативна група. На реалізацію розробленого ними мініпроекту «Благоустрій входу та території навколо ФАП селища Стінки» було отримано грант із обласного бюджету.

Планів у громадській організації та її лідера багато, з цього приводу Володимир Кирилович каже: «Разом ми — сила, одна велика міцна родина!»

Завдяки наполегливій та результативній праці, стійкій довірі і повазі Володимир Кирилович вже 2 скликання поспіль є депутатом сільської ради. Планів на майбутнє багато, а найголовніша його мета — відродити село, створити робочі місця, щоб люди мали можливість працювати у рідному населеному пункті.

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ ЛІДЕРСТВА ТА РОЗВИТКУ

Корисні висновки з досвіду селища Стінки Костянтинівського району Донецької області є такими.

- *Щоб організація громади була ефективною та динамічною, її має очолювати лідер.*
- *Щоб лідер міг забезпечити вирішення навіть найскладніших проблем, він має мати кредит довіри.*
- *Щоб отримати кредит довіри, організація та її лідер мають продемонструвати успіх у вирішенні проблем та прозорість у прийнятті рішень та використанні грошей громади.*
- *Щоб мати довіру для здійснення все більш складних та коштовних проектів, лідер та організація мають постійно підтверджувати свою ефективність та прозорість.*
- *Справжній керівник-лідер повинен мати широкі зв'язки.*
- *Лідер має вчитись та постійно підвищувати рівень свого професіоналізму, здатність вирішувати все більш складні завдання та проблеми.*

НЕБАЙДУЖІСТЬ ТА ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ — ЗАПОРУКА ЗМІН НА КРАЩЕ

Особистий приклад керівника Звенигородського районного ресурсного центру громад, Черкаська область

Районні ресурсні центри громад було створено у кожному пілотному районі Черкаської області. А одним з найкращих в Україні став Звенигородський. Його керівником є Людмила Миколаївна Страшна, начальник управління економіки Звенигородського району. До створення Звенигородського РРЦГ Людмила Страшна причетна безпосередньо і саме вона зробила все, щоб він став одним з найкращих в Україні. Як чиновник досить високого рангу, вона має достатньо широке коло обов'язків та повноважень. Та й діяльність РРЦГ вимагає неабиякої віддачі. Отже її особистий внесок у результат важливий для громад Звенигородщини і Черкащини загалом не менше, ніж для керівництва органу районної влади. Те, що вона робить поза основними обов'язками, є чудовим прикладом для багатьох держслужбовців — не лише як великий особистий внесок, але й як дуже нетипове ставлення до роботи й до життя.

НАВЧАННЯ, СТИМУЛИ, ДОПОМОГА. «ЧАРІВНЕ КОЛО» ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Узявши на себе відповідальність за впровадження в районі проекту ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», вона весь час шукала можливості навчатися сама та сприяти розвитку пілотних громад, що стали учасниками проекту, а також інших сільських рад, що бажали використовувати технологію соціальної мобілізації.

Що стимулювало її до цієї нелегкої роботи, яку треба здійснювати поза основними обов'язками та завданнями управління економіки? Людмила Миколаївна зазначає, що багато отримала від участі у навчальних візитах із вивчення досвіду Шполянщини та Переяслав-Хмельницького і Сарненського районів,

організованих проектом МРГ. Участь у цих заходах змінила її бачення та сформувала бажання не просто рівнятися на кращих, а стати кращою. І те, що Людмила Страшна стала переможницею конкурсного відбору учасників програми професійного стажування у США за програмою «Відкритий світ» — гарне підтвердження високої оцінки її мотивів навчатися та зростати професійно. Саме проект МРГ рекомендував їй до участі у цій програмі, шукаючи можливості сприяти особистому професійному розвитку фахівців місцевих органів самоврядування та державних органів влади, які активно залучилися до участі у реалізації проекту на місцях.

8 проектів у 6-ти громадах супроводжувала Людмила Миколаївна. Саме супроводжувала, допомагаючи громадам та їх лідерам. Вона надавала людям у сільських громадах можливість повірити в себе. Створювала умови, за яких вони хотіли самі братися до справи. І те, що в Звенигородці з'явився конкурс проектів для сільських об'єднань громад — теж її заслуга. Отже, вона — та людина, яка створює багато можливостей для інших, закладаючи стимули, які зацікавлюють людей ці можливості використовувати. А потім люди кажуть: «Ми самі зробили це».

ОСОБИСТИЙ ПРИКЛАД ТА ВИЗНАННЯ ЗАСЛУГ, АБО ЧИМ МОТИВУВАТИ ЛІДЕРА?

Усвідомлюючи те, що гарний особистий приклад — це добре джерело натхнення для інших, вона багато робить особисто та багато працює з громадянами — своїми односельцями. Простою мовою вона розповідає їм про дражливі економічні явища та процеси у нашій державі, без претензій та істерії спрямовує людську свідомість на ділове співробітництво та реалізацію конструктивних ідей проекту МРГ. Саме небайдужість та зацікавленість Людмили Миколаївни Страшної є основою її значущого внеску в розвиток Звенигородщини.

Вона збрала велику кількість інформації про донорів, що працюють в Україні, об'єднала навколо себе фахівців, що надають підтримку громадам у реєстрації НДО, розробці та технічній оцінці проектів. Налагодила систематичне інформування районних депутатів, які одногосло підтримали розроблену нею та висунуту на розгляд районної ради програму «Розвиток сільських територій через впровадження конкурсних механізмів фінансування проектів громад», в основу якої покладено досвід Сарненського

району Рівненської області. На Черкащині то був перший досвід проведення конкурсу проектів громад за підтримки районних органів влади.

За її ініціативою та з її подання м. Звенигородка та с. Козацьке стали переможцями міжнародного проекту, що фінансується Європейською Програмою Міжнародного фонду «Відродження» та співфінансується Представництвом Європейського Союзу в Україні «Євроавтобус 4: Молодь Європи — українським громадам». До участі в проекті її спонукало бажання сприяти процесам зародження та розвитку громадської активності серед міської та сільської молоді, її позитивній соціалізації та залученню до вирішення власних проблем та проблем територіальної громади.

А сьогодні до неї вже йдуть по досвід з інших районів, і вона радо ділиться ним. Приймала вона делегації з Лисянського, Маньківського, Черкаського, Уманського, Катеринопільського та інших районів і навіть інших областей України. Напрацьовані нею матеріали покладено в основу районних програм підтримки та розвитку сільських територій у Шполянському та Черкаському районах. Вона розробила поради координатору-початківцю. І ще багато іншого. Тому абсолютно заслуженою є нагорода, яку вона отримала 28 грудня 2011 року під час підведення підсумків реалізації проекту МРГ на Черкащині — почесна грамота обласної державної адміністрації за високі досягнення у роботі.

ЛЮБОВ ДО ЛЮДЕЙ ТА НОВІ ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ ЯК ПОВ'ЯЗАНІ ЯВИЩА ТА ПРАГНЕННЯ СПРАВЖНЬОГО ЛІДЕРА

Людмила Страшна переконана, що людське в людині не залежить ні від часу, ні від ідеології, ні від віри — лише від виховання та сумління. І використовує це переконання в роботі та у повсякденному житті. Сьогоднішнє її буття — це насамперед родина, яка підтримала її намагання показати тим людям, хто мешкає поруч, що поряд з сірою і сумною буденністю є життя, сповнене креативних ідей, нових вражень, цікавих особистостей.

Що мало просто любити те місце, де ти живеш — йому щоразу необхідно доводити цю любов, наповнювати її новим змістом. Професійні ж її інтереси сфокусовані на розвитку особистості, на здобутті нових знань та на фаховому самовдосконаленні, підвищенні особистої ефективності та корисності, яка слугуватиме громаді та суспільству. Для цього вона брала участь і в «Програмі навчання тренерів з регіонального економічного розвитку» в рамках спільного проекту Канада-Україна «Регіональне врядування та розвиток». Навчаючись, вона готує проект із реконструкції пам'ятки архітектури та садово-паркового мистецтва XVIII століття в с. Козацьке Звенигородського району. Та готується стати тренером з розробки проектів.

Людмила Миколаївна — людина, під час спілкування з якою не виникає інших емоцій, крім захопливого подиву. Це людина, в якій вдало поєднані людська та інтелектуальна складові особистості, яка має невичерпний запас внутрішньої енергії та жодних побоювань взяти відповідальність за рівень життя краю, де вона мешкає, де живуть її батьки, де житимуть її діти.

Саме тому можна впевнено казати, що в Звенигородському районі та на Черкащині управлінський та лідерський потенціал будуть зростати, а проекти — реалізовуватись, покращуючи життя громади. Адже поки такі лідери, як Людмила Миколаївна Страшна будуть робити свій внесок, розвитку не зможе завадити жодна криза!

виріс в багато разів. Виконані проекти не тільки вирішили нагальні проблеми та підняли якість життя сільських мешканців, а і надихнули.

КРАЇНУ ТВОРЯТЬ НЕ ПОЛІТИКИ — КРАЇНУ ТВОРЯТЬ ГРОМАДЯНИ!

Досвід лідерів с. Каїри, Херсонська область

Громада села Каїри Горностаївського району Херсонської області завжди вважалася заможною, до того ж не існує жодної справи, яка не була б під силу її мешканцям. А ще в Каїрах є тандем двох лідерів — громади та влади — що робить можливим практично все. Цей досвід корисно взяти на озброєння багатьом іншим, бо він веде до покращення життя та до самостійної відповідальності громади за ці зміни.

Два сьогоднішні лідери Каїрів — це сільський голова та голова організації громади. Працелюбність та ініціативність молодого сільського голови Анатолія Тарасенка надихають населення. Крім того, його підтримка є вирішальною для здійснення багатьох справ. А мудре управління з боку лідера громадського формування «Щит», підкріплене бажанням мешканців покращувати умови власного життя та багато робити для цього особисто, забезпечують громаді розвиток та досягнення мети. Звідки беруться такі лідери і як їх знайти?

ЛІДЕРА ЗАВЖДИ ВИРІЗНЯЮТЬ ЙОГО СПРАВИ ТА МОТИВИ

Кожний з нас велику частину свого свідомого життя працює безпосередньо на себе. Але іноді приходить час, коли понад усе бажаєш принести користь оточуючим — сусідам, друзям, колегам — коли починаєш прагнути залишити за собою слід, який не зітреється довгі роки. Саме так декілька років тому і вирішила зробити Марія Соломонова, звичайна мешканка с. Каїри. Вона подала свою кандидатуру на вибори депутатів у місцеві ради і впевнено перемогла, увійшовши до складу депутатів сільської ради. А наприкінці 2007 року Марія Соломонова створила та очолила Каїрське сільське громадське формування «Щит», і з того часу розпочалася її справжня діяльність на користь громади.

Щодня вона спостерігала, вивчала можливості та шляхи покращення життя людей, які живуть разом з нею. Отож, коли в липні 2008 року Горностаївський район був обраний одним з учасників Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», Каїрська громада не забарилась взяти участь у Проекті.

На перших загальних зборах сільський голова А. Тарасенко та керівник ГО «Щит» М. Соломонова розповідали мешканцям про новий Проект, його можливості та умови. Разом вирішили «не робити щонебудь», а сконцентрувати зусилля на конкретному об'єкті, ефективна робота якого життєво важлива для всіх. Таким об'єктом стала Каїрська сільська амбулаторія. Це будівля 1905 року, з півним опаленням, без систем водопостачання та каналізації. Звичайно, ремонт потребував значного фінансування. Але всі пропозиції громади були підтримані сільським головою, який сказав «Зробимо!» і не скоротив перелік позицій до фінансування.

Перший мікропроект було реалізовано, і його результатом стала новенька амбулаторія, яку із задоволенням відвідують люди. А пані Марію перший успіх надихнув на наступні кроки. Новим етапом діяльності громадської організації «Щит» стали ремонтні роботи у дитячому садку «Колосок». І знову успіх: нові покрівля й вікна за декілька місяців змінили не лише зовнішній вигляд будівлі, але й мікроклімат всередині закладу.

ЛІДЕР ЗАВЖДИ ДИВИТЬСЯ ВПЕРЕД ТА ПРАГНЕ ДОСЯГНЕННЯ ВИСОКИХ ЦІЛЕЙ

Шлях, яким веде людей Марія Дмитрівна, «приречений на успіх». Півроку тому громада створила Фонд підтримки життєздатності лікарської амбулаторії, який у своїй діяльності одразу вийшов за межі одного об'єкта. На рахунку громади акумулюються внески населення на реалізацію нових ідей — власними силами населення підготувало проект зі встановлення частотного перетворювача та готується до його впровадження, збирає кошти на встановлення трьох дитячих майданчиків загальною вартістю понад 60 тис. грн. Наприкінці квітня 2011 року М. Соломонова взяла участь у підсумковій конференції за Проектом «Плануймо громадою», за підсумками якої встановлені партнерські зв'язки з Інститутом «УкрНДІПрощивільсьбуд» щодо підготовки генерального плану та схеми розвитку території с. Каїри. Каїрці впевнені, що планування теж має бути професійним, бо тільки тоді кожна витрачена гривня принесе користь.

До цих результатів, які можна оцінити в грошовому вимірі, потрібно додати згуртованість громади, яка нині продовжує крок за кроком виконувати власний план розвитку. І це — теж заслуга Марії Соломонової, яка допомагає звичайним громадянам досягати успіху, і які чесною сумлінною працею змінюють своє село зокрема та країну взагалі на краще. Наша Маша, як поважно називають Марію односельці, націлює усіх на подальшу роботу: «Використовуючи підхід, орієнтований на

громаду, ми отримали прекрасну можливість добре і послідовно, а головне, не піддавшись зайвому ризику, отримувати віддачу на кожну гривню, вкладену в загальну справу. Задоволення, коли відчуваєш себе частиною загального успіху, невимовне, його неможливо передати словами. Тільки за нами — майбутнє нашої громади, тільки ми здатні перетворити наше життя на те, що ми справді хочемо бачити!»

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ УСПІХУ ТАНДЕМУ ЛІДЕРІВ

Досвід села Каїри Горностайвського району Херсонської області цікавий та корисний саме тим, що тут керівники місцевої влади та організації громади є лідерами, і обидва орієнтовані на розвиток села. Найважливішим є:

- *Лідерські якості кожного з керівників.*
- *Співпраця обох лідерів на «основному місці роботи» — в сільській раді, яку один з лідерів очолює, а інший є її депутатом.*
- *Налаштованість обох лідерів на розвиток, на пошук нових завдань, які вирішуватимуть основні*

проблеми та надаватимуть громаді та селу нові імпульси до розвитку.

- *Вміння та бажання працювати з громадянами, слухати їх.*
- *Прагнення ефективно використовувати гроші, робити все професійно.*
- *Мотивація приносити користь оточуючим, громаді — у протилежність мотивації працювати виключно на себе.*
- *Високі професійні, особистісні та лідерські якості кожного з лідерів. А також їх громадянська позиція.*

ШУКАЙТЕ ЛЮДИНУ, ЯКА ПРАГНЕ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Як громада с. Андрівка (Запорізька область) знайшла свого лідера

Андрівська сільська рада — невеличка батьківщина етнічних болгар, які мешкають на території Бердянського району Запорізької області. В жовтні 2008 року мешканцям був представлений Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Був складений перелік проблем, визначені пріоритети. Зважаючи на минулий досвід та беручи до уваги презентації ініціатив, можна було б очікувати палких дебатів при обранні керівного складу майбутньої громадської організації Андрівської сільської ради. Але всі учасники установчих загальних зборів (близько 150 чоловік) «вибухнули» аплодисментами та гаслами підтримки на користь першої запропонованої кандидатури, громадського лідера Георгінова Олександра Дмитровича. Адже ця людина постійно займає активну громадську позицію, підтримуючи соціальний розвиток свого рідного села.

ВЗАЄМНА ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ ЛІДЕРА ТА ГРОМАДИ — У РЕАЛІЗАЦІЇ АМБІТНИХ ПРОЕКТІВ

Георгінов Олександр Дмитрович як беззмінний директор Андрівського сільського будинку культури з 1985 року веде соціально-просвітницьку, культурологічну та національно-освітню діяльність серед дітей, молоді та дорослого покоління мешканців Андрівки. За його плечима організація та участь в багатьох національно-культурних пленерах, місцевих фестивалях та інших культурологічних освітницьких заходах. Як активна та небайдужа людина, він давно зазначав: «Нам, мешканцям Андрівки, не вистачає динаміки розвитку та на даний момент ми маємо досить вузький діапазон наших ініціатив. Дитячі та молодіжні заходи, а ще непостійний обмін інформацією із своїми національними товариствами — це все, що ми маємо. Шановні, давайте шукати інші шляхи власного розвитку та становлення наших дітей...»

Мешканці села давно помітили, що Олександр Дмитрович хоче та може робити більше, що він прагне самореалізації. Отже, коли йому запропонували очолити на громадських засадах організацію мешканців Андрівської сільської ради, не полишаючи постійного місця роботи, він одразу ж погодився на цю пропозицію.

На установчих загальних зборах О. Д. Георгінов сказав односельчанам: «Я бачу розвиток нашого села, як повноцінного живого організму, де все робиться за згодою та з ініціативи громади. Вирішення проблем, які ми маємо, — старий водогін, стара медична амбулаторія та інші соціально значимі об'єкти — це наш стимул згуртуватися та змінити своє життя на краще. Я даю обіцянку вам, моїм сусідам, що не підведу вас у цьому Проекті...».

ВИРІШЕННЯ СКЛАДНИХ ЗАВДАНЬ — ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ЛІДЕРА

Олександр Георгінов — самостійна та енергійна людина, яка прагне постійного саморозвитку. Керуючи сільським будинком культури, він почав розкривати свій лідерський потенціал. Ця робота надала йому можливість визначити свою місію — підтримку соціального розвитку сільської ради та громади.

За два роки управління організацією громади в рамках Проекту О. Д. Георгінов зміг розвинути професійно та додати корисні якості в своєму розвитку. Отримавши базові навички фінансового менеджменту, необхідні знання в податковій сфері НДО, управління громадськими організаціями, навички всебічного висвітлення діяльності, він розширив коло можливостей — для себе та для громади, адже керована ним організація громади може тепер виконувати більш складні проекти, ніж раніше.

Громада села отримала можливість презентувати себе на місцевих та регіональних заходах із залучення інвестицій, брати участь у проєктах розвитку національно-культурних аспектів тощо. Саме О. Д. Георгінов ініціював розробку Інвестиційного Паспорту Андрівської сільської ради, який став важливим документом у роботі з потенційними інвесторами, які постійно приїжджають до громади на діалог.

Значно розширилися зв'язки та коло пошуку партнерів і у самого Олександра Георгінова, і у громади Андрівки. Адже робота в сільському БК та додаткова зайнятість в Проєкті завдяки ініціативі самого О. Д. Георгінова надали йому можливість постійного спілкування з керівництвом району, області. А постійне спілкування з людьми в рамках діяльності сільського БК та як

голови громади не лише дає йому можливість отримувати інформацію про найболючіші проблеми, а ще й розвиває навички спілкування та взаємодії із різними соціальними верствами населення, що сприяє розвитку навичок вести переговори.

ІЗ СІЛЬНИМ ЛІДЕРОМ ГРОМАДА ПРОЦВІТАТИМЕ

Сьогодні голова Андрівського об'єднання громадян ставить перед собою великі цілі — надати дітям та молоді той ресурс знань, який отримали їх батьки.

Ми віримо, що разом зможемо їх досягти, адже результати нашого проєкту ще раз підтверджують всім відому істину: якщо людина є лідером, вона завжди досягне мети. І ця мета буде ставати все більш амбітною, успіх за успіхом.

РОЗДІЛ 3.

СТАЛІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА УТРИМАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЗА УЧАСТІ ГРОМАДИ

СИЛА ВЗАЄМОДІЇ, СПІВПРАЦІ ТА ПІДТРИМКИ

Історія успіху ГО «Надія» села Великий Говилів Тернопільської області

Напевно, ще три роки тому мешканці Великого Говилова, що на Тербовлянщині, не могли і подумати, що зможуть в своєму селі безкоштовно отримувати послуги стоматолога, консультації провідних тернопільських лікарів, використовувати Інтернет для встановлення діагнозу кардіолога. Участь в Проекті ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» дозволила представникам місцевої громади не тільки вирішити проблему ремонту ФАПу, але й стала серйозним поштовхом для вдосконалення системи надання медичних послуг населенню і розвитку соціальної інфраструктури.

Ремонт ФАПу був не першою ініціативою місцевої громади. Починалося все з недовіри жителів села Великий Говилів Тербовлянського району до самої ідеї взяти участь в Проекті МРГ. Де таке бачено, щоб хтось із-за кордону надав гроші для вирішення проблем села, на які власна держава роками не звертала належної уваги? Але сільський голова Олег Шевчишин зміг переконати членів громади, люди все-таки зібрались на збори і створили громадську організацію «Надія». Опитавши 220 дворів, вирішили поміняти вікна в місцевій школі. Проте коли справа дійшла до збору своєї частини грошового внеску, мешканці знову почали задумуватися: а чи не обман це? Активісти ГО переконували односельчан як могли і за кілька тижнів все-таки зібрали необхідну суму. А згодом, отримавши кошти ПРООН та допомогу з районного бюджету, під керівництвом голови ГО «Надія» Михайла Татарина оперативно провели необхідні ремонтні роботи загальною вартістю 166760 грн.

НОВІ ВІКНА — ВЕЛИКА СИЛА!

Саме поява нових вікон змінила психологію мешканців Великого Говилова: «Допомога міжнародних організацій реальна, але й підтримка районної влади, як виявилось, також можлива, навіть в час фінансової кризи. Та й ми самі чогось варті: і кошти зібрали, і своїми силами частину робіт виконали», — говорили між собою люди. Тому, коли в місцевому Будинку культури проходило чергове зібрання, селяни вже не могли з байдужістю спостерігати за його жалюгідним станом. Ідею сільської ради та активістів громади відремонтувати даний заклад підтримали і місцеві спонсори, і районна влада. Вони надали фінансову підтримку, а роботи виконувались силами мешканців села. Так, місцевий фермер надав 10 тис. грн, підприємці — 1000 грн, з бюджету сільської ради поступило 4 тис. грн, ще 5 тис. грн виділила районна

рада для придбання нових штор, 4 куб. м лісоматеріалів надало Буданівське лісництво. Сьогодні сільський Будинок культури, безумовно, один з кращих в районі.

Така активність членів місцевої громади не залишилась непоміченою. Згідно з результатами оцінки діяльності організацій громад Тербовлянського району, громада села Великий Говилів визнана найуспішнішою, і за рекомендацією районного Форуму місцевого розвитку та представників Проекту отримала можливість реалізувати ще один додатковий мікропроект за кошти ПРООН.

Олег Шевчишин, сільський голова: «Ми з депутатами та працівниками сільської ради бачили такою проблемою для співпраці з ПРООН ремонт дитячого садка, але громада на загальних зборах вирішила по-своєму...»

ЯКЩО ВЖЕ ЩОСЬ РОБИТИ — ТО НА СУЧАСНОМУ РІВНІ!

15 січня 2010 року члени ГО «Надія» більшістю голосів вирішила в рамках Проекту МРГ ремонтувати приміщення місцевого фельдшерсько-акушерського пункту. І це не випадково: приміщення ФАПу побудоване ще в 30-х роках ХХ ст., а сьогодні він обслуговує 1085 жителів. За роки тривалої експлуатації даний заклад потребував капітального ремонту, віконні та дверні блоки частково прогнили внаслідок тривалого замокання і вже давно не забезпечували збереження тепла.

Громада запланувала замінити дах приміщення, дерев'яні вікна, двері та підлогу, провести оздоблювальні роботи всередині кімнат, здійснити ремонт фасаду, облаштувати водопровід, туалет та каналізацію, створивши належні умови і для персоналу, і для відвідувачів. Проте для розширення

спектру медичних послуг мешканцям далеко не маленького села цього було недостатньо.

Дізнавшись від представників Проекту про бажання керівництва Тернопільського медичного університету створювати в селах навчально-практичні центри первинної медичної допомоги, активісти ГО, спільно з сільським головою та координатором проекту від РДА, попросили про зустріч із керівництвом навчального закладу. Результатами цих переговорів стали домовленості про спільне проведення ремонтних робіт силами громади та університету, і оренду вузом частини приміщення ФАПу строком на 25 років.

Сергій Поперечний, колишній заступник голови райдержадміністрації: *«Мати такий сучасний сільський медичний заклад, звичайно, престижно для району. Але для нас головним стало бажання громади піти далі мікропроекту і забезпечити сталість та інноваційність надання медичних послуг населенню».*

УСІМ ФАПам ФАП

У межах Проекту МРГ загальна вартість виконаних громадою робіт становила 181242 грн. Решта робіт по ремонту приміщення ФАПу була здійснена за кошти медичного університету: облаштовані кімната проживання, кухня, санвузол і робочий кабінет для випускників вузу, закуплене необхідне обладнання. Але головне те, що представники університету погодились бути партнером громади у забезпеченні подальшої стабільної діяльності медпункту.

Тут створили навчально-практичний центр первинної медико-санітарної допомоги з відповідним обладнанням, де постійно проходять практику студенти 6-го курсу, які надають допомогу персоналу ФАПу в обслуговуванні місцевих мешканців. Лікарі-стоматологи з Тернополя безкоштовно лікують зуби. Інші лікарі-практиканти за першої потреби знімають електрокардіограму серця і відправляють її через мережу Інтернет (також підключено за сприяння вузу) досвідченим фахівцям, які в режимі онлайн ставлять

діагноз. Дана послуга надається у Великому Говиліві цілодобово, оскільки у вузівській клініці постійно чергують фахівці.

Для надання допомоги спеціалістами іншого медичного профілю встановлено такий порядок: щотижня разом із студентами в село приїжджає досвідчений фахівець, який приймає хворих і надає консультації.

Зденюк Євген Іванович, мешканець села: *«Я вже не один рік хворів на ноги, часто навідувався в району лікарню, але нічого не допомагало. І чи міг я колись подумати, що потрібний мені лікар з обласного центру сам приїде в наше село? Мене не тільки оглянули і правильно встановили діагноз, але й дали направлення в тернопільську лікарню, де я серйозно поправив свій стан. Тому я дуже дякую нашій громаді, владі з району і представникам університету за те, що є такий ФАП в селі і є така реальна допомога хворим людям».*

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ — ДОВІРА ТА ГОСПОДАРСЬКИЙ ПІДХІД ДО СПРАВИ

Щоб ФАП не виявився занедбаним в майбутньому, члени ГО «Надія» на своїх зборах прийняли рішення про створення фонду підтримки та технічного обслуговування даного медичного закладу. Першим

кроком спільної діяльності громади, сільської ради та медичного університету стало проведення благоустрою прилеглої території, яка тепер прикрашає не тільки даний заклад, але й центр села.

Приклад громади села Великий Говилів наочно показує, як потрібно забезпечувати життєздатність соціального об'єкта, як перетворити примітивний сільський ФАП на сучасний центр надання первинної медичної допомоги. Тут не тільки був успішно реалізований мікропроект з ремонту самого ФАПу — отримання міжнародної допомоги дало можливість громаді повірити у власні сили і знайти надійних партнерів для співпраці на тривалий період.

ЦЕ НАШЕ МАЙНО, І МИ МАЄМО ПРО НЬОГО ДБАТИ

«Михайлівка 2009», Кіровоградська область, с. Михайлівка

Село Михайлівку Олександрівського району на Кіровоградщині від навколишніх сіл відрізняє помітна кількість молоді та потужне місцеве господарство, яке дає робочі місця і створює перспективи на майбутнє. І все ж проблем тут вистачає: від занепаду більшості об'єктів (будинку культури, дитсадка, школи, ФАПу) до загальної якості життя на селі.

Відповідальну місію — переконувати мешканців села стати учасниками Проекту МРГ — взяв на себе наймолодший сільський голова району Олександр Савченко, якому на той час виповнилося 24 роки. Нелегко було йому пояснювати людям, які звикли чекати «всебічної опіки від влади», що вони для зміни ситуації мають докласти власних зусиль. А коли мова пішла про збір коштів, один з мешканців навіть сказав: «Згадайте «МММ», Льоню Голубкова... поїли, попили, гроші вкрали і поїхали». І тут на допомогу молодому голові прийшли досвідчені, поважні люди села, які розуміли: якщо сьогодні не підтримати ініціативу молоді, то завтра не буде майбутнього і у них.

ВІРА В УСПІХ З'ЯВИЛАСЬ ТОДІ, КОЛИ В ДИТСАДОК ПРИВЕЗЛИ ПЕРШІ ПЛАСТИКОВІ ВІКНА

Після уважного вивчення всіх складових співпраці з Проектом громада сказала: «Так! Це вихід». І — що дуже важливо — не просто сказала, а й зробила. В доволі короткий час у грудні 2008 року була проведена державна реєстрація громадської організації «Михайлівка 2009», яку очолила поважна у селі людина — Григорій Бевз. Але вибір першого об'єкта для приведення до ладу був нелегким. На зборах громади голоси розділилися порівну: молодь — за дитсадок, літні люди — за ФАП. Компроміс був знайдений за допомогою команди Проекту МРГ: враховуючі те, що роботи планувались однотипні (заміна вікон і дверей, а об'єкти знаходилися поруч), обидві установи були

об'єднані в один мікропроект.

Члени громади кажуть, що віра в успіх з'явилась тоді, коли на рахунок громади поступили кошти Проекту МРГ, і коли в дитсадок привезли перші пластикові вікна. Громада збрала 4503 грн і ще на 1005 грн виконала робіт власними силами. Грантова підтримка Проекту МРГ склала 43159 грн, а партнери громади додали з обласного бюджету 5000 грн, з районного — 30800 грн, сільського — 11485 грн. Загальна вартість першого проекту громади склала 89467 грн. На ці кошти в дитячому садку було встановлено 29 вікон, 5 дверей та 3 наддверні блоки, а у ФАПі було замінено 10 вікон та 5 дверей, поштукатурено дверні та віконні відкоси загальною площею 57,1 кв. м., встановлено по 58 м відливів і підвіконних дошок. За рахунок економії коштів завдяки проведенню тендеру (7983,22 грн) громада додатково встановила у дитсадку 6 металопластикових дверей. Від білих вікон у селі стало навіть світліше, не кажучи вже про поліпшення якості послуг ФАПу і дитсадка.

ЦЕ БУВ НЕ ПРОСТО УСПІХ — ЦЕ БУЛА ПЕРЕМОГА!

У людей з'явилася не лише надія на покращення життя, а і бажання робити добрі справи власними руками. В селі закипіла робота — громада продовжила втілення у життя намічених планів. У ФАПі було встановлено нове газове опалення, нові ґрати, відремонтовані стеля, підлога, дах, сходи тощо. Розпочалися роботи з благоустрою прилеглої території, навіть ландшафтного консультанта запросили.

Кошти для придбання будівельних матеріалів надала сільська рада, а громада — «робочі руки». Члени громади не залишали у спокої сільського голову: «Володимировичу, давайте разом з Бевзом нові проекти робити — треба у дитсадок нове опалення, меблі, ремонт, воду. Ми вже гроші збираємо...»

І коли Проектом МРГ був оголошений конкурс за квотою 40++, ГО «Михайлівка 2009» взяла в ньому участь. Новий проект передбачав повну модернізацію системи опалення в дитячому садку. Цього разу громада збрала 13540 грн. Кошти Проекту МРГ — 78896 грн, бюджетні кошти — 57000 грн, загалом бюджет проекту — 149436 грн. За ці кошти був встановлений новий котел «Ретра 3М» з ККД до 93% та 35 нових сучасних радіаторів, проведений ремонт стелі, а дах отримав гідро- та пароізоляцію.

Під час впровадження цього мікропроекту був встановлений свого роду рекорд швидкості. Від підписання грантової угоди між ГО і Проектом МРГ (15.07.2010 р.) до прийняття робіт комісією замовника (10.09.2010 р.) пройшло всього 55 днів!

Результати роботи громади перевірені минулою зимою. Михайлівський дитсадок був чи не єдиним, який у сільській місцевості району працював взимку. І молодь «не підкачала» — три десятки новонароджених малюків — серйозне поповнення «штату» дитсадка.

ЯКЩО ВИГРАЄ ГРОМАДА — ТО ВИГРАЄ І ВЛАДА

Спостерігаючи за тим, як громада успішно вирішує проблему за проблемою, вирішив долучитись і місцевий господарник — ТДВ «Цибулівське ХПП». За його допомогою розпочато роботу з відбудови сільського будинку культури, якій знаходився у майже зруйнованому стані. Та й громада не відстає: люди зібрали та витратили на ремонт клубу 18,0 тис. грн, а господарство тільки будівельних матеріалів придбало більше ніж на 50,0 тис. грн.

Результат співпраці громади і місцевої влади, як кажуть в селі люди, «можна і побачити і помацати руками». У виграші і місцева влада: під час виборів у жовтні 2010 року сільський голова отримав 640 голосів «за» (а це майже 100% виборців) і був обраний на другій термін.

Та й голова ГО Григорій Бевз, незважаючи на поважний вік, з відповідальністю ставиться до нової посади. З натхненням їхав він на зустріч з доктором Д. Сахом, керівником Проекту МРГ, під час його візиту у с. Підлісне цього ж району. «Яка проста, відверта, доброзичлива людина. Йому можна довіряти, до нього слід дослухатися», — казав Григорій Бевз членам громади і показував фото, зроблене на згадку про зустріч. Голова погоджується з думкою керівника Проекту МРГ і вважає важливим напрямком роботи громади — збереження і утримання майна, яке створено під час впровадження мікропроектів.

УСПІШНА ГРОМАДА — АКТИВНА ГРОМАДА!

«Тепер ми точно відчули, що це — наше майно, і ми маємо про нього дбати». За його ініціативи в ГО створений Фонд підтримки та розвитку об'єктів громади, який активно наповнюється коштами — громади і спонсорів. Обіг коштів цього Фонду склав більше 20,0 тис. грн: тут і кошти на дрібний ремонт дитсадка і ФАПу, і фінансова підтримка у відновленні клубу. Разом з сільським головою голова громади відвідує інших учасників Проекту МРГ в своєму та інших районах області — вивчає досвід, радиться, будує нові плани. Чекають гостей і до себе. На порядку денному — візит громади з Польщі.

А на черзі у громади купа роботи: школа, вода, нові меблі для дитсадка. Громадська організація зростає — сьогодні її членами стали 107 мешканців, а ще 210 набули статусу асоційованих. Навіть «конкуренти» з'явилися — в селі створена ще одна громадська організація — «Комунар 2010», яка планує опанувати нові механізми розвитку громадянського суспільства.

Але це вже зовсім інша історія...

ДОПОМОГА ПРИЙДЕ, А ДО МЕТИ ТРЕБА ЙТИ ПОПРИ ПЕРЕШКОДИ

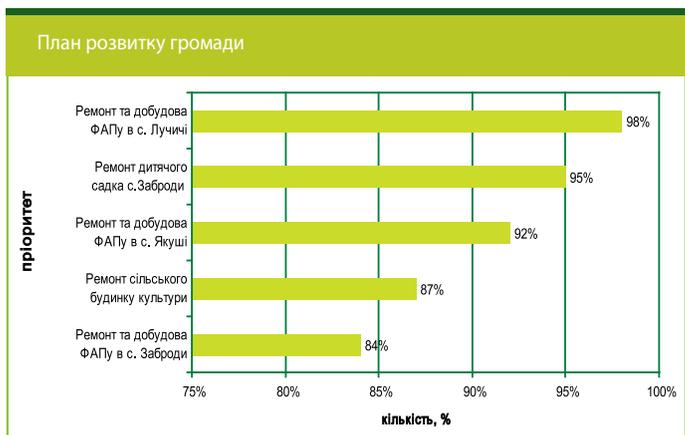
Історія успіху ГО «Промінь», с. Заброди, Ратнівський район, Волинська область

Заброди — одне з найвіддаленіших сіл Волинської області, й до вересня 2008 року воно було звичайним українським селом, яких в Україні тисячі. З такими ж болючими проблемами і абсолютно такою ж відсутністю бюджетних коштів на їх вирішення. А сьогодні жителі с. Заброди — вже не зневірені і розпорошені люди в очікування дива, а сильна і дієва громада, яка власними силами вирішує проблеми села. Незважаючи на надзвичайно важкий матеріальний стан. А, можливо, саме тому, що він такий важкий.

ВРАЖАЮЧІ РЕЗУЛЬТАТИ: ЯК ЦЕ РОБИТЬСЯ?

Все почалося з того, що члени громади ризикнули організуватись в громадську організацію для вирішення потреб села та розпочати роботу із спільним Проектом Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». «Ризикнули» тому, що вони не вірили в можливість підтримки їх ініціатив, особливо від міжнародних організацій. Тому на перших зборах громади люди запитували: «Коли нам доведеться повертати кошти?», «За яку політичну силу нас будуть агітувати в Проекті?». І самі собі відповідали: «Крім нас самих, ми нікому не потрібні зі своїми проблемами». І все ж більшістю голосів було вирішено створити ГО «Промінь».

На наступних зборах селян були визначені пріоритети розвитку села:

В рамках впровадження Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», ГО «Промінь» вирішила першочергову проблему і реалізувала мікропроект «Ремонт та добудова маніпуляційної кімнати ФАПу с. Лучичі», на який громада зібрала понад 8000,00 грн власних коштів. Старе приміщення фельдшерсько-акушерського пункту (ФАПу) за короткий час перетворилося на об'єкт захоплення жителів та гостей села.

до
ФАП с. Лучичі Забродівської сільської ради

після

ГО «Промінь» успішно та якісно виконала взяті на себе зобов'язання і отримала право реалізувати ще один мікропроект «Ремонт та дооснащення ФАПу с. Якуші», на який громада зібрала понад 7000,00 грн.

до
ФАП с. Якуші Забродівської сільської ради

після

Побачивши результат своєї роботи, спільно з сільською радою та районним ресурсним центром громад мешканці почали шукати можливості для вирішення інших гострих проблем. Однією з них була добудова дитячого садка. У 2009 році підготовлено проект «Створення умов для забезпечення дітей сіл Заброди, Лучичі та Якушів дошкільним вихованням шляхом розширення дитячого садочка з модернізацією системи тепlopостачання», який був визначений другим пріоритетом в плані розвитку Забродівської ГО «Промінь».

Цей проект вартістю 661800 грн став переможцем Всеукраїнського конкурсу програм та проектів розвитку місцевого самоврядування 2009 року. І протягом одного року був впроваджений в життя.

Разом із реалізацією цього проекту громадською організацією було подано на конкурс заявку по облаштуванню дитячого майданчика біля дитсадка. Конкурс був оголошений Асоціацією захисту прав молоді Волині, заявка ГО «Промінь» на суму 12000,00 грн в цьому конкурсі отримала фінансування, і в 2010 році проект було реалізовано.

А щоб в дитсадку були меблі, необхідні для вихованців, громадська організація спільно з сільською радою та Районним ресурсним центром громад розробила та подала проект до участі в конкурсі Міжнародного фонду «Відродження». І цей конкурс вони виграли, а отже, садочок запрацював.

Базуючись на пріоритетах громади, ГО «Промінь» спільно з владою розробили проект «Створення системи надання якісних соціально-культурних послуг мешканцям Забродівської сільської ради та активна участь громади у підготовці до «Євро 2012», який став переможцем Всеукраїнського конкурсу програм та проектів розвитку місцевого самоврядування 2010 року вартістю 250000,00 грн.

Отже, спільними зусиллями громади і влади було залучено понад 1 млн грн, які були спрямовані на вирішення нагальних проблем, включених громадою до плану пріоритетних до вирішення питань.

ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ УСПІХ ПРОЕКТІВ У ЗАБРОДАХ?

Тут треба сказати декілька слів про село Заброди та його мешканців. Бо інакше цей надзвичайно потужний та корисний досвід буде важко використати для досягнення успіху в іншому населеному пункті. Саме специфіка ситуації у Забродах робить їх приклад цінним.

Рівень безробіття у сільській раді становить 81%, люди фактично заробляють копійки, важко працюючи на землі. Місцеві спонсори — це лише кілька магазинів, які працюють на території сільської ради і беруть участь у співфінансуванні проектів, як і інші мешканці громади. Отже, розраховувати люди можуть виключно на себе та на підтримку донорів. Коли це є, знаходяться гроші й у бюджеті. Але в основі успіху лежить глибоке та потужне прагнення мешканців поступово покращувати якість життя в селі.

Так, вдало реалізувавши два мікропроекти в рамках Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», громадська організація «Промінь» за підтримки влади розробила мікропроектну пропозицію та зібрала понад

9 тис. грн на ремонт ФАП у с. Заброди. Але проектна пропозиція не була підтримана в рамках квоти 40++, і тому громадська організація розпочала роботи самостійно — за власні кошти та першочергово було здійснено утеплення фасаду ФАП у с. Заброди.

Зважаючи на вражаючі результати, громада вирішила не зупинятись на досягнутому і поставила перед собою завдання подолати дуже болючу для села проблему — зробити ремонт школи. Але вартість робіт, які необхідно виконати, становить понад 3 млн грн. Такі кошти можливо залучити лише в межах транскордонної програми «Польща-Білорусь-Україна 2007-2013». Тому громадська організація спільно з польськими партнерами розробила проект «Наш транскордонний простір». Окрім того розроблений ще один проект на суму понад 3 млн грн — будівництво сучасної дороги. Ці два проекти будуть подані на другий конкурс Програми 2011 року.

КОРИСНІ ВИСНОВКИ

Пункт перший. Вирішення проблем громади вимагає великого капіталовкладення, і лише коштів громади не вистачить на реалізацію планів. Проте громада готова до співфінансування та виконання певних робіт власними силами.

Пункт другий. Усі пріоритети, висловлені та обґрунтовані громадою, включаються в місцеві щорічні програми соціально-економічного розвитку. Окрім того, за ініціативою та безпосередньою участю громади було розроблено стратегію соціально-економічного розвитку Забродівської сільської ради на 2011-2015 роки.

Пункт третій. ГО регулярно збирає збори громади — фактично один раз на квартал, але за необхідністю збори можуть бути призначені доволі оперативно. На останніх зборах вирішувалося питання дозволля молоді, в результаті чого було розроблено невеликий проект на конкурс мінігрантів Асоціації захисту прав молоді Волині на створення малого футбольного поля, закупівлі форми для команди та музичного обладнання. Проект отримав підтримку та фінансується таким чином: кошти громади — 2 тис. грн, донор — 10 тис. грн, влада — 11 тис. грн.

Пункт четвертий. Підтримка донорів є вирішальною для реалізації масштабних проектів у Забродах. І тому поширення інформації про досягнення є надзвичайно важливим.

Пункт п'ятий. Мешканці Забродів докладають максимально можливих зусиль до того, щоб подані ними проекти вигравали конкурси та отримували фінансування від донорів та з бюджету. Проте, якщо якісь проекти не виграють у конкурсах, люди намагаються знайти важливу частину робіт, яку вони можуть профінансувати самостійно, і зробити максимум власними силами. Такі результати працюють набагато ефективніше за будь-що інше, і саме завдяки таким невеликим досягненням самих людей вони отримують підтримку з інших джерел. Та й самі люди, реалізуючи власні проекти, ще раз пересвідчилися у власних можливостях і в тому, що громада дійсно є великою рушійною силою.

ТОЧКА НЕПОВЕРНЕННЯ

**Як змінити ставлення людей та зробити їх відповідальними?
Досвід громади с. Мезенівка, Сумська область**

Ця історія є дуже короткою, але надзвичайно корисною. Вона наочно демонструє, в який момент та за яких умов у свідомості людей відбувається принципово необхідна зміна. Така зміна, після якої вони не вважають, що «за це має відповідати влада», а починають «побоюватись втратити вплив» та хочуть «безпосередньо брати участь у процедурах прийняття рішень щодо об'єкта на всіх етапах».

ТИПОВИЙ ПОЧАТОК — ТИПОВІ ПРОБЛЕМИ

Занепад села Мезенівка Краснопільського району Сумської області розпочався з закриття місцевого цукрового заводу, який давав роботу більшості мешканців. Тому, коли громада отримала можливість взяти участь у спільному Проекті ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», виокремити лише одну пріоритетну проблему було нелегко.

Вирішили йти від здоров'я — це стосується кожного. Бо вміст нітратів у воді в усіх колодязях села в 10-15 разів перевищує санітарні норми. Час від часу районний санітарний лікар виносив постанову про заборону споживання води, але це, звісно, на вирішення проблеми аж ніяк не впливало.

ДЕ ТА ТОЧКА, ПІСЛЯ ЯКОЇ НАЗАД ДОРОГИ НЕМАЄ?

Олег Ганжала, голова ОГ «Нептун», с. Мезенівка: «Будівництво нового водогону — проект складний і коштовний. Але люди проявили активність, і там, де ми

не вкладалися в бюджет, брали в руки лопати і робили окремі роботи власними силами. Дуже важливо, що у нас тепер є водогін. Але набагато важливіше те, що тепер ми розуміємо, що будівництво водогону — це тільки перший крок. Адже одразу постало питання подальшої експлуатації та утримання».

Саме тут, на наш погляд, відбулась принципово важлива річ. Будівництво водогону можна вважати подарунком долі для мешканців села. Але отримавши цей цінний актив у власність, люди почали шукати найкраще рішення для питання про подальше обслуговування цієї системи. З одного боку, вони побоювались втратити вплив на подальшу експлуатацію водогону і хотіли безпосередньо брати участь у процедурах прийняття рішень щодо об'єкта на всіх етапах. Вони знали, що мають право самостійно обрати балансоутримувача об'єкта, а недовіра до комунальників підказувала їм, що треба «міцно тримати трубу в своїх руках». Але громада швидко переконала, що це практично неможливо: хоч це і не космічні технології, тим не менш обслуговувати системи повинні професіонали.

Скликали загальні збори після закінчення будівництва і розглядали громадою чотири питання:

- В кого має перебувати на балансі об'єкт і чому?
- Хто має обслуговувати об'єкт і чому?
- Як формується тариф на послуги і які його складові?
- Як громада може впливати на обслуговуючу організацію і балансоутримувача?

Отже, сталася принципова річ: люди взяли на себе відповідальність за прийняття рішення про те, яким чином буде функціонувати та обслуговуватись «їх» водогін! Саме в цьому треба побачити стрибок свідомості та відповідальності громади. Адже все подальше випливає з того, що громада опікується чимось та небайдужа до спільних питань. Що люди більше не вважають це відповідальністю влади, а прагнуть самостійно приймати рішення та контролювати стан справ.

БЕЗЦІННИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ: ЯК ВІН ПРИХОДИТЬ?

Подальші роздуми приводять нашу громаду до таких важливих висновків про те, з чого треба виходити і що брати до уваги, щоб приймати ефективні рішення. А також вчить тому, що потрібно гарно планувати і обмірковувати не лише придбання чогось, але й подальшу експлуатацію. Це вчить громаду вибудовувати відносини із обслуговуючими організаціями, що контролювати і якими є можливості для розвитку господарства села. **Микола Гавенко**, мезенівський сільський голова: «Спочатку громада ухвалила рішення про самостійне утримання водогону. Тим більше, що село готове продовжувати програму водозабезпечення власними силами. Але в процесі громадського обговорення переглянули рішення та ухвалили інше — про укладення угоди з профільним районним комунальним підприємством, залишивши водогін у власності сільської ради».

Ухвалюючи рішення щодо подальшої експлуатації водогону, люди розуміли, що це об'єкт інфраструктури села і він має обслуговуватись професіоналами. Але, з іншого боку, мешканці не погоджувались віддавати водогін на баланс обслуговуючій організації, бо не хотіли втрачати вплив на подальшу долю власних досягнень. В результаті громадських обговорень збори організації громади вирішили доручити сільській раді укласти договір оренди із обслуговуючим комунальним підприємством, а гроші, отримані за цим договором, вважати цільовим фондом для підтримки та обслуговування об'єкта. Крім цього, було призначено проведення громадських слухань щодо тарифів для населення.

ЗАПОРУКА СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ — У ЧОМУ ВОНА?

Микола Гавенко, мезенівський сільський голова: «Таке рішення свідчить про зрілість громади. У тісній співпраці між сільською радою та громадською організацією ми зможемо завершити розпочаті ініціативи. Люди стали більш активними, вони хочуть впливати на долю села. Маю надію, що така активність з часом виведе село з кризи».

РЕМОНТ У ШКОЛІ, ЯКИЙ ПІДШТОВХНУВ ГРОМАДУ ДО АКТИВНИХ ЗМІН

сmt Золочів, Харківська область

100 років тому небайдужими залізничниками та мешканцями селища Золочів було побудовано церковно-приходську школу. На той час майже 130 діточок здобували початкову чотирирічну освіту. За цей час школа пережила багато подій, пов'язаних і з розвитком, і з занепадом Золочева, але вистояла і — головне — виховала небайдужих людей. В 1967 році до старого приміщення добудували двоповерхову будівлю, і школа набула сучасного вигляду — має 17 кабінетів, актовий зал, бібліотеку, майстерні.

За два десятиліття державотворчих процесів в Україні наша школа №3 з віковою історією з 1967 року не зазнала жодного капітального ремонту. Неодноразово збиралися батьківські збори, де обговорювали проблеми школи: поступове погіршення стану покрівлі, необхідність оновлення фасаду та надання йому естетичного вигляду. Але в найгіршому стані перебували вікна та двері старої будівлі. Рами згнили під впливом часу та атмосферних впливів, кватирки вже кілька років не відкривались, періодично випадали окремі шибки. Учні школи вже, мабуть, і забули, що таке свіже повітря в класах та збереження тепла взимку. А головне питання, яке постало перед батьками — що зробити, щоб діти не сиділи на заняттях у верхньому одязі, не замерзали під час уроків та не хворіли не нескінчені застуди від протягів, особливо взимку.

ІЗ ЧОГО ПОЧИНАЄТЬСЯ РОЗВИТОК?

За таких умов ми мали два шляхи. Перший — зіткнувшись з комплексом невирішених проблем, пристосуватись і зайняти очікувальну позицію з великою надією на кращі часи. Адже сьогодні, на перший погляд, проблеми вирішити не можна. Підеш до районної ради просити кошти для ремонту, та почуєш: гроші тільки на зарплату, та й тих не вистачає. Звертаєшся до підприємців — відповідь майже така сама, або ще гірше: «хто б нам допоміг». Прибуткових підприємств в громаді немає, а через це доходи бюджету селищної ради є недостатніми.

Другим варіантом був пошук внутрішніх ресурсів у власному педагогічному колективі і громаді Золочева, які б дали можливість не лише вижити, але й активно створювати умови для отримання повноцінних освітніх послуг. Адже люди разом часто бралися за ті справи, які не під силу вирішити поодиночі. Та й молодь, яка є небайдужою до оточуючого і завжди бажає кращих змін, створює об'єднання, громади. Хоча тут було багато невідомого — ми просто не знали, з чого почати та як вибудувати систему.

Але на той час в Золочівському районі вже працював проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»,

і ми знали, що це дійсно реальна можливість вирішення наших проблем. Але як ми могли взяти участь у цьому проекті? На нараді в районному відділі освіти ми перш за все поцікавились у колег з Олександрівської школи та розпитали дівчат із села Феськи, що нам робити? Вероніка Дуюн (директор ГО «Майбутнє» с. Феськи) заспокоїла, що немає нічого складного і порадила звернутися до координаторів цього проекту в Харківській області. Дала вона і візитівку Олександра Комаровського». З цього все і почалося...

ЯКЩО ВЛАДА НЕ ВИРІШУЄ ПРОБЛЕМ ГРОМАДИ — ТРЕБА БРАТИ ВЛАДУ В СВОЇ РУКИ

На загальношкільних зборах батькам було запропоновано об'єднатися у громаду, був детально роз'яснений принцип дії та співпраці членів даного об'єднання. Потім всі спільно планували, що треба зробити: потреб багато, але треба визначити одну — першочергову. Пріоритет надали збереженню тепла у школі та вирішили замінити вікна та двері.

З ідеєю створення і впровадження проекту «Заміна вікон та дверей у Золочівській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №3» довелося йти від оселі до оселі, де часто зустрічалися як з розумінням та важливістю нашої ідеї, так і з певною недовірою до цього проекту. Для громадської справи кожен вважав за необхідне зробити свій внесок: хтось вилами та руками, хтось підтримкою та добрим словом, порадою та співчуттям, матеріально та фінансово.

Так чи інакше, основне було виконано: громада створена, сформовано актив, розподілено обов'язки, мікропроектна пропозиція написана, а кошти зібрані (на наш погляд, невеличкі — 14 тисяч гривень). Здавалося б, все мало йти не надто важко, адже над впровадженням працюють молоді, талановиті педагоги школи, ідейні та професійні батьки.

З великим ентузіазмом ми взялися до роботи, і здавалося, що всі члени громади горять такою ж ідеєю, як і ми. Проте, хоча функціональна група була створена із вчителів і батьків, компетентних у багатьох питаннях, над вирішенням яких ми працювали, все ж гарних господарів, які беруться за справу, нам не вистачало. Тому більшості із нас довелося ознайомитися з азами будівельного проектування, набути навичок роботи з бухгалтерського обліку, згадати основні математичні і фінансові розрахунки, докласти неабияких творчих зусиль, проявити наполегливість.

Часто доводилося пробиватися через стіну байдужості у кабінетах чиновників. Прикро було бачити, що люди, які покликані служити народові, вважали наш проект

марною справою. І тоді ми, щоб забезпечити виконання зобов'язань співфінансування з боку бюджету районної ради, подали свої кандидатури до депутатського корпусу селищної ради. Нам було просто необхідно постійно «тримати руку на пульсі» і «смикати» нелегкі важелі управління, направляючи машину влади на обслуговування потреб громади.

Саме так ми змогли не тільки випередити суперників, але й завершити задум раніше наміченого строку. При цьому ми були шостим, «бонусним», проектом громад із шести існуючих ОГ нашого району.

А поспішали ми через те, що не звикли «пасти задніх», та й саме у тому році, коли ми проводили заміну вікон та дверей (2010 рік), наша старенька школа святкувала свій 100-річний ювілей. Отже, завдяки нашій наполегливості, 1 вересня наша ювілярка привітно усміхалася до нас новими вікнами і гостинно відчиняла нові двері до нелегкої, але такої цікавої країни знань. І приємно було бачити привітні посмішки та здивовані погляди наших односельців, адже ми довели всім, що «Разом — дієвіше», що громада у Золочеві є, і цій громаді — бути.

ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛЬ ГРОМАД — ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ВСІЄЇ ТЕРИТОРІЇ

Тепер не лише школа, а й дитячий садок №2 у нашому селищі красується новими вікнами. І тепер наші малюки так, як і учні, навчаються і виховуються у теплих і затишних кімнатах.

Перевіривши на практиці всі переваги та можливості організації громади, ми вирішили стати більш впливовими і запропонували іншим громадам Золочева об'єднатись в одну потужну громаду. Так, 06 листопада 2010 року була створена ГО «Сяйво», яка об'єднала всіх небайдужих мешканців Золочева і активних членів з організації «Струмочок», та взяла на плечі увесь тягар щодо впровадження вже наміченого і вивченого плану розвитку громади селища Золочів. Обравши назвою організації саме «Сяйво», ми підкреслили ідею того, що збираємося бути першими. А звідси і гасло до нашого проекту «3 любов'ю в серці, теплом і затишком у школі».

НЕВИРІШУВАНИХ ПРОБЛЕМ НЕ БУВАЄ. ГОЛОВНЕ — ПРАВИЛЬНО ДІЯТИ!

Якими результатами пишаємося, окрім того, що 305 дітей навчаються у теплих кімнатах, а батьки вже не хвилюються за їхнє здоров'я під час навчального процесу? Гадаю, надзвичайно важливо, що діти та їх родини, вчителі, мешканці Золочева на власні очі побачили, на що спроможна створена самотужки (і — головне — з власної ініціативи) організація громади задля вирішення «невирішуваних» проблем. Як може впливати на владу, щоб та вирішувала саме проблеми громади. Як може творчо шукати підходи, щоб забезпечити європейські стандарти життя.

Завдяки саме проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» ми повірили у власні сили, переконали та запевнили громаду в її можливостях. Ми дуже вдячні за допомогу та підтримку з боку координаторів Проекту ПРООН/МРГ у Харківській області. Вони змогли вдало організувати допоміжну роботу з нашою громадою на кожному етапі реалізації проекту. Їхні змістовні лекції, тренінги, семінари, консультації попереджали наші помилки, роз'яснювали, перевіряли виконаний матеріал. Вони також були зацікавлені у швидкому просуванні нашої роботи.

Тепер ми точно знаємо: головне не очікувати, а діяти! А разом завжди дієвіше.

Активістами нашої громадської організації було зібрано і залучено кошти на будівництво дитячого майданчика, що розмістився у парку селища. Не можемо не згадати і про те, що стали переможцями Конкурсу «Добрі справи» — членами нашої громади у дитсадку №2 було встановлено нові каруселі та гойдалки.

Попереду ремонт покрівлі в школі, встановлення вуличного освітлення в селищі, побудова та оснащення дитячого майданчика на території мікрорайону, утилізація побутового сміття та налагодження системи водопостачання.

Так, крок за кроком, ми змінюємо якість життя в Золочеві та робимо громаду сильнішою. Радимо усім використовувати цей досвід, адже невирішуваних проблем не буває. Буває неправильний підхід до їх вирішення!

ДОСВІД ЗОЛОЧЕВА КРОК ЗА КРОКОМ

Прагматичний підхід активістів селища Золочів можна викласти у вигляді переліку кроків, виконання яких веде до успіху:

- Чітко сформулювати головну проблему, яку хоче вирішити громада
- Навчитися успішній технології планування та управління проектом. Громаді Золочева в цьому допоміг проект ПРООН/МРГ «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Але якщо немає можливості отримати навчання та поради тут, існують й інші варіанти — головне шукати їх
- Розробити документ, який буде чітко описувати проблему, кроки з її вирішення, бюджет, джерела фінансування, план-графік виконання етапів, контрольні точки та індикатори тощо — скласти проект вирішення головної проблеми
- Керувати виконанням проекту та дотриманням усіх термінів та вимог
- Якщо місцева влада не виконуватиме взяті на себе зобов'язання — забезпечити проходження до органу місцевої влади депутатів від громади
- Виконавши проект, відзвітуватися перед громадянами та започаткувати наступний проект
- Об'єднати зусилля усіх організацій громад вашої території навколо виконання спільного плану розвитку території.

УСПІХ БУДЕ, ЯКЩО «МІЖ НАМИ ЗАВЖДИ ЗЛАГОДА»

Досвід Куцурубської сільської асоціації «Злагода», Миколаївська область

Куцуруб — це невелике село на березі моря: 719 домогосподарств, 2182 мешканця. Можливо, цей населений пункт нелегко знайти на карті світу, але люди тут не просто живуть, а творять, не втрачаючи оптимізму.

Громаду села Куцуруб не можна назвати бездіяльною — тут проблемам ніколи не давали накопичуватись. Але все це відбувалося якимось стихійно, випадково: відремонтували поріг садочку, наприклад, та розійшлися по домах, прибрали навколо пам'ятника та забули.

Восени 2008 року тут вперше почули про проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Перші загальні збори мешканців, проведені за методологією проекту, відбулись у приміщенні дитячого садка, і громада там планувала своє майбутнє. Шукали відповіді на питання, де вони хочуть бути в наступному році, через п'ять, десять років, як будуть жити їх діти і внуки, і як би вони хотіли, щоб все відбувалося. А потім говорили про те, що і як треба робити, щоб покращити умови життя. Проблемні питання вирішили звести в єдиний перелік, систематизувати, обрати найболючіші та включити до Плану розвитку. Адже вирішення одних було пов'язано із браком коштів, а інші залежали від активності жителів.

«...Насправді важко було спочатку під час презентації проекту все зрозуміти та повірити в перспективи: мешканці села переймалися питанням «Чому і кому все це потрібно?» Розуміння того, що все це потрібно нам, прийшло значно пізніше... проте всі добре зрозуміли, що можна вирішити щось важливе і за значно менші кошти», — розповідає О. Д. Матієнко, член громади.

СПОЧАТКУ — ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ

Майже одногосно підтримали ідею створення громадської організації, яку назвали «Злагода» і обрали девіз «Між нами завжди Злагода». Пріоритетом №1 визначили проведення ремонту в дитсадку «Зірочка», призначили актив — функціональну групу для участі в навчальних тренінгах та з підготовки мікропроектної пропозиції. Після схвалення пропозиції районним форумом місцевого розвитку документи відправили на розгляд до головного офісу проекту в м. Києві.

Під час очікування схвалення мікропроектної пропозиції громаду відвідала делегація керівництва проекту. Це був яскравий епізод в житті ГО «Злагода». Увагу було приділено інституційному розвитку організації, використанню громадою методології проекту.

Уперше люди дуже чітко усвідомили, що все, що відбувається, є лише першим кроком, початком в житті організації і мешканців всього села. Тому дуже важливо, щоб цей крок був вдалим — адже від нього залежатиме те, наскільки швидко «Злогоді» вдасться отримати визнання та довіру переважної більшості мешканців та спонсорів. Учасники відчували емоційний підйом від зустрічі, яка тривала недовго, але достатньо для того, щоб розповісти про позитивні зміни в громаді. Продемонстрували об'єкт мікропроектної пропозиції — гордість села — чудовий садочок, розрахований на 86-100 дітей.

«...Я пам'ятаю, як ми хвилювалися, що не впораємося із завданням. Багато речей були незнайомі, наприклад, ПКД, підготовка тендерної документації, кошторис витрат. Але проект передбачає кожний крок і заздалегідь надає інформаційно-консультаційну підтримку. Це просто вражає», — акцентує О. Поспелова, голова ГО «Злагода».

ДРУГИЙ КРОК — УСПІШНЕ ВИКОНАННЯ ПЕРШОГО ПРОЕКТУ

Громада весь час піклувалась про цей садочок: в 2006 році батьківський комітет на чолі з працівниками дошкільного закладу посадили на його території дерева, розбили гарний квітник. Двічі на рік батьки збираються на суботники по прибиранню території «Зірочки», фарбують літні ігрові майданчики. Зусиллями громади в 2007 році було відремонтовано поріг дитячого садка, покладено плитку, замінено вхідні двері на нові металопластикові. Спонсори теж не залишилися осторонь — за їх допомогою разом з батьками було побудовано газову топкову. Але занепокоєння викликали старі вікна, які вже погано зберігали тепло в приміщенні.

До виконання проекту «Енергоощадні заходи в дитсадку с. Куцуруб» були залучені майже всі людські ресурси села — батьки, депутати, спонсори, керівництво села, працівники дитсадка. Хтось збирав кошти, хтось допомагав розвантажувати вантажівку, тягати матеріали, знімав старі рами, вікна — все робилось для того, щоб прискорити ремонт у дитячому садку, встигнути за календарним планом робіт.

Коли сьогодні будинок дитячого садку «Зірочка» демонструє мешканцям села нові білі пластикові вікна, коли батьки вранці приводять дітей до садочку, дивляться на будівлю і радіють власним досягненням — можна говорити не лише про дійсно вдалі результати реалізації мікропроєкту, але й про потужний аргумент на користь нового підходу до вирішення проблем громади. Адже це результат об'єднання зусиль 143 домогосподарств і 425 мешканців села, Проєкту та місцевої влади. Так, загальний бюджет мікропроєкту склав 154 000,00 грн, з яких внесок Проєкту — 76000,00 грн, внесок сільської ради — 70200,00 грн, внесок мешканців (ОГ) — 7800,00 грн.

ТРЕТІЙ КРОК — АУДИТ, ЗВІТУВАННЯ, НАСТУПНИЙ ПРОЄКТ ТА ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ

Після закінчення ремонтних робіт в дитячому садочку було проведено громадський аудит, на якому громада звітувала перед мешканцями про використання отриманих коштів. Кожний учасник зміг ознайомитись з розподілом внесків партнерів, договорами та актами підрядних робіт. На зекономлені кошти, що дозволив досягти тендер, були встановлені додаткові вікна в холі школи.

Такий успіх переконав багатьох краще за інше: протягом місяця до ОГ «Злагода» приєдналися нові жителі. Кількість членів зростає з 120 до 350 чоловік. Успішну діяльність ОГ «Злагода» було відзначено на рівні Миколаївської обласної координаційної ради Проєкту — громада на конкурсній основі отримала можливість здійснити ще один мікропроєкт із додаткової квоти.

Більшість голосів перевагу було надано проведенню ремонту у Куцурубській ЗОШ I-III ступенів. І це не дивно — з нею пов'язана життєва стежина не одного покоління куцурубців. Багато спільних заходів, святкових концертів відбувається саме в школі. Загальний бюджет мікропроєкту склав 150489,00 грн, з яких внесок Проєкту — 79000,00 грн, внесок сільської ради — 32248,00 грн, внесок РДА — 30000,00 грн, внесок ОГ — 9241,00 грн.

ПОГЛЯД НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ОЧИМА ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДИ «ЗЛАГОДА»

Як пам'ятаємо, мешканці с. Куцуруб проблемам ніколи не давали накопичуватись, але в їхніх діях не було системи та регулярності. Якщо оцінювати внесок ОГ «Злагода» саме в забезпечення сталого розвитку, постають питання регулярності та системи. Перший індикатор системності підходу — факт проведення чи не проведення оцінювання зробленого та аналіз результатів. У с. Куцуруб таке оцінювання є!

Під час проведення спільного оцінювання діяльності громади жителі згадували все, що зроблено в селі за останні 3 роки:

- відремонтовано садок «Зірочка»;
- проведено ремонтні роботи в школі;
- побудовано дитячий майданчик в центрі села;
- покладено спортивне поле шкільного стадіону;
- проведено 6 загальних суботників;
- відновлено роботу шкільного музею;
- організовано свято села з ярмарком і концертом;
- проведено конкурс дитячого малюнку «Майбутнє нашого села»;
- організовано прийом керівництва проекту ЄС/ПРООН у с. Куцуруб;

Розроблено стратегічний план розвитку с. Куцуруб.

«Коли люди розуміють, що комусь вони небайдужі, що хтось хоче допомогти, надати кошти, навчити вирішити проблемні питання, вони починають дивитись на діяльність організації громади як об'єднання таких ось небайдужих людей з іншого боку. І постають питання перспективи діяльності цієї організації, формується спільне бачення, виникає інтерес до членства», — зазначає Т. Антикало, заступник голови ОГ.

Керівництво с. Куцуруб дало і свою оцінку діяльності громади: в березні 2011 року в приміщенні сільського

Будинку культури було виділено окрему кімнату для розміщення офісу організації громади «Злагода». «В наших людях є і сила і бажання, проте ми не можемо змусити їх об'єднуватися, спільно вирішувати проблемні питання. Якщо вони самі прийшли до спільної думки і спільних дій, ми обов'язково підтримуємо всі заходи...» — каже Ю. В. Себрук, куцурубський сільський голова.

ГО «Злагода» вже відпрацьовує нові заходи, охоплює нові сфери. І продовжує працювати відповідно до методики Проекту: насамперед вивчення спільної думки, відпрацювання спільного бачення розвитку села, чітке дотримання плану розвитку. Адже на власному прикладі переконалися: якщо спільно визначити мету, дотримуватися чіткого плану, контролювати процес та вчасно звітувати, можна розраховувати на успішні результати.

«Життєвою мудрістю наповнені слова, що лише згуртувавшись, можна вирішити сільські проблеми: кожен із нас повинен відчути себе відповідальним та причетним до спільних справ та проблем», — так сказав в одному з регулярних опитувань житель с. Куцуруб. А що може бути кращою запорукою подальшого успішного вирішення спільних проблем, ніж таке розуміння громадянами необхідності об'єднання зусиль і грошей та постійно зростаюча кількість учасників організації громади?

НА ЧОМУ БУДУЄТЬСЯ СТАЛІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ?

Досвід села Куцуруб дозволяє виокремити такі важливі складники сталості результатів та посилення можливостей громади:

- **Наявність чіткого плану розвитку та пріоритетів.** Коли немає плану та пріоритетів, ресурси витрачаються на вирішення нагальних проблем, і громада не бачить, що організація працює ефективно. Адже ефективність пов'язана саме з вирішенням пріоритетних завдань, які у більшості випадків не є раптовими чи неочікуваними
- **Системний підхід до організації роботи та до виконання плану розвитку.** Вирішення нагальних питань не повинно заважати організації виконувати

план дій. Можливо, тільки відсуває в часі вирішення важливих пунктів плану. Але якщо організація потужна, вона у більшості випадків може знайти додаткові ресурси для виконання плану вчасно. Таку можливість дає системний підхід та планування.

- **Успіх першого реалізованого проекту.** Люди постійно мають бачити успіх. Люди бажать бути частиною цього успіху, ніхто не хоче розчарувань, тим більше за власний рахунок
- **Прозоре та постійне оцінювання результатів та звітування перед громадою.** Люди мають бачити, що їх гроші використовуються ефективно. Особливо приємно їм бачити, що, вклавши відносно невелику суму, кожен учасник спільного проекту отримав можливість користуватися чимось дуже корисним та сучасним.
- **Постійне прагнення кращого в усьому:** від спрямування зекономлених коштів на вирішення додаткових проблемних питань до пошуку шляхів здешевлення проектів та залучення нових спонсорів.

РОЗВИТОК ГРОМАДИ КРОК ЗА КРОКОМ

Досвід благодійної організації «Добробут», Дніпропетровська область, с. Привовчанське

У 2008 році Привовчанська сільська рада брала участь у конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування, де виграла грант в сумі 100 тис. грн для створення парку відпочинку. Що й зробила за активної участі громади. А оскільки перший досвід був позитивним, то люди переконались, що дещо можуть робити, якщо будуть разом. Тому, коли в березні 2009 року на загальних зборах мешканців було прийнято рішення взяти участь у проекті ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», активісти Привовчанської громади запропонували створити благодійну організацію «Добробут». Цю пропозицію підтримали учасники зборів, і вже у травні організація пройшла державну реєстрацію, отримала печатку і відкрила рахунок у банку.

Варто сказати чесно, що реєстрація проходила з певними труднощами, адже у активістів не було досвіду створення та реєстрації громадських об'єднань на районному рівні. Проте за підтримки фахівців Проекту МРГ це завдання було вирішено. А отриманий надзвичайно важливий досвід першого успіху стимулював рух вперед.

Головою організації «Добробут» була обрана Я. А. Ярошенко, вчитель української мови та літератури Привовчанської ЗОШ I-III ступенів, людина з активною позицією, ініціативна та креативна, дисциплінована. Одним словом, — лідер. Заступником голови громада обрала І. П. Ключко, діловода Привовчанської сільської ради, дуже відповідальну людину як на роботі, так і в громадській організації. Секретарем запросили бути О. А. Твердохліб, завідувач дошкільним навчальним закладом «Ромашка», сильного організатора, яка активно бере участь в усіх заходах і подіях села.

Таким був перший етап розвитку організації громади. Його можна вважати установчим, адже

мешканці створили організацію та заклали правила її роботи, фінансування, прийняття рішень, звітності перед громадою тощо. І хоча з точки зору досягнення результату нічого не відбулось, проте без цього етапу рухатись далі було просто неможливо.

ДРУГИЙ ЕТАП: ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ НАЙБОЛЮЧІШИХ ПИТАНЬ ГРОМАДИ ТА ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРІОРИТЕТНОГО

Крім створення організації громади, загальні збори визначили коло проблем села, які люди вважали найважливішими до вирішення. Звичайно, як і в кожному селі, таких питань було доволі багато, адже з року в рік вони відкладались «на майбутнє» внаслідок недостатності бюджетних коштів:

1. Заміна вікон та дверей в дитячому садку.
2. Придбання шкільного автобуса.
3. Встановлення енергоощадної системи опалення в приміщенні будинку культури с. Привовчанське.
4. Заміна вікон в школі с. Привовчанське.
5. Будівництво свердловини та водогону.
6. Будівництво сміттєзвалища.

Обрати з цього кола лише одну, пріоритетну проблему, було найважчою справою. Але після обговорення громада вирішила, що почати треба з заміни вікон і дверей в дитячому садочку. Це не було кулуарним рішенням, адже до загальних зборів на кожній вулиці були проведені власні зібрання і обрані делегати, які на зборах благодійної організації «Добробут» представляли інтереси мешканців кожної такої вулиці.

Визначивши пріоритетне питання, збори громади створили ініціативні групи для управління ходом проекту, а також визначили ресурси, необхідні для його здійснення (фінансові, людські, матеріальні). Після цього приступили безпосередньо до реалізації проекту.

ТРЕТІЙ ЕТАП: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ

Дитячий садок «Ромашка» побудований в 1972 році і розрахований на 80 осіб. За останні роки народжуваність зросла, окрім того, до села приїхали нові мешканці. Отже, забезпечення дошкільного догляду та виховання дітей стало дуже актуальним.

На загальних зборах громади був сформований склад функціональної групи, яка займалась розробкою мікропроектної пропозиції, кошторисної та іншої

необхідної документації. Але головними проблемами залишались: пасивність населення, роз'єднаність громади, недовіра до будь-яких колективних проєктів, а ще наявність у громадській свідомості стійкого стереотипу, що усе повинні вирішувати органи влади. Тому ініціативна група працювала з кожною людиною.

За принципом «від двору до двору» проводили зустрічі, переконували, інформували про кожний крок, звітували на зборах. І таки переконали, в не малому ступені завдяки тому, що громада та сільська рада працювали в тісній співпраці, спільно обговорювали всі питання, виносили їх на розгляд засідання виконкому сільської ради, сесії та затверджували зборами благодійної організації.

Наступним кроком було навчання: навички впровадження проєкту набували на тренінгах, семінарах, форумах та зустрічах із обміну досвідом. І лише після цього громада отримала перший транш від ПРООН, а ініціативна група провела тендерний відбір підрядних організацій. Щоб контролювати якість та хід виконання робіт, обрали наглядову раду, яка здійснювала нагляд за виконанням умов договору та прийом виконаних робіт. А у зв'язку з дефіцитом технічних працівників у громади, для забезпечення якості виконання робіт уклали договір з технаглядом — це рішення було прийнято спільно з сільською радою, перераховані окремі кошти.

Загальний бюджет проєкту «Запровадження енергоощадних технологій в приміщенні дошкільного дитячого закладу шляхом заміни вікон, дверей та ремонту харчоблоку» склав 150035 грн. Сільська рада профінансувала 45% витрат — 65516 грн, громада збрала 7505 грн і ще 78018 грн (50%) надав Проєкт МРГ.

Тепер в садочку замінено 41 вікно, троє дверей та відремонтовано харчоблок. Покращився технічний стан будівлі, вона стала привабливою на вигляд, зросли теплоізоляція та енергозбереження. І працівники, і діти мають більш комфортні умови для роботи, навчання та відпочинку, зменшився ризик захворювань. А люди, мешканці села, переконались, що громада здатна вирішувати подібні завдання. І це дало можливість

зрушити з місця давні проблеми — ті, що відкладались з року в рік. Така спільна робота допомогла не лише вирішити одну з проблем, а й сприяла згуртуванню і активізації громади.

ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП — ПРИСКОРЕННЯ РОЗВИТКУ, РЕАЛІЗАЦІЯ БІЛЬШ СКЛАДНИХ ПРОЄКТІВ

Вже у травні 2010 БО «Добробут» подала нову мікропроєктну пропозицію — «Впровадження енергоощадних технологій в Привовчанській ЗОШ I-III ступенів». Провели тендер з відбору підрядної організації, уклали договори на виконання робіт і 2 серпня 2010 року підписали грантову угоду. На реалізацію проєкту було мобілізовано 203500 грн., з яких 115000 грн надала Дніпропетровська обласна рада, 10000 грн збрала БО «Добробут», а решту — 78000 грн — профінансував проєкт МРГ.

Впровадження другого проєкту пройшло значно легше, тому що громада, побачивши результат спільних зусиль в дитсадку, з довірою поставилась до такої ініціативи. Це полегшило збір коштів. Так, для виконання першого проєкту члени організації робили внески по 1 грн, а бенефіціари (тобто ті, хто отримував найбільшу вигоду) по 50 грн. Решта населення сплачувала, в середньому, від 2 грн до 50 грн, проте у кількох випадках сума внеску становила майже 100 грн. Значний внесок зробили спонсори — СФГ «Ельдорадо», КМР «Агро» — 3,0 тис. грн. А коли громада збирала гроші на другий проєкт, сума внесків збільшилась: члени організації сплачували від 10 до 100 грн., бенефіціари — по 70 грн, СФГ «Ельдорадо» — 2,0 тис. грн, КМР «Агро» — 2,5 тис. грн.

Забезпечивши енергозбереження ще й у школі, члени «Добробуту» створили Фонд підтримки об'єктів — щоб завжди мати ресурси для забезпечення справного стану відремонтованих об'єктів. Накопичення коштів в ньому відбувається за рахунок періодичних членських та благодійних внесків. А подальша життєздатність благодійної організації «Добробут» — це її діяльність на користь громаді. Адже її кінцева мета — зростання якості умов життя.

Сьогодні Привовчанська селищна рада виконує такі проекти.

1. Як переможець Всеукраїнського конкурсу у 2010 році, в 2011 році реалізовується проект «Здоров'я дитини — багатство родини. Здоров'я народу — багатство країни». Загальний бюджет цього проекту складає 167282,75грн, в тому числі 80000 грн — з фонду конкурсу, 46045,75грн. — з місцевого бюджету Привовчанської сільської ради, 41237,00 грн — кошти організацій-партнерів.
2. На Всеукраїнський конкурс 2011 року поданий проект «Сільський будинок культури — культурне джерело рідного краю». Його загальний бюджет складає 285,3 тис. грн, у тому числі фінансування з державного бюджету — 100,0 тис. грн, з місцевого бюджету — 165,3 тис. грн, кошти партнерів — 20,0 тис. грн.

Окрім вже зазначених вище проектів із доволі великими бюджетами, сьогодні можна сміливо говорити, що ОГ вирішує все більш складні проблеми. Пригадаємо, що на початку, визначаючи перелік проблемних питань, громада визначила шість найважливіших:

1. Заміна вікон та дверей в дитячому садку (*виконано в рамках 1 проекту громади*).
2. Придбання шкільного автобуса.
3. Встановлення енергоощадної системи опалення в приміщенні Будинку культури с. Привовчанське (*не пріоритет у МРГ*).
4. Заміна вікон у школі с. Привовчанське (*виконано в рамках 2 проекту громади*).
5. Будівництво свердловини та водогону.
6. Будівництво сміттєзвалища.

Два з них (перший та четвертий номери в переліку) вже знято, проблеми вирішено. Один (номер третій) — не є пріоритетним з точки зору проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Решта, як ми бачимо, поступово вирішуються або будуть вирішені. Саме в цьому полягає сила методу та корисність навчання громад в Проекті МРГ.

Будь-яка громада — а особливо успішна — є прикладом для інших, менш успішних та досвідчених. Павлоградська районна рада, на базі якої створений Районний ресурсний центр, сприяє обміну досвідом між громадами району. Крім цього, на форумі місцевого розвитку розглядаються та погоджуються ініціативи громад.

Як показала робота над мікропроектами, участь у подібних програмах має багатоплановий результат. Адже мова йде не тільки про покращення якості життя, але й про підвищення ролі самоврядування, зростання самосвідомості громади та залучення до розв'язання загальних проблем навіть затятих песимістів, які починають розуміти, що підняти рівень життя можна тільки спільно.

Обговорення спільних проблем та схвалення плану розвитку громади дозволило поглянути на ситуацію під іншим кутом та усвідомити, що для вирішення деяких проблем потрібне не стільки значне інвестування, скільки організація спільних зусиль.

З успішною реалізацією проектів посилилась спроможність громади та органів місцевої влади у сфері розроблення, управління та впровадження стратегій і проектів місцевого розвитку на основі принципів залучення громадськості, демократичного діалогу, партнерства й співпраці між громадою, владою та приватним сектором.

Громада та члени БО стали більш активними, частіше збираються для планування, обговорення та прийняття спільних рішень щодо покращення життя. Та саме головне, ОГ завжди в дії.

Саме тому активні громади підтримується місцевою, районною владою. Великі можливості для розвитку громади відкривається у співпраці з обласною радою, яка пріоритетним напрямком ставить розбудову регіону та забезпечення повноцінного функціонування всіх установ, виділяє кошти на співфінансування проектів.

У вересні 2010 року Привовчанську громаду відвідали партнери з АРК. Кримська делегація оглянула дитячий садочок, відновлений силами громади, та поспілкувались з активістами громадської організації.

Представники школи взяли участь у Всеукраїнському семінарі для громадсько-активних вчителів у м. Луганську 26-27 березня 2011 р., де отримали знання у сфері громадської діяльності школи, для роботи із розвитку та збереження освітніх послуг у сільській місцевості.

Таким чином, цілеспрямована робота є фундаментом сьогоднішніх успіхів, і поза сумнівом, принесе ще більш потужні результати у майбутньому.

П'ЯТЬ ГОЛОВНИХ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Досвід Миколаївської сільради та ОГ «Відродження», Донецька область

Період «перебудови» та реорганізації агропромислового комплексу мав негативний вплив як на розвиток сільської інфраструктури, так і на рівень життя селян Миколаївської сільської ради Красноармійського району Донецької області. Більшість населення залишилася без роботи, що призвело до зниження рівня соціального захисту людей, а ліквідація колгоспу залишила сільську раду й місцеві бюджетні організації без шефської та спонсорської підтримки. Накопичувалися житлово-побутові проблеми населення: необхідність ремонту водогонів в с. Птиче, Калинове та Маринівка; вирішення питання з вивозом сміття; благоустрій сіл тощо. Державні установи — сільські клуби, ФАПи, школа, дитсадок, амбулаторія — потребували ремонтів й переоснащення, нових меблів, сучасної оргтехніки. Намагання вирішувати свої проблеми наодинці результатів не дало через відсутність коштів, техніки, «робочих рук» — всього того, чим завжди допомагав колгосп. Отже, були потрібні нові рішення — як діяти в цих умовах, адже бездіяльність лише погіршує стан.

За результатами конкурсного відбору в червні 2009 року Миколаївська сільська рада отримала можливість працювати в Проекті ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Цей досвід виявився для нас надзвичайно корисним: в першу чергу, ми отримали бачення та навчилися підходити до вирішення проблем громади, виходячи з умов сьогодення. В цьому матеріалі ми хочемо поділитися набутим досвідом.

ФУНДАМЕНТ УСПІШНОЇ ГРОМАДИ — ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИК

В серпні 2009 року на загальних зборах громади Миколаївської сільської ради було вирішено створити організацію громади «Відродження» та обрати її головою Димитрову Валентину Олександрівну, дуже ініціативну людину, яка багато років поспіль очолює молодіжну районну скаутську організацію «Пласт». На зборах були присутні люди з активною позицією: депутати сіл, керівники бюджетних установ, сільська інтелігенція, активісти. Тому досягти згоди у прийнятті рішення було не складно, адже вони розуміють переваги організованого підходу до вирішення будь-яких завдань. А от «рядові» селяни реагували по-іншому. Люди зневірилися в можливості отримати допомогу та щось змінити на краще. Їм необхідно було показати нові можливості. Тому головою сільської ради і найбільш активними членами громади було вирішено провести збори громад у кожному селі. Перша реакція була негативна. Багато селян з недовірою поставилися

до питання створення організації громади й участі у Проекті, але врешті-решт підтримали пропозицію і приєдналися до більшості.

Наступними кроками в діяльності ОГ «Відродження» були громадські слухання, індивідуальні бесіди, кілька зборів, де люди обговорювали спільні проблеми й визначали пріоритетні завдання для громадської організації. Так були визначені найголовніші 6 проблем: 3 економічних, 2 соціальних і 1 екологічна. Ось цей перелік:

- енергозбереження в дитячому садку;
- заміна вікон в школі;
- ремонт водогону;
- утилізація твердих відходів;
- облаштування ігрових майданчиків;
- облаштування зеленої зони сімейного відпочинку.

Після цього вже можна було приступати до реалізації перших проектів. За півтора роки ОГ «Відродження» реалізувала два проекти по енергозбереженню в дитячому садочку «Сонечко»: були замінені вікна та двері, відремонтований дах. Діти отримали затишний, теплий дитячий садок, і батькам приємно щодня відводити дітей сюди.

НАЙКРАЩА ПІДТРИМКА ГРОМАДИ — УЧАСТЬ У ФІНАНСУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ

Після завершення перших мікропроектів громадська організація щиро раділа своїм успіхам. Рівень довіри населення до ОГ та сільської ради значно зріс.

В період з 20.03.2010 р. по 20.04.2010 р. були проведені збори громад в с. Маринівка, Орлівка, Калинове, Птиче та в с. Миколаївка на вулицях Молодіжній і Центральній. З'явилася підтримка 886 осіб з 962 домогосподарств. 86 осіб склали заяви на вступ в громадську організацію, решта 800 осіб стали асоційованими членами.

На зборах був представлений звіт про діяльність ОГ в цілому й за проектом зокрема. Крім того, представники громад всіх цих сіл підтримали пропозицію щодо подальшого існування і функціонування ОГ «Відродження» й визначилися із сумою внесків: 5 грн з домогосподарства в квартал. Частину коштів вирішено залишати на банківському рахунку організації для накопичення під наступні проекти. Вирішено, що 10% від всієї суми внесків громади буде заощаджуватися на рахунку. Решту вирішено витратити на місцеві потреби: в зимовий період силами й за кошти громад розчищали

дороги від снігу, у всіх селах люди були організовані на прибирання кладовищ (вирубка зайвих насаджень, вивіз сміття тощо).

СТАЛИЙ РОЗВИТОК — ЦЕ КОЛИ ПОСТІЙНО ЩОСЬ ПОКРАЩУЄТЬСЯ

■ У с. Калинове селяни започаткували проект з розширення та огороження території кладовища европарканом.

■ За повної підтримки мешканців сіл Миколаївської сільської ради було реалізовано другий мікропроект та відремонтовано дах дитячого садочка «Сонечко». Крім того, був створений цільовий фонд експлуатації та технічного обслуговування (ФЕТО) об'єкта «Дитячий садок».

■ Діяльність організації громади «Відродження» не обмежувалася співпрацею з Проектом МРГ. ОГ «Відродження» стала переможцем в конкурсі проектів облради, й обласною радою було надано субвенцію в розмірі 10000 грн на реалізацію мініпроєкту «Джерельна вода», який передбачав ремонт колодязів в селах Калинове та Маринівка Миколаївської сільської ради та частковий ремонт водогону в с. Птиче.

■ Крім того, за результатами того ж конкурсу, обласною радою було надано ще 10000 грн на реалізацію мініпроєкту «Живі, пам'ятайте!», який передбачав ремонт пам'ятника на братській могилі в селі Калинове Миколаївської сільської ради та благоустрій прилеглої території. До реалізації проєкту долучилася Красноармійська районна рада й також виділила 10000 грн на виготовлення нової гранітної стели. Внесок громади у виконання проєкту — трудові затрати на суму 2064 грн.

■ Втретє за рік ГО «Відродження» стала переможцем в конкурсі проектів й отримала від Донецької обласної ради 10000 грн на реалізацію мініпроєкту «Світлиця», який передбачав ремонт й облаштування приміщення в Миколаївському сільському будинку культури для проведення вечорниць, тематичних заходів, свят, виставок виробів місцевих майстрів тощо. І знову громада внесла свій внесок у виконання проєкту — 2003,04 грн.

■ «Сільській школі — нове життя» — під таким гаслом наша організація бере участь в Антикризовій гуманітарній програмі МФ «Відродження» та здійснює проєкт з ремонту й облаштування шкільної їдальні та групи подовженого дня в загальноосвітній школі I — III ступенів с. Миколаївка. Бюджет проєктних робіт склав понад 90 тис. грн, з яких 69505 грн — грант МФВ.

■ Є й інші важливі ініціативи, які практично не вимагають фінансування, проте дають непогані результати. Так, наприклад, навесні був оголошений конкурс на «Зразкове подвір'я», в якому визначені 20 найкращих домогосподарств з усіх сіл. Переможці

отримали пам'ятні таблички-вивіски на паркан й пам'ятні подарунки.

■ Мешканці вул. Молодіжна і вул. Центральна с. Миколаївка взяли на себе зобов'язання вивезти тверді відходи у відведене для сміття місце. Для вирішення цієї проблеми були проведені громадські слухання в рамках проєкту «Голос для мешканців».

ВИСНОВКИ: ЗАПОРУКА ПОСТІЙНИХ ПОКРАЩЕНЬ

Отже, що саме забезпечує постійність покращень у прикладі Миколаївської сільради?

По-перше, організація та керівник-лідер. Саме це дозволяє говорити про технологію, а не про поодинокі випадки успішних проєктів.

Сьогодні, коли все працює злагоджено, проєкти готують функціональна група та члени правління організації громади. Проєкти затверджуються спочатку на засіданнях правління ОГ, а потім виносяться на загальні збори громади. Проєкти впроваджує громада. Готувати звіти допомагає районний ресурсний центр громад. Актив громади збирається за потреби. Збори відбуваються часто — щомісяця — тому що громада дуже активна та реалізовує проєкт за проєктом.

По-друге, це прозорість у виборі пріоритетних до вирішення проблем та вчасне та повне звітування про використання коштів.

На даний момент громадська організація «Відродження» є невід'ємною складовою життя мешканців Миколаївської сільської громади. Люди беруть участь у зборах, які регулярно проходять в кожному з 7 сіл Миколаївської сільської ради, де мають можливість послухати про діяльність ОГ та обговорити важливі проблеми, отримують інформацію про діяльність організації у вигляді рукописних газет та інформаційних листків. Але краще за все про діяльність організації інформують корисні справи, зроблені її членами, в кожному селі.

По-третє, це активність та ініціативність, постійна робота з потенційними спонсорами та донорами.

По-четверте, це налаштованість на результат, саме на вирішення проблеми, а не на щось інше. Тоді пошук коштів чи інших варіантів покриття витрат стане інструментом, а не самоціллю. Тоді ж суттєво розширюються можливості, бо виявляється, що багато роботи можуть виконати самі мешканці.

По-п'яте, це прагнення постійно щось покращувати, це пошук того, що не працює або працює не так, як має працювати.

Решта — наслідки. Бо це ж зрозуміло, що коли люди бачать якісно виконану роботу, вони легше приймають рішення про підтримку наступного проекту, який ще в чомусь покращить їх життя. «Ми не вірили, що створення організації зможе щось змінити в нашому житті, але тепер бачимо, що це гарна ідея. Ми готові сплачувати внески й підтримувати діяльність нашого «Відродження», — О. В. Гавілей, фермер, с. Орлівка.

пункти, 2 поштові відділення, офіси Миколаївської сільської ради й виробнича дільниця с. Миколаївка ЗАТ «Агроресурс», 7 магазинів.

Треба відзначити ще один важливий факт: завдяки діяльності ОГ змогли реалізувати свій потенціал багато активних громадян, які раніше не переймалися сільськими проблемами, а тепер готові до постійної активної діяльності на користь громади. Саме це вплинуло й на хід виборів в місцеві ради. Серед 16 депутатів Миколаївської сільської ради 9 — новообраних, які є членами організації громади і вже мають досвід роботи з людьми та досвід вирішення соціальних проблем. Звісно, це полегшить життя багатьом громадам, бо тепер при формуванні та розподілі бюджетів, при розробці програм соціально-економічного розвитку буде врахований цінний досвід реальних перетворень, зокрема, Миколаївської сільради.

Голова ОГ «Відродження» Димитрова Валентина Олександрівна, набувши цінного досвіду роботи з громадою, вже сама виступає тренером з питань практичної роботи ОГ. До неї за консультаціями звертаються лідери новостворених ОГ Красноармійського району та інших районів Донецької області. Незалежно від дати створення громадських організацій в районі (на даний момент створено 19 громад з 20 сільських/селищних рад) всі вони постійно потребують консультацій та практичної допомоги у вирішенні різних питань щодо діяльності своїх ОГ.

ДОВІДКА: МИКОЛАЇВСЬКА СІЛЬРАДА

До складу Миколаївської сільської ради Красноармійського району Донецької області входять 7 сіл: Миколаївка, Маринівка, Орлівка, Новожеланне, Завітне, Калинове та Птиче із загальною кількістю мешканців 2006 осіб в 968 домогосподарствах. На території сільської ради діють 5 сільських будинків культури, дві школи, дитячий садочок, лікарська амбулаторія й 4 фельдшерсько-акушерські

РОЗДІЛ 4.

ПАРТНЕРСТВО «ВЛАДА — ГРОМАДА»: ЧОМУ, ЩО І ЯК?

«ЗАВЖДИ ГОТОВІ ПІДТРИМАТИ ІНІЦІАТИВИ ГРОМАД»

Історія успіху районного ресурсного центру громад Олександрівського району Кіровоградської області

Громади Олександрівського району Кіровоградської області, органи місцевої влади давно шукали нових підходів у вирішенні гострих місцевих проблем, тому були першими, хто на Кіровоградщині у 2008 році взяв участь у спільному проєкті Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Без цього поштовху ззовні, без сумніву, вони і самі б прийшли до рішення працювати разом, але Проєкт МРГ допоміг суттєво скоротити час. Отже, участь у Проєкті дала їм нову надію на покращення життя.

ЯК ЦЕ БУЛО ЗРОБЛЕНО

З великим ентузіазмом активні лідери громад почали об'єднувати мешканців і створювати громадські організації. Розгорнулась робота з визначення пріоритетних місцевих проблем, пошуку партнерів та збору фінансових ресурсів для реалізації мікропроєктів. Уперше громади відчували, що до їхніх ініціатив дослухається місцева влада і що вона готова вирішувати саме ті проблеми, які люди вважають першочерговими.

Водночас, під час роботи у громад виникало багато питань стосовно розробки технічної документації, виділення бюджетного фінансування, реєстрації, отримання дозволів і погоджень, пошуку підрядників, експертиз тощо. Керівництво району розуміло, що **без створення постійно діючого осередку підтримки громад неможливо забезпечити ефективну координацію дій громад і органів влади, запровадити дієвий діалог.**

Крім цього, тренінгові навчання, організовані Проєктом МРГ, відвідували не лише 5 відібраних громад, але й інші, численні, бажаючі. Саме учасники

тренінгів висунули ідею створення нової структури — такої, де знання можна було б отримувати постійно.

Отже, розвиток подій логічно підвів усіх до спільного рішення, і з метою створення сприятливих умов для роботи з громадами 16 лютого 2010 року розпорядженням голови Олександрівської районної державної адміністрації №73-р було створено Олександрівський районний ресурсний центр розвитку територіальних громад району, затверджено його функціональну контактну особу і положення про нього. Райдержадміністрацією було виділено приміщення та надано необхідну кадрову і організаційно-технічну підтримку.

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

За два роки роботи Олександрівський РРЦГ показав дуже високі результати:

- на території району з листопада 2008 року створено 15 організацій громад;
 - 8 громадських організацій були учасниками Проєкту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» і реалізували 10 мікропроєктів загальною сумою 1419,6 тис. грн, в т. ч. грантова підтримка Проєкту — 700,9 тис. грн, кошти громад — 163,2 тис. грн, бюджетні кошти — 524,3 тис. грн, спонсорські — 31,2 тис. грн;
 - організації громад, що мають досвід роботи в Проєкті МРГ, та новостворені, які вивчали досвід своїх колег, налагодили співпрацю з представниками місцевого бізнесу, різними фондами, що діють на території України і успішно, за допомогою РРЦГ, вирішують нагальні потреби територій:
- ГО «Родниківське громадське об'єднання «Джерело», залучивши спонсорські кошти та кошти громади в сумі 28,0 тис. грн, вирішила питання забезпечення питною водою Родниківської загальноосвітньої школи I-III ступенів та Родниківської дільничної лікарні;
 - ГО «Єлизаветградка. Вікно в майбутнє» за кошти громадита залучені спонсорські кошти було замінено 20 вікон в Єлизаветградківській загальноосвітній школі I-III ступенів на загальну суму 40,3 тис. грн. Крім того, громадою налагоджено співпрацю з центром громадських ініціатив «Територія успіху», завдяки чому проведено ремонтні роботи в Єлизаветградківському дошкільному закладі, придбано новий посуд, постільну білизну, іграшки на загальну суму 23,0 тис. грн;

- ГО «**Михайлівка 2009**» на залучені спонсорські кошти, кошти громади та за підтримки Михайлівської сільської ради проводиться ремонт сільського будинку культури на загальну суму 100 тис. грн;
- ГО «**Підлісненське самоврядування — крок у майбутнє**», яка успішно працювала в Проекті МРГ, подала заявки та виграла гранти в наступних проектах: конкурсі з підтримки вразливих категорій населення в рамках Проекту ПРООН «Розвиток громадянського суспільства» у партнерстві з благодійним фондом «Творчий центр Каунтерпарт» (ТЦК) «Представлення інтересів вразливих верств населення» і отримала кошти для реалізації мікропроекту «Світ дитинства без насильства» в сумі 99312 грн; у конкурсі «Надання соціальних послуг громадськими та благодійними організаціями», який проводився Міжнародним фондом «Відродження», і отримала грант в розмірі 68000 грн для реалізації мікропроекту «Змістовне сьогодення — здорове майбутнє».

ЯК ПРОДОВЖУЄТЬСЯ РОЗВИТОК ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЩЕ БІЛЬШИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

За ці ж два роки для поширення досвіду та інформації серед громад було зроблено таке:

- на сайті РДА створена сторінка РРЦГ та Проекту МРГ www.olexrda.at.ua;

- РРЦГ розробив методичний посібник з питань створення об'єднання громад, зняв фільм та видав посібник з узагальнення досвіду діяльності громад району, посібник з зібранням законодавчих актів з питань легалізації діяльності громад, довідник телефонів, електронних та поштових адрес з короткою характеристикою діяльності фондів, що діють на території України,

- РРЦГ Олександрівського району має в наявності тренінгові документи для громад (в електронному та паперовому вигляді), інформаційні матеріали для організацій громад і при потребі здійснює їх безкоштовне розмноження — як на електронних, так і на паперових носіях.

РРЦГ разом з контактною особою Проекту в Олександрівському районі — заступником голови райдержадміністрації Л. Нечепоренко — активно пропагує і поширює позитивні здобутки громад району, разом з головами успішних громад району бере участь у програмах обласного телебачення.

В планах діяльності Олександрівського РРЦГ — організація роботи демонстраційних громад, пошук нових інвестиційних джерел, удосконалення та впровадження нових напрямків роботи центру, використання методології партнерства під час формування Програми соціального та економічного розвитку району для підтримки організацій громад бюджетними коштами, розробка і реалізація нових мікропроектів на благо громад району.

ТЕХНОЛОГІЯ УСПІХУ

Досвід районного ресурсного центру громад Олександрівського району Кіровоградської області можна структурувати на важливі логічні кроки, виконання яких дозволить досягати успіху і в інших областях:

- *Крок 1: об'єднати зусилля односторонців. Зібрати коло представників громад та місцевої влади, які однаково мотивовані на вирішення проблем громади та розвиток.*
- *Крок 2: визначити пріоритети. Визначити невеликий перелік найважливіших проблем, вирішення яких дасть вагомий результат та довіру людей до таких дій.*
- *Крок 3: знайти гроші. Під бюджет кожного завдання чітко визначити, скільки грошей з якого джерела буде виділено (місцевий бюджет, спонсори, донорські організації) та обов'язково запланувати певну суму, яку внесе громада.*
- *Крок 4: створити РРЦГ. Оформити рішеннями та вирішити організаційні питання діяльності районного ресурсного центру громад — осередку, який буде допомагати та організовувати роботу громад.*
- *Крок 5: розширити можливості. Включити в плани розвитку території обов'язкові елементи — пріоритетні питання, визначені громадою. Залучити громаду до розробки стратегії розвитку території.*
- *Крок 6: збільшити масштаб. Поширити інформацію про успіхи, залучити партнерів та бізнес до розвитку проектів, масштаби яких можуть бути більшими за межі території.*
- *Унікальна знахідка РРЦГ Олександрівського району — це створення спеціальної навчальної структури, де активісти громад могли б постійно отримувати знання. Такий навчальний центр може надавати свої послуги мешканцям різних областей.*
- *Також дуже важливо, що громади Олександрівського району давно шукали можливостей вирішення місцевих проблем, тому вони вже встигли багато чого зробити.*

ФОРУМ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ

Досвід Старосамбірського та Самбірського районів Львівської області з розвитку співпраці з громадами

Коли в Старосамбірському районі Львівської області почалась реалізація Проекту ЄС-ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», коли були відібрані населені пункти, які будуть реалізовувати мікропроекти громад, та після того, як пройшли перші збори громад, керівники місцевої влади вирішили, що далі без постійної координації буде важко. Адже громадським активістам були потрібні і поради, і допомога, і фінансування. Отже, було необхідно створити зручний та прозорий механізм для постійної координації дій влади та громади, для спільного планування, для надання організаціям громад консультативної та методичної допомоги, а також для проведення моніторингу та забезпечення сталості проектів громад.

Враховуючи ці потреби, з метою сприяння реалізації проекту МРГ та активного залучення до діалогу усіх верств населення, представників установ, організацій та бізнес-структур, для створення умов для розвитку приватно-публічного партнерства, голова Старосамбірської районної ради 10 березня 2009 року видав розпорядження про створення в районі Форуму місцевого розвитку.

ЯК ПРАЦЮЄ ФОРУМ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Згідно з розпорядженням, до складу ФМР увійшли представники Старосамбірської районної ради, райдержадміністрації, керівники установ та організацій району, голови вибраних міських та сільських рад та керівники місцевих громадських організацій. Крім цього, було затверджено Положення — документ, у якому чітко визначені мета, завдання, а також регламентовані повноваження та організація діяльності створеного органу.

Основними завданнями ФМР були визначені координація впровадження на районному рівні проекту МРГ, обговорення та погодження планів і стратегій розвитку населених пунктів, визначення пріоритетів розвитку району в цілому, обговорення та усунення проблем, що виникали у процесі реалізації ініціатив громад, а також надання технічної та фінансової підтримки для впровадження цих ініціатив.

За час реалізації проекту впродовж 2009-2010 років було проведено 7 засідань ФМР, на яких заслуховувалась інформація керівників організацій громад про стан реалізації проектів, обговорювались проблемні питання, що виникали під час впровадження громадських ініціатив, надавалась постійна консультативна та методична допомога. Виходячи з потреб громад, ФМР ухвалював рішення, відповідно до яких відповідні структурні підрозділи виконавчої та представницької гілок влади сприяли громадам у реалізації мікропроектів. Це було і сприяння у розміщенні оголошень про тендер для вибору виконавців робіт, і проведення детального обстеження технічного стану будівель, які обрані для проведення ремонтних робіт, і складання відповідних актів та висновків, і допомога у розробці проектно-кошторисної документації, і ще багато іншого.

Але 2010 рік на Старосамбірщині став завершальним для 1-ої фази проекту ЄС ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Громади району за активної підтримки ФМР завершували 8 мікропроектів, підбивали підсумки. І поставало логічне питання: «А що далі?»

Форум місцевого розвитку за цей час зарекомендував себе як дієвий механізм вирішення актуальних для громад питань, як постійно діючий координаційний і дорадчий орган, необхідний громаді, а схема реалізації ініціатив була прозорою та зрозумілою для усіх мешканців. Тому районна рада вирішила не робити перерви між першою та другою фазами проектів, і оголосила про реалізацію в районі Програми місцевих ініціатив, яка була затверджена сесією Старосамбірської районної ради. Відповідно, був оголошений конкурс на відбір громад, а у липні 2010 року відбулось засідання ФМР, де були відібрані заявки та здійснено розподіл коштів.

ПРОГРАМА МІСЦЕВИХ КОНКУРСІВ — ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ

Інший пілотний район Проекту — Самбірський — першим серед районів області започаткував програму

«Мініпроектів підтримки та розвитку місцевих ініціатив територіальних громад та громадських організацій району» та створила громадську раду. В основу місцевого конкурсу було закладено принципи, подібні до тих, за якими надається міжнародна технічна допомога. Окрім пріоритетів Проекту МРГ (енергозбереження, охорона здоров'я, довкілля, шкільний транспорт та водозабезпечення), програмою передбачені і свої пріоритети: освіта, культура, спорт, молодіжне дозвілля та дитяче виховання, збереження культурних традицій та патріотичне виховання, благоустрій території. Поза конкурсом приймаються заявки від тих громад, які вже отримали фінансування від національних та міжнародних грантових програм та потребують дофінансування. З районного бюджету з цією метою у 2010 році було виділено 250 тис. грн. А сума зовнішніх інвестицій протягом року склала близько 400 тис. грн. Це дозволило дофінансувати ті громадські організації, що брали участь у Програмі Розвитку ООН, здійснити фінансову підтримку діяльності молодіжних організацій та підтримати ініціативи з проведення регіональних культурно-мистецьких фестивалів «Кульчиці-Фест», «Лемківська ватра», тощо.

АГЕНЦІЇ, РАДИ ТА ІНШІ ФОРМИ СПРІЯННЯ АКТИВНОСТІ ГРОМАД

Важливу роль у цьому зіграла Агенція регіонального розвитку Самбірщини, експерти якої давно почали подавати різні проекти до міжнародних фондів, щоб сільські громади змогли отримати кошти на свій розвиток. Спочатку суми, які надходили, не були значними — 5 тис. грн. Але вже тоді — п'ять років тому — вони першими відчували, що є можливість залучати на розвиток громади не лише кошти з районного бюджету. У подальшому ці громади почали освоювати більші суми коштів за рахунок грантів. Тоді й інші органи місцевого самоврядування зацікавилися цими програмами.

Сьогодні в районі створено 11 агенцій місцевого розвитку. З урахуванням досвіду роботи заплановано продовжити термін дії Програми у 2011 році, де буде передбачено діяльність Фонду та Форуму розвитку громад.

Окрім впровадження механізмів фінансової підтримки громадських ініціатив, районна рада ініціювала створення громадської ради. До складу ГР згідно з положенням, що затверджене рішенням сесії ради, входять голови місцевих рад та по одному представнику від громадськості кожної адміністративно-територіальної одиниці, яких делегують у відповідності до рішень виконкомів сільських, селищних та міських рад району. Головним пріоритетом діяльності громадської ради є започаткування попередніх слухань проектів рішень районної ради, бюджетного процесу, розпоряджень, тощо, з метою врахування думки територіальних громад при ухваленні нормативних актів на рівні району. Разом із цим така форма співпраці дає можливість в поточному режимі оперативно і колегіально вирішувати низку актуальних проблем на місцях, особливо тих, з якими стикаються в щоденній роботі голови місцевих рад. Під час засідань громадської ради, що відбувається щомісяця, організовується діалог та консультування керівників структурних підрозділів виконавчої влади, податкової адміністрації, правоохоронних органів, юстиції, тощо з актуальних проблем. Іншими словами, такий механізм дає районній владі можливість краще знати проблеми громад та ініціювати ефективніше їх вирішення.

100% УСПІХУ — ЗАВДЯКИ ЕФЕКТИВНИМ ФОРМАМ І МЕТОДАМ

Форми і методи, що були започатковані в Самбірському районі впродовж останніх років, суттєво допомагають долати труднощі, які сьогодні виникають внаслідок проведення реформи Центральних органів влади, а також в умовах централізації ресурсів і повноважень, яких позбавлене місцеве самоврядування.

Існуюча практика довела свою ефективність, і станом на сьогодні учасниками ФМР є усі без винятку 44 місцеві громади району, які вже вдруге братимуть участь у районній Програмі підтримки та розвитку місцевого самоврядування. Окрім того, на засіданнях ФМР громади району дізнаються про оголошені конкурси та проекти, з допомогою яких можна вирішувати проблемні питання населених пунктів, а також отримувати необхідну допомогу для їх реалізації.

10 УСПІШНИХ ПРОЕКТІВ ЗА ДВА РОКИ: ЯК ЦЕ ЗРОБИТИ?

Досвід Красилівського району Хмельницької області

Співпраця Красилівського району з проектом Європейського Союзу та Програмою розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» розпочалась 19 серпня 2008 року з підписання Угоди про партнерство. В районі було проведено конкурс серед місцевих рад, в якому з 36 існуючих рад взяли участь 35. Для участі у проекті були відібрані п'ять сільських рад: Антонінська селищна, Заслучненська, Корчівська, Михайловецька та Яворовецька. В короткі терміни за допомоги районної ради в населених пунктах були створені громадські організації, які виділили питання, пріоритетні для вирішення з точки зору їх громадян, та запланували для реалізації відповідні мікропроекти.

Мікропроекти громад були обговорені на Форумах місцевого розвитку та включені до Програми соціально-економічного та культурного розвитку Красилівського району, а частина грошей на їх фінансування була передбачена в місцевих бюджетах. (Крім цього, фінансування проектів виконувалось за гроші проекту МРГ, гроші громадян та спонсорські внески).

ЩО МИ ОТРИМАЛИ?

Перш за все, планування «знизу — догори» дозволило ефективно задовольнити потреби громад. Крім безпосередньо вирішення важких питань, відбулось утвердження віри членів громад у власні сили, зросла довіра населення до влади, покращилось сприйняття одне одного як партнерів. Для того, щоб виховати цю довіру, протягом реалізації перших проектів населення району через газету «Красилівський вісник» та КП «Красилівський телерадіоцентр» постійно інформувалось про стан реалізації ініціатив громад. Не можна вважати, що громаду не треба інформувати про хід вирішення її пріоритетних питань у «звичайному» житті. Навпаки! Але коли мова йде про побудову довірливих стосунків, а тим більше про відновлення довіри, важливість інформування та прозорості зростає у рази.

Найкращий доказ укріплення взаємної довіри влади і громади у нашому випадку — у тому, що наприкінці 2009 року **додатково були розроблені та отримали фінансування ще п'ять мікропроектів громад, а це більше, ніж підтримка мікропроектів громад у будь-якому з районів Хмельницької області!** Три перших з них — по Лагодинецькій, Ледянській та Печеській сільських радах — були затверджені і реалізовані в 2010 році. Крім того, Заслучненська і Корчівська сільські ради, які виконали мікропроекти у

2009 році, розробили і реалізували нові.

Загальний підсумок співпраці району з Проектом упродовж 2008-2010 років — це 35 поданих заявок від сільських рад, 13 зареєстрованих місцевих громадських організацій, 10 затверджених, профінансованих та реалізованих мікропроектів громад (4 у 2009 році та 6 у 2010 році).

За напрямками діяльності:

- шкільний автобус — 1;
- енергозбереження — 8;
- водопостачання — 1.

Фінансування мікропроектів, реалізованих у Красилівському районі, надходило з декількох джерел:

Загальна вартість реалізованих проектів (грн)	1 265 460
Проект МРГ	636 739
Районний бюджет	433 260
Сільські бюджети	106 705
Загальний внесок громад	83 206
Спонсорська допомога	5 550

ЯК МИ ЦЕ ЗДІЙСНИЛИ?

Оскільки найбільший внесок в досягнення запланованого результату роблять ініціативні та досвідчені люди, керівництво ради та адміністрації постійно оцінює роботу активістів громад. Результати такої оцінки зазвичай є дуже високими, адже активісти ведуть за собою людей і разом з головами рад докладають величезних зусиль, щоб отримати запланований результат в ході виконання мікропроектів. З нагоди державних, професійних свят, як в 2009 році, так і в 2010 роках, ми відзначили грамотами районної ради та райдержадміністрації голів громадських організацій, а найактивніших занесли на районну дошку пошани.

Значну допомогу громадам у реалізації мікропроектів постійно надавали голови місцевих рад та координатори проекту від району. Активно працює наш районний ресурсний центр громади, де регулярно збираються представники громадських організацій, щоб обмінятися досвідом та отримати інформацію, в тому числі про нові проекти.

До речі, ресурсний центр за цей час став самостійною та вельми цінною одиницею, яка допомагає громадам швидше виділяти пріоритетні до вирішення проблеми, планувати реалістичні проекти та бачити

більше можливостей. Крім того, це самостійний та самодостатній тренінговий центр та інтерактивний навчальний комплекс, який надає свої послуги не лише організаціям громад.

Інтерактивний навчальний комплекс РРЦГ має у своєму розпорядженні 9 ноутбуків, придбаних у 2009 році в рамках участі у Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Він повністю обладнаний сучасною технікою, за допомогою якої ми можемо виходити в Інтернет, отримувати найновішу інформацію щодо ініціатив громад та залучення коштів на розвиток територій, ми маємо техніку для сканування, тиражування документів і т. ін., якою можуть користуватися як працівники державних органів влади, так і представники громадських організацій.

Можливості РРЦГ постійно використовувались при реалізації мікропроектів громад та при розробці проектів на інші конкурси, що діють в Україні (семінари, тренінги, підготовка документів, звітів, електронне листування тощо).

У 2010 році проведено 4 семінари для громадських організацій, в яких взяли участь понад 130 осіб (див. інформацію на сайті www.krasyilivrada.km.ua) та практично кожного робочого дня надавались групові та індивідуальні консультації.

Зокрема, за підтримки РРЦГ та за участю ГО, закладів освіти, культури були розроблені і подані у 2010 році проекти на: Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування — 3; міжнародний фонд «Відродження» — 6; Український жіночий фонд — 3; Програма «Бібліоміст» — 1. Крім того, в 2011 році подано на конкурси міжнародного фонду «Відродження» ще три проекти.

органів влади, що дозволяє якісніше та швидше вирішувати більш складні питання;

- повноцінний та сучасний ресурсний центр розширює можливості не лише громад, але й регіону в цілому, дозволяє брати участь у будь-яких конкурсах та проектах. Тобто, створює фундамент для швидшого розвитку громади та її співпраці з владою.

За результатами конкурсу, який проводився Проектом ЄС/ПРООН, **Красилівський РРЦГ визнано кращим у Хмельницькій області**. За що він був нагороджений Проектом МРГ та отримав у подарунок обладнання — ксерокс та брошуратор.

ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ТА ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

Ми пройшли шлях, який попри всі проблеми був успішним. Основними проблемами і негативним моментом в реалізації Проекту були :

- нестабільна цінова ситуація;
- обмеження коштів в місцевих бюджетах на виготовлення проектно-кошторисної документації;
- недостатність досвіду та фахових здібностей голів і активістів громадських організацій.

Слід зазначити, що запозичуючи досвід ЄС/ПРООН щодо написання і реалізації проектів, спільним розпорядженням голови районної державної адміністрації і голови районної ради оголошено з 1 лютого 2011 року районний конкурс проектів розвитку місцевого самоврядування «Разом ми зможемо» та передбачено кошти на фінансування проектів переможців в сумі 200,0 тис. грн. І однією з перших на цей конкурс подала проект ГО «Фортуна», яка виграла кошти для створення координаційного центру соціально-культурного розвитку громади села Корчівка на базі сільського будинку культури на загальну суму 50 тис. грн.

Ми продовжуємо роботу, започатковану ЄС/ПРООН, з метою впровадження отриманого позитивного досвіду у діяльність всіх громад Красилівського району. Для цього розширюємо співпрацю громад з місцевою владою задля визначення пріоритетних проблем та залучення коштів на їх вирішення. Знаємо, що саме таким шляхом вийдемо не лише на новий рівень вирішення проблем та підвищимо якість життя, але й зробимо великий крок уперед у розвитку громадянського суспільства.

КЛЮЧОВІ НАДБАННЯ ДОСВІДУ КРАСИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ

Технологія досягнення успіху у нас така сама, як і у колег з інших районів. Проте ми маємо декілька унікальних «знахідок», якими охоче поділимося з іншими:

- поширення інформації про хід виконання проектів дозволило швидко укріпити довіру між громадою та владою, що суттєво пришвидшило темпи вирішення проблем та активізувало громадян до дії;
- нагородження активістів громад укріплює довіру до них з боку не лише громади, але й працівників різних

СИСТЕМНИЙ РОЗВИТОК — СПРАВА ТЕХНОЛОГІЧНА

Досвід Галицького району Івано-Франківської області з побудови ефективного механізму співпраці влади, громади та бізнесу

Незважаючи на 20 років незалежності України люди продовжують вважати, що за вирішення всіх проблем у населених пунктах відповідає місцева влада, як це було колись. Сьогодні це не працює — до речі, як і раніше, багато віків поспіль. Адже в усі часи до соціально-економічного розвитку долучалась громада села. Візьмімо за приклад народні будови шкіл, читалень, народних домів у середині ХХ століття. Пізніше радянська влада принесла громадам все на блюдечку. Позбавлення громади ініціативи та відповідальності щодо соціально-економічного розвитку населених пунктів призвело до втрати взаємозв'язку між громадою і владою. Отже, для подолання пасивності тепер необхідно навчити громади технологіям розв'язання проблем розвитку та створити організації громад, які допоможуть зробити роботу людей ефективною. Звісно, і влада має делегувати громаді не лише відповідальність, але й повноваження, проявляти справжню зацікавленість.

У Галицькому районі влада знаходить спільну мову із громадою, прислуховуючись до її ініціатив. А громада, в свою чергу, цінує те, що відновлено спільними зусиллями. Тут напрацьований успішний досвід організації ефективного та прогнозованого соціально-економічного розвитку, і що дуже важливо, у партнерстві органів районної влади та органів самоорганізації громад. «Громада обирає владу, отже, громада повинна допомагати владі у визначенні першочергових проблем населених пунктів, бо краще знає проблеми села та його мешканців», — каже Зоряна Орловська, головний спеціаліст управління економіки Галицької районної державної адміністрації, координатор районного ресурсного центру громад.

Цей матеріал — про те, як працює технологія та як організувати результативні процеси.

ПРИНЦИП ПОБУДОВИ СИСТЕМИ: ДЕТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ

Перший та надзвичайно важливий поштовх до змін прийшов ззовні. Без нього, напевно, не набралася б критична маса ініціативних людей, довіри та грошей для того, щоб перейти від разового вирішення проблем до більш системного рівня: визначення пріоритетів та планування дій.

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» розпочав свою діяльність в Галицькому районі з підписання тристоронньої угоди про партнерство між ПРООН, Галицькою районною державною адміністрацією та Галицькою районною

радою 1 липня 2008 року. Для створення ефективною технології співпраці між владою та громадами району розпорядженням голови районної державної адміністрації від 13 квітня 2009 року №131 було створено Форум місцевого розвитку та координаційну раду, а у липні 2009 року розпорядженням голови РДА №279 в рамках Проекту створено Галицький районний ресурсний центр громад.

Форум місцевого розвитку є добровільно організованою структурою при райдержадміністрації, яка формується із представників Галицької райдержадміністрації, районної ради та голів вибраних сільських рад. Основною метою діяльності ФМР є сприяння реалізації проекту МРГ, інших подібних проектів, та створення умов для реалізації принципів сталого розвитку в районі. А крім цього, він має сприяти більш активному залученню усіх верств населення до діалогу з органами місцевої влади, виробленню прозорих та ефективних механізмів планування на місцевому рівні та залучення громадян до управління.

Найважливішими функціями ФМР є:

- слугування в якості бази для обміну досвідом в реалізації проектів ПРООН;
- визначення проблем та можливостей, пов'язаних із впровадженням стратегії місцевого розвитку;
- лобювання серед різних дійових осіб на місцевому (обласному) національному рівнях наболілих питань для визначення спільних варіантів стратегії;
- вдосконалення шляхів організації та реєстрації об'єднань громад.

Координаційна рада є дорадчо-консультативним органом, що утворюється головою райдержадміністрації для сприяння реалізації на території району проекту МРГ та втілення громадської ініціативи, спрямованої на поліпшення базової місцевої інфраструктури.

Функції координаційної ради:

- розгляд питань і внесення їх на засідання колегій райдержадміністрацій та сесій районної, селищної та сільських рад, засідання виконавчих комітетів з питань відбору, співфінансування проектів. Крім цього, рада здійснює контроль за проходженням коштів, організацією тендерів на виконання підрядних робіт, організовує моніторинг реалізації проектів;
- представлення інтересів мешканців району при вирішенні питань місцевого розвитку, реалізації проектів ПРООН в районі;

- розроблення пропозиції для покращення законодавчих і регуляторних умов реалізації спільних проектів з місцевого розвитку;
- внесення пропозиції до проектів програм соціально-економічного розвитку району та проектів районного бюджету з питань місцевого розвитку.

Районний ресурсний центр громад створюється для планування, координування, впровадження та моніторингу діяльності організацій громад на районному рівні. Це спеціальна добровільно організована невелика структура при районній державній адміністрації, головним завданням якої є створення умов для реалізації принципів сталого розвитку в районі та більш активного залучення усіх верств населення, представників установ, організацій та бізнес-структур до діалогу з органами місцевої влади, до спільного вироблення прозорих та ефективних механізмів планування на місцевому рівні та залучення громад до управління. РРЦГ надає як інформаційну та консультативну допомогу громадам, так і, що є найважливішим, забезпечує планування, координацію дій, впровадження та моніторинг діяльності організацій громад на районному рівні.

Функціями районного ресурсного центру громад є:

- забезпечення підтримки (технічної, фінансової та адміністративної) місцевим громадам для реалізації їх ініціатив;
- консультування місцевих громад з питань створення та функціонування організацій громад та впровадження громадських ініціатив;
- проведення тренінгів, семінарів, навчань для організацій громад;
- надання підтримки у проведенні засідань Форумів місцевого розвитку;
- зв'язок з іншими донорськими організаціями та організаціями громад;
- співпраця зі ЗМІ при проведенні інформаційних заходів та висвітленні ходу проекту в районі.

РРЦГ може самостійно реалізовувати проекти — адже він представляє інтереси мешканців району з питань місцевого розвитку, реалізації проектів ПРООН, інших проектів місцевого розвитку в райдержадміністрації, районній, міській, селищній та сільських радах.

ЯК ПРАЦЮЄ СИСТЕМА: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Система, яка складається з цих органів, працює так.

Районний ресурсний центр громад організовує засідання Форуму місцевого розвитку, на якому свої робочі засідання проводить Координаційний комітет. Комітет, в свою чергу, заслуховує інформацію керівників організацій громад про плани розвитку громад, про проведену роботу в рамках реалізації Проекту та про проблеми, які необхідно вирішити. Заслухавши всі

проблеми та пропозиції щодо їх вирішення, резолюцією Форуму місцевого розвитку затверджуються особи з числа координаційного комітету, які відповідають за вирішення проблеми відповідно до своєї компетенції. Контроль за виконанням резолюції покладається також на координаційний комітет.

Отже, якщо якоїсь однієї організації не буде, то механізм, створений для підтримки співпраці з громадами, не буде дієздатним.

ЯК НАСПРАВДІ ПРАЦЮЄ СИСТЕМА: ПОГЛЯД З БОКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У Галицькому РРЦГ працює одна людина, призначена розпорядженням голови райдержадміністрації відповідальною особою за роботу РРЦГ. Вона також є головним спеціалістом управління економіки районної державної адміністрації.

За два роки РРЦГ реалізовано 8 мікропроектів ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», 1 проект спільно з ПРООН та ТМ «Bon Aqua» (громада відновила цілюще джерело), а за Програмою польської закордонної допомоги за системою «малих грантів» були виконані «Енергоощадні заходи в дитячому садку №1 м. Галича (заміна вікон)». Також РРЦГ надає допомогу у пошуках нових донорів та нових проектів громадським організаціям, які звертаються. Так, спільно з 8 громадськими організаціями було написано 11 проектів на різні теми у різні фонди. Інформація про роботу РРЦГ постійно висвітлюється в засобах масової інформації.

За результатами участі у конкурсі «Про підтримку районних ресурсних центрів громад», який був оголошений Проектом, Галицький район увійшов до числа переможців і отримав кошти в сумі 7,9 тис. грн для покращення матеріально-технічної бази РРЦГ.

«Ресурсний центр на рівні району став надзвичайно корисним для нас. Із моменту реєстрації організації громади діяли порізно і не мали єдиної технічної бази для своєї діяльності та обміну досвідом. Завдяки діяльності РРЦГ, на мою думку, робота нашої ОГ стала більш ефективною», — Г. М. Попович, голова громадської організації «З турботою про майбутнє».

ЯК НАСПРАВДІ ПРАЦЮЄ СИСТЕМА: ПОГЛЯД З БОКУ ГРОМАДИ

Завдяки Проекту МРГ в Галицькому районі, як і в інших районах-учасниках Проекту, широко практикується вирішення проблем методом «знизу — догори» із широким залученням громад. Плани, запропоновані самою громадою та обґрунтовані нею на форумах місцевого розвитку, були включені до стратегічних планів розвитку районів.

На форумах місцевого розвитку, які проводилися в Галицькому районі, розглядалися різні питання, а саме:

- Розроблення планів розвитку громад.
- Узгодження планів громад з планом розвитку району.
- Затвердження МПП.
- Залучення фінансових ресурсів для реалізації ініціатив громад.
- Допомога щодо оформлення документації з боку влади.

Всі проблеми, які виникали в громад під час впровадження Проекту, заслуховувались на Форумах місцевого розвитку керівництвом району та координаційною радою, яка складається з начальників управлінь та відділів райдержадміністрації. Надавалась технічна і методична допомога щодо підготовки документів як для участі у Проекті, так і для звітування громад за кошти, отримані від МРГ.

Сьогодні, маючи власний досвід досягнення мети за допомогою планування і виконання планів, громади вірять у реалістичність вирішення першочергових проблем населених пунктів. Найважливіше, що ця впевненість міцнішає після кожної вирішеної проблеми. Наприклад, коли на черговому засіданні ФМР голова РДА Г. Івасишин почув про те, що члени БО «Відкрий своє серце людям» з міста Галич не можуть самостійно вирішити проблему — відремонтувати дах — він вирішив надати їм допомогу, виділивши кошти на придбання матеріалів для заміни покрівлі. Адже громада активно працює, щоб підтримати дошкільний навчальний заклад в належному стані, — не можна було полишити її сам на сам із проблемою. Не можна допустити падіння довіри до влади, яка так важко вибудовувалась. До того ж, в дошкільному навчальному закладі №1 м. Галич створилася велика черга, а щоб відкрити додаткові групи, необхідно було відремонтувати дах та провести поточні ремонти приміщення. Так, завдяки тісній співпраці

між громадою, владою та РРЦГ, який був зв'язковою ланкою, було досягнуто успіху і відкрито дві додаткові групи, що дозволило ліквідувати чергу у дитсадку Галича.

РЕЗУЛЬТАТИ: ЩО ДАЄ СИСТЕМА РАЙОНУ ТА ГРОМАДІ?

З моменту впровадження Проекту в районі 16 громад, які діють в 14 населених пунктах на території Галицького району, стали дуже активними. Вони постійно звертаються до районного ресурсного центру громад за інформацією щодо появи нових проектів та умов участі в них. Отже, завдяки Проекту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», люди повірили в те, що проблеми можуть бути вирішені шляхом співфінансування, й активно розпочали пошуки різних варіантів для цього.

Галицька районна державна адміністрація постійно підтримує активні громади у впровадженні їхніх ініціатив. Вона створила сприятливе середовище для сталого соціально-економічного розвитку, підтримуючи самоорганізацію громад, розроблення та впровадження невеликих за обсягом громадських ініціатив.

«Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» став першою ластівкою міжнародної технічної допомоги громадам нашого району. Завдяки Проекту проводяться ремонтно-відновлювальні роботи об'єктів бюджетної сфери, що є вагомою допомогою для району. Громади повірили в можливість одержання коштів від донорів на вирішення першочергових проблем населених пунктів. Це зацікавило громади інших населених пунктів до участі у подібних проектах. Робота з проектом допомагає згуртовувати людей навколо проблем та вчить, як правильно їх вирішувати», — зазначає Григорій Іванишин, голова Галицької районної державної адміністрації.

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УСПІХУ:

Для ефективної та системної роботи з вирішення найбільш нагальних проблем, організації ефективного та прогнозованого соціально-економічного розвитку у партнерстві органів районної влади та органів самоорганізації громад головним є таке:

- Створення системи координації дій та надання консультативної допомоги організаціям громад — районного ресурсного центру громад, Форуму місцевого розвитку та координаційної ради.
- Вирішення проблем методом «знизу — догори» із широким залученням громад. Включення планів, запропонованих громадою та обґрунтованих нею на форумах місцевого розвитку, до стратегічних планів розвитку районів.
- Фінансування (принаймні часткове) та сприяння реалізації затверджених планів.
- Неодмінне залучення мешканців (громади) до фінансування та реалізації затверджених планів.
- Інформування мешканців, популяризація результатів вирішення нагальних та планових завдань.
- Заохочення громади до участі у формуванні планів соціально-економічного розвитку.

РОЗДІЛ 5.

МЕЦЕНАТСТВО ТА ПІДТРИМКА ІНІЦІАТИВ ГРОМАД

ЯК ГРОМАДА БОБРИКОВОГО ЗМІНИЛА ХІД СВОГО ЖИТТЯ

с. Бобрикове, Луганська область

До 2009 року соціально-культурний розвиток сіл Антрацитівського району Луганської області здійснювався повільними темпами, бюджетні кошти виділялися тільки на захищені статті видатків. Тому громада постійно шукала шляхи та способи для того, щоб забезпечити створення належних умов для життя, роботи, та відпочинку мешканців. У цьому допоміг Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», який дав нове бачення та системний підхід до зміни стану справ на краще. Саме системний підхід дозволив все докорінно змінити.

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ — НАВЧАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ

Перш за все, був розроблений план розвитку громади, який потім затвердила у своєму рішенні сесія сільської ради. Цей план також було введено до Комплексної програми розвитку території Бобрикового до 2015 року. Пріоритетними були визначені проекти «Модернізація вуличного освітлення села Бобрикове», «Модернізація вуличного освітлення сіл Новокрасновка та Клуниково». Для реалізації цих та подальших пріоритетних завдань розвитку села була створена громадська організація «Вектор».

Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» навчив громадян, і владу вести планування та управління розвитком території за методом «знизу — догори» — коли ініціативи не «спускаються на виконання» згори, а найбільш необхідні відбираються саме знизу, виходячи з потреб мешканців. Крім цього, актив громади навчили управлінню діяльністю та фінансами організації громади, проектному підходу та управлінню проектами, і це відкрило очі на нові можливості. Тепер в реалізації та в фінансуванні пріоритетних проектів соціального розвитку почали брати участь усі зацікавлені сторони одночасно — і місцеві органи самоврядування (області, району, сільради), і приватні спонсори, і населення.

Так, разом та при підтримці Проекту, протягом 2009 та 2010 років було реалізовано три проекти із модернізації вуличного освітлення в п'яти селах:

- реконструкція вуличного освітлення в с. Бобрикове (2009 рік, ГО «Вектор»);
- реконструкція вуличного освітлення в с. Новокрасновка та Клуниково (2010 рік, ГО «Вектор»);
- реконструкція вуличного освітлення в с. Єгорівка та Вишневе (2010 рік, ГО «Перлина степу»).

Загальна вартість цих проектів склала 698,936 тис. грн, з яких 39,370 тис. грн — кошти громади, 397,540 тис. грн — бюджетні кошти, 236,372 тис. грн — кошти Проекту, 423,194 тис. грн — кошти приватних спонсорів.

НАСТУПНИЙ КРОК — ЗАЛУЧЕННЯ ОДНОДУМЦІВ ДО СПІЛЬНОЇ РОБОТИ

Коли були отримані перші позитивні результати, стало набагато легше залучати підтримку як з боку громади, так і з боку спонсорів. Сільрада тепер тісно взаємодіє із ГО «Вектор», ГО «Перлина степу» та разом вони співпрацюють із підприємцями — спонсорами добрих справ в громаді. Найбільший серед спонсорів — ТОВ «Донецький Кряж», власником якого є австралієць Анжей Карпинські, а директор Михальов В'ячеслав Васильович. Ця компанія постійно надає фінансування для виконання проектів громади — кожного року більше 100 тис. грн.

Раніше у відповідь на звернення активних представників громади директор ТОВ «Донецький Кряж» В. В. Михальов надавав найбільші суми на фінансування молодіжних та спортивних програм. У 2009 році ТОВ «Донецький Кряж» починає тісну співпрацю із ГО «Вектор» і бере активну участь у впровадженні проектів із модернізації освітлення 5 сіл, що вже реалізуються сільськими громадськими організаціями у партнерстві із Проектом ЄС/ПРООН. Підприємством було виділено більше 40 тис. грн на ці проекти. Зараз ТОВ «Донецький Кряж» допомагає сільській раді утримувати вуличне освітлення у всіх п'яти селах. В кінці 2010 та на початку 2011 року за його спонсорські кошти було придбано енергоощадних ламп на суму більше ніж 10 тис. грн.

І це не єдиний напрямок розвитку, який підтримує компанія. ТОВ «Донецький Кряж» надав:

- 38 тис. грн — на співфінансування проекту УФС «Покращення медичних умов в сімейній амбулаторії с. Бобрикове»;
- 18 тис. грн — на співфінансування проекту «Покращення умов утримання дітей в дитячих садках с. Бобрикове та с. Чмирівка», який було підтримано в рамках спільного проекту ГО «Агенція стійкого розвитку Луганського регіону» при фінансуванні МФ «Відродження». В рамках цього проекту у дитсадку «Сонечко» с. Бобрикове були замінені старі вікна та двері на нові енергоощадні.

В рамках молодіжної, спортивної та дитячих програм села ТОВ «Донецький Кряж» надав 228 тис. грн на будівництво танцювального майданчика для Будинку культури с. Бобрикове; на придбання обладнання та переносного залу, що буде використовуватись при туристичних екскурсіях, екозаходів для молоді та інших заходів в селі; придбання спортивного знаряддя для футболу, волейболу, баскетболу та тенісу; пошив костюмів для художньої самодіяльності.

НЕОБХІДНІ РЕЧІ — ПРОЗОРИСТЬ, ЗВІТУВАННЯ ТА РОЗШИРЕННЯ СПІВПРАЦІ

Такі справи, як розвиток села й громади, зрозуміло, мають бути не лише спільними, але й об'єднуючими. Тому що тут немає сторонніх — усі свої, усі зацікавлені. Але коли є певна негативна історична пам'ять, тоді необхідні додаткові зусилля: потрібно розповідати людям про реальний стан речей і про те, яким чином вирішуються питання сьогодні. Це дозволяє швидше залучати до спільної справи нових учасників — і волонтерів, і спонсорів.

Отже, після досягнення успіху у реалізації перших проектів, місцева влада та ГО «Вектор» прийняли спільне рішення про проведення форуму «Роль підприємців в соціально-економічному і культурному розвитку села». Пройшов він дуже результативно: після відвертого діалогу та прозорої презентації діяльності громадської організації та її планів на майбутнє, фінансову участь в реалізації таких проектів взяли як приватні підприємці, так і солідні виробничі фірми. Якщо у 2009 році в ГО «Вектор» за перший квартал поступило благодійних внесків від бізнесу 8,8 тис. грн, то вже в 2010 році ця сума склала 100,0 тис. грн. Усі питання використання коштів зараз затверджуються загальними зборами членів ГО «Вектор» і прямують через проекти на вирішення соціальних проблем сіл ради відповідно до планів розвитку.

Таким чином, серед односторонніх та постійних партнерів у реалізації проектів сьогодні є не лише ТОВ «Донецький Кряж», а й інші бізнес-структури села. Так, ПАФ «Схід» (керівник М. К. Кисильчук) співпрацює із ГО «Вектор». Приватний підприємець В. І. Рябов співпрацює із ГО «Перлина степу», що діє на благо розвитку інших сіл громади — сіл Єгорівка та Вишневе. Саме розуміння влади, громадськості та приватних меценатів дає можливість залучати всіх до покращення соціально-побутових умов життя. І це коло постійно розширюється.

результаті і готові профінансувати роботи, які необхідно виконати для отримання результату. Партнери мусять бути і з боку компаній-спонсорів, і з боку громади, і з боку сільради.

7. Виконати проект якісно — досягти, щонайменше, запланованого результату.
8. Активно поширювати інформацію про досягнутий результат серед громади.
9. Запланувати та виконати наступний проект.

Тому розвивається і система управління змінами, розширюються можливості громади. Так, наприклад, на базі ГО «Вектор» створений «Фонд підтримки об'єктів проектів та розвитку громади» (далі — Фонд). Його гроші використовуються на:

- підтримку життєдіяльності тих об'єктів, які були покращені в ході виконання проектів — тобто витрачаються, в основному, на поточний дрібний ремонт та обслуговування цих об'єктів;
- поточні витрати для утримання адміністративної діяльності по розвитку організації;
- фінансування поточних та запланованих проектів організації.

Всі правила надходження та використання коштів регулює окреме положення про Фонд, затверджене протоколом загальних зборів членів організації громади ГО «Вектор», та узгоджене із органами місцевого самоврядування.

Завдяки цьому громада постійно контролює питання освітлення, інформує владу про необхідність негайного усунення проблем (в основному зараз — це заміна ламп вуличного освітлення, які вийшли з ладу). Те, що влада не може із тих чи інших причин терміново зробити за власні бюджетні ресурси, робить громада за рахунок коштів Фонду. Навіть більше — доки в бюджеті не передбачено відповідних коштів, громада допомагає владі відслідковувати витрати на підтримку об'єктів, які пройшли через мікропроекти, що допомагає планувати використання й бюджетних коштів на утримання цих об'єктів. Так, влада вже знає, скільки приблизно коштів було витрачено на утримання вуличного освітлення в першій половині 2011 року та вже на другу половину року передбачила в бюджеті сільської ради на утримання вуличного освітлення по всіх п'яти селах 88,9 тис. грн (17,0 тис. грн з яких буде використано на заробітну платню електрику, 4,0 тис. грн — на придбання запасних ламп освітлення та 67,9 тис. грн — на оплату витрат електроенергії).

І якщо порівняти таку системну роботу із тим, що було усього 3 роки тому, важко знайти того, хто сказав би, що зусилля, яких було докладено, не варті результату.

РЕЦЕПТ УСПІХУ: ЯК ДОКОРІННО ЗМІНИТИ ХІД ЖИТТЯ НА КРАЩЕ

1. *Захотіти змінити хід життя.*
2. *Скласти перелік того, що саме треба змінити і на що замінити.*
3. *Визначити 1 чи 2 найбільш пріоритетних завдання.*
4. *Навчитися, як саме добитися результату, як керувати процесами та результатом.*
5. *Знайти односторонніх, які так само сильно прагнуть досягти мети.*
6. *Знайти партнерів, які зацікавлені у кінцевому*

МЕЦЕНАТСТВО ПО-ПАЛІЇВСЬКИ

Кіровоградська область, с. Паліївка

Є у селі Паліївці Маловисківського району справжній патріот, людина з великим серцем та щирою душею — Юрій Леонідович Гульдас, директор фермерського господарства «Гульдас». Зі словами: «Як же це не допомагати рідному селу?» — він щоразу доводить односельчанам свою небайдужість до проблем населеного пункту: на ремонт сільської бібліотеки виділив 15 тис. грн; 4 тис. грн — на реконструкцію пам'ятника жертвам голодомору; 18 тис. грн — на заміну 11 металопластикових вікон у загальноосвітній школі, а ще понад 100 тис. грн — на ремонт спортзалу, їдальні, обладнання комп'ютерного класу в цій же школі. Його внесок у ремонт дитячого садка взагалі неможливо переоцінити, адже відкриття дитячого закладу паліївці чекали 12 років. Пан Гульдас не лише надав значну суму грошей (115 тис. грн, у тому числі будівельні матеріали та нові меблі), але й залучив трудовий резерв з працівників свого фермерського господарства, які виконали внутрішні будівельні роботи та обладнали дитячий майданчик біля дитсадка.

Звісно, що Юрій Гульдас не в змозі оплатити всі ремонтні роботи на території села, адже він має утримувати та розвивати власне фермерське господарство, платити працівникам заробітну плату і т. ін. Він робить посильний внесок в розбудову села, але формування пріоритетів та планів розвитку, збір коштів, залучення донорів та спонсорів та доведення справи до кінця — це завдання громади і сільської ради. Самі паліївці ніколи не стояли осторонь власних проблем, докладали зусиль до залучення допомоги на їх вирішення звідусіль — з районного, сільського бюджетів та з власної кишені. Але зібраних ними коштів зазвичай було недостатньо для реалізації масштабних перетворень. Та й системи в діях, планування бракувало — зазвичай робилося те, що вже «горіло». Отже, було потрібно масштабне рішення — таке, яке б дозволило змінити хід речей, створити дієві механізми не лише для планування змін, але й для реалізації планів, доведення їх до результату.

Участь у Проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» для жителів села Паліївка Маловисківського району стала знаковою подією і першим кроком до створення активної структури на території села, яка має реальну можливість змінити життя на краще.

ЗМІНИ У ПАЛІЇВЦІ: ЯК ЦЕ ВІДБУВАЛОСЬ

17 лютого 2009 року для жителів села став визначним днем: на території Паліївки відбувся семінар-презентація Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Проходив він, що доволі природно, у залі приміщення фермерського господарства «Гульдас». Саме там була створена назва майбутньої організації громади, визначений її керівний склад та сформований перелік першочергових до вирішення проблем даного населеного пункту. Було також вирішено, що від кожного домогосподарства членом ГО «Майбутнє Паліївки» стане щонайменше одна людина. Головною метою створення ГО, зрозуміло, була мобілізація жителів села для вирішення проблем власного населеного пункту. Громадяни мали покращити стан соціальних об'єктів шляхом залучення коштів не лише громади і мецената Юрія Гульдаса, а і бюджетів усіх рівнів (сільського, районного) та Проекту МРГ.

Наступний крок — визначення першочергового питання, успішне вирішення якого мало не лише подолати певну проблему, а й продемонструвати усім дієздатність об'єднання зусиль громади та самої організації «Майбутнє Паліївки». Коротко подискутувавши, вирішили, що найважливішим питанням є проведення енергоощадних заходів у приміщенні дитячої дошкільної установи.

ВИКОНАНІ ПРОЕКТИ — НАТХНЕННЯ ДЛЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Дитячий садочок потребував неабиякого ремонту. Колись він був діючим, але з 1998 року будівля не експлуатувалась. За кошти районного бюджету в ньому були встановлені металопластикові вікна, проте електроосвітлення та електрообладнання знаходились у неробочому стані, опалення було відсутнє, водопровід та каналізація потребували ремонту.

В рамках впровадження мікропроєкту «Енергоощадні заходи в дитсадку с. Паліївка» потрібно було встановити різноманітне електрообладнання (електричні плити, конвектори, щити обліку електроенергії, лічильники), здійснити поточний ремонт зовнішньої та внутрішньої водопровідної мережі (заміна зношених труб на поліетиленові), полагодити внутрішню систему водопостачання (встановлення кранів, умивальників, душових кабін, мийок, водонагрівачів, пральної

машини), відремонтувати каналізацію (прокладання трубопроводів каналізації з поліетиленових труб та встановлення унітазів). Загальна вартість цих робіт складала 166818 грн. Громада збрала 10046 грн, а решта грошей була отримана таким чином: внесок сільради — 10045 грн, внесок РДА — 66727 грн, внесок МРГ — 80000 грн.

Відтоді, як було прийнято рішення, минуло два роки. І в один з ще холодних, але вже сонячних березневих днів на території села всі готувалися до урочистого відкриття дитячого садка «Колобок». На свято завітали дорослі з майбутніми вихованцями закладу, керівництво району та гості, якими і була перерізана червона стрічка біля входу. А малеча радо прямувала в теплий, затишний дитсадок і зручно вмощувалась за новенькими дитячими столиками.

Завдяки успішному впровадженню першого проекту, ГО отримала додаткову квоту від Проекту МРГ. На чергових загальних зборах було визначено нове завдання до виконання: проведення енергоощадних заходів в приміщенні школи — заміна 30 старих вікон на металопластикові. Загальна вартість цього мікропроекту склала 150997 грн, з яких громада профінансувала 7550 грн, внесок сільради склав 3000 грн, РДА надала 64949 грн, а Проект МРГ — 75498 грн. Цей проект було виконано за 32 дні.

«...Звісно, без Проекту МРГ, який нас спонукав згуртуватися, і без залучення допомоги нашого спонсора Юрія Леонідовича Гульдаса ми б іще років 12 споглядали на колись діючий, а зараз порожній та занедбаний дитячий садок, а наша школа не була б такою теплою та затишною. На загальних зборах ми вже вирішили, що наступним кроком буде реконструкція існуючого водогону з використанням інноваційних технологій. Ми спілкувалися з підрядниками, оглядали водопровідну мережу, вивчали технічну документацію і спільно з нашими місцевими інженерами з'ясували, що технічні можливості для цього є. Сподіваємось, що наш спонсор — член громадської організації — як завжди, нам допоможе...» — з надією додала голова ГО «Майбутнє Паліївки» В. О. Панасенко.

ПЛАНІ НА МАЙБУТНЄ

Отже, наступний проект, який вже почала реалізовувати громада села Паліївка (замовлена проектно-кошторисна документація), це реконструкція існуючого сільського водогону з інноваційним компонентом (відмова від башт Рожновського). Два успішно реалізованих проекти є гарною запорукою того, що перевірена технологія спрацює і на цей раз.

«...Сьогодні громадська організація — це серйозна рушійна сила, яка прагне змін і в змозі їх здійснити. Тому я без вагань став її членом. Я маю чудову можливість щось змінити в рідному селі на краще, адже я тут народився і виріс, навчався в цій школі, а зараз керівник фермерського господарства. Допомагаю, чим можу: коштами, матеріалами, працівниками. Буде

можливість зробити більше — повірте, зроблю...» — з упевненістю сказав Юрій Гульдас.

Заступник голови Маловисківської районної ради Л. Б. Жовтило, розуміючи важливість залучення до реалізації проектів бізнесові кола, зауважив: «...Девіз Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» — «Разом дієвіше» неможливо уявити без тісної співпраці громадської організації, влади та бізнесу. Як ми бачимо, приватні структури із задоволенням підтримують громадські ініціативи, оскільки використання їхніх коштів за механізмом Проекту відбувається чесно і прозоро. Всі учасники цього процесу знають, що їхні кошти спрямовані на покращення життя, а не комусь у кишеню. Це спонукає підприємців допомагати громаді здійснювати позитивні зміни і не зупинятись на досягнутому».

ЧОМУ ВАРТО ПОВЧИТИСЯ З ДОСВІДУ ПАЛІЇВЦІВ?

Головне — це те, що лише за умов тісної взаємодії усіх сторін можна досягти дійсно значущих результатів. Адже разом не лише дешевше (для кожного з учасників), але й дієвіше. Громада, влада та приватний бізнес зацікавлені в тому, щоб життя будь-якого населеного пункту змінювалось на краще. Звісно, мотивації у них різні, але нікому не вигідно ані щоб життя погіршувалось, ані щоб він вирішував проблеми самотійно.

Навіть пан Гульдас, який так багато робить для Паліївки, не потребує додаткової реклами, бо він — єдиний фермер і спонсор на території села, може не лише пишатися тим, що тепер в Паліївці розвиток села є системним і дії громади та влади синхронізовані та організовані за допомогою ГО «Майбутнє Паліївки». Його життєва позиція та практичні дії працюють набагато краще будь-якої реклами: мешканці села, якщо хочуть влаштуватися працювати, йдуть відразу до нього, адже знають, що Гульдас — не «ненажерливий» жадібний фермер, а людяний і справедливий роботодавець. Така лояльність варта чималого — її не купиш за гроші і вона поширюється на всі відносини. Це створює повагу між людьми, між владою та бізнесом, між покупцем та виробником. А отже, покращує не лише ставлення — покращує життя!

«ЧАРІВНИЙ ПОШТОВХ» ДЛЯ «ПАНА ЄПІФАНА»

Луганська область, с. Єпіфанівка

Раніше у селі Єпіфанівка Кременського району Луганської області проблеми вирішували так, як і у більшості сіл — здебільшого не вирішували взагалі, а робили лише те, чого вже не можна було не робити. Мешканці збирались час від часу — для того, щоб прибрати вулиці та провести суботник, висадити квіти або провести якийсь мітинг під час свят. Співпраця із спонсорами була хаотичною та безсистемною. Сільрада зверталась до них тільки у випадку великої необхідності: наприклад, для ліквідації аварії, вивезення сміття після прибирання, щоб закупити фарбу або полагодити щось, що не можна не лагодити.

Коли з'явилася можливість співпраці з Проектом ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», людей не довелося ані умовляти, ані переконувати. Адже це була надія на те, що буде знайдено шлях для поступової зміни ситуації на краще. Та й гроші можна було отримати на фінансування частини робіт для вирішення найбільш болючої проблеми.

«ЧАРІВНИЙ ПОШТОВХ», ЯКИЙ ЗМІНИВ СИТУАЦІЮ НАЗАВЖДИ

Отже 22 грудня 2006 року на території с. Єпіфанівка Кременського району Луганської області була створена громадська організація «Пан Єпіфан». Проект ЄС/ПРООН навчив мешканців керувати своєю організацією, планувати її діяльність та розробляти проектні документи. А крім цього, допоміг правильно розставити пріоритети в часі та зафіксувати їх на папері в спеціальному документі — плані розвитку громадської організації. Цей план був затверджений загальними зборами громади та погоджений із владою шляхом внесення всіх його пунктів в програму соціально-економічного розвитку Єпіфанівки. Зрозуміло, що це було затверджено відповідним рішенням сесії сільради.

Згідно з цим планом розвитку, першим питанням, після палких дебатів на загальних зборах громади, було визнано «Облаштування сільського фельдшерсько-акушерського пункту в с. Єпіфанівка». Потім знов були навчання активістів ГО «Пан Єпіфан», проведені за допомогою Проекту ЄС/ПРООН, — з питань планування діяльності організації, організаційного та фінансового менеджменту, проектного підходу. А вже після них було розроблено перший в громаді мікропроект — власне, спрямований на вирішення комплексу питань з облаштування фельдшерсько-акушерського пункту.

Чому саме ФАП? Тому, що на той момент медичний пункт с. Єпіфанівка знаходився в дуже маленькому

приміщенні — усього 10 кв. м. Тут було надзвичайно важко приймати громадян та проводити медичні процедури. Ця проблема не була новою, але зрушення почались лише після того, як громада та влада Єпіфанівки почали працювати з Проектом ЄС/ПРООН. Сільська рада виділила приміщення площею 48,9 кв. м, а громада доклала багато власних зусиль до реалізації мікропроєкту. Спочатку саме громада розробила мікропроектну пропозицію згідно з вимогами ПРООН. Пізніше люди самостійно склали перелік робіт та проектно-кошторисну документацію. Аналізуючи можливості скорочення витрат, члени ГО виявили, що проведення певних робіт власними силами, з одного боку, скорочує витрати, але, з іншого, може призвести до зниження якості результату та ускладнює звітування за витрачені кошти. Паралельно почався процес пошуку спонсорів з числа працюючих на території села приватних осіб та компаній для проведення ремонтно-будівельних робіт в ФАПі, бо коштів для реалізації розробленого мікропроєкту не вистачало.

Загальна вартість мікропроєкту склала 150771 грн. 35% цієї суми було отримано у вигляді спонсорської допомоги, яку надало ТОВ «Гранум». Громада за рахунок пожертв приватного сектору отримала на 7 тис. грн більше запланованої суми, і ці гроші залишились для формування на базі ГО «Пан Єпіфан» Фонду підтримки життєдіяльності сільського ФАПу.

Тепер ФАП відремонтовано, обладнано сучасною медичною технікою, облаштовано біоканалізаційною системою та новими меблями. Він зараз може більше, ніж раніше, і є не лише фельдшерсько-акушерським пунктом, а й виконує функцію фізіотерапевтичного кабінету, до якого на процедури приїжджають мешканці навколишніх сіл (с. Боровенькі, с.

Новооастрхань та ін.). Сьогдні ФАП обслуговує 970 жителів с. Єпіфанівки та по 5-6 осіб кожного дня з навколишніх сіл.

Цей успіх дозволив голві ГО «Пан Єпіфан» добитися виділення додаткових коштів з районного бюджету у розмірі 48220 грн на облаштування у ФАПі санвузла та встановлення біологічної каналізації типу AQUATEC. (Це каналізація зі спеціальними бактеріями, що очищують стічні води до якості технічної води, яку потім можна використовувати — наприклад, для поливу рослин та миття приміщень).

ГОЛОВНІ ПІДСУМКИ ТА КОРИСНІ НАДБАННЯ

По-перше, знайомство із ПРООН надало активу Єпіфанівки розуміння того, що треба постійно вчитись, і що громадська організація необхідна не як така, а як інструмент грамотної організації роботи громади, вибору пріоритетів, планування та поточного управління із неодмінним документуванням усіх добрих справ.

По-друге, успішне виконання мікропроєкту не лише збільшило довіру населення до використання зібраних коштів для розвитку села, але й взагалі до діяльності громадської організації. Приватні спонсори тепер уважно ставляться до поточної діяльності ГО, особисто беруть участь у зборах та пропонують благодійні внески на проєкти розвитку села.

Поява ГО показала спонсорам не лише серйозне ставлення до планування справ громади, але й легальний, прозорий механізм співпраці із нею. Надзвичайно важливим є те, що до процесу прийняття рішень та управління діяльністю ГО залучені звичайні жителі, а не сільрада. А сільрада задіяна на більш високому рівні — вона підтримує вже відібрані громадою ініціативи, включає їх до програм розвитку та надає співфінансування.

По-третє, подяка за успіх та за підтримку, яку практикують тепер у Єпіфанівці, надихає на подальше розширення співпраці задля покращення життя. І це дає поштовх новим проєктам — адже коли усі задоволені, то й труднощі долати легше.

Так, після завершення мікропроєкту з облаштування сільського ФАПу, громадська організація спільно із сільрадою провели спеціальну підсумкову конференцію «Діяльність сільського Ресурсного Центру Розвитку Громад та реалізація мікропроєктів в громаді села Єпіфанівка». На цю конференцію запросили партнерів, які допомагали втілювати мікропроєкт: представників сільської ради, райдержадміністрації, приватних підприємців, координатора Проєкту ЄС/ПРООН, вчителів школи, дітей, населення. Приватним спонсорам та активістам публічно були вручені спеціальні грамоти та подяки.

А потім, у січні 2011 року, були скликані загальні збори, у яких взяли участь представники влади, приватного сектору, члени громади. На зборах обговорили можливість постійної підтримки громадської організації. Було розроблене та затверджене положення про фонд підтримки життєдіяльності об'єктів та розвитку громади с. Єпіфанівка. До складу спеціальної наглядової ради увійшли представники трьох меценатів: фермерського господарства «Волошка», ТОВ «Гранум» та ТОВ «Агро-98».

Завдяки такому фонду ГО «Пан Єпіфан» має можливість реалізовувати невеликі проєкти, такі як дні першого та останнього дзвоників, день Перемоги, проводити спеціальні акції з подарунками для дітей.

Водночас громада захищена від того, аби будь-хто міг нав'язувати їй рішення чи проєкти, які не будуть корисними для людей. Що теоретично могло б статися у випадку, коли більшість голосів у наглядовій раді фонду, з якого фінансуються проєкти, буде віддана за «дуже бізнесовий», але невігідний для громади проєкт (що час від часу можна спостерігати на проєктах із забудови міст). Громада захищена, по-перше, українським законодавством, відповідно якого розміщення будь-яких об'єктів на територіях відповідних рад та питань щодо тимчасового або капітального розміщення будівель, споруд або інших об'єктів повинні бути узгоджені із місцевими органами влади та громадськістю. Отже, якщо ініціативу просуває саме бізнес, йому не обійтися без погодження із сільрадою. Сільрада, в свою чергу, завжди запрошує представників громадської організації на комісії та при проведенні сесій сільради із всіх питань, що стосуються соціально-економічного розвитку території. Отже, і влада, і громадськість, і бізнес вирішують та погоджують всі питання разом та при узгодженні включають різні ініціативи й бізнесу й громадськістю в свої програмні та стратегічні документи.

ПЛАНИ, ПРО ЯКІ РАНІШЕ І МРЯТИ НЕ ДОВОДИЛОСЬ

Коли співпраця налагодилась, то за рахунок спонсорської допомоги була проведена інспекція соціальних об'єктів села та підготовлена відповідна проєктно-кошторисна документація, яку було включено в основу наступних інфраструктурних проєктів:

- Організація паркової зони в центрі села на загальну суму 92 тис. грн.
- Ремонт покрівлі школи на суму 245 тис. грн та зовнішнє утеплення стін на суму 121 тис. грн.
- Облаштування цокольного поверху сільської школи для обладнання музейної кімнати, зимового саду та зоологічного куточку для учнів на суму 21 тис. грн.

- Ремонт центру розвитку громади на суму 93 тис. грн.
- Освітлення вулиць з використанням сонячної енергії.
- Ремонт містка через річку Борову (планується здійснити за кошти районного бюджету).

Сьогодні на черзі до реалізації знаходиться ініціатива громади по облаштуванню парку в центрі села. Це територія, яку мешканці протягом останніх двох років очищали власними зусиллями після руйнування недобудованого з радянських часів будинку культури. Після того, коли буде виготовлена проектна документація, відбудуться загальні збори, на які неодмінно будуть запрошені спонсори та сільська влада, і всі разом вирішуватимуть, яким чином співфінансувати цей проект.

Крім цього, ініціативу із встановлення екологічної каналізації в епіфанівській сільській школі підтримав МФ «Відродження» в рамках антикризової гуманітарної програми. Відповідно до цієї ініціативи очікується, що епіфанівська школа отримає роботи на загальну суму 157,491 тис. грн, з якої:

- 25 тис. грн вже надано Кремінським відділом освіти;
- 45,110 тис. грн — гроші ГО «Пан Єпіфан», отримані за рахунок благодійних пожертв приватних спонсорів;
- 9,713 тис. грн — обласна організація ГО «Агентство стійкого розвитку Луганського регіону» разом із 77,668 грн МФ «Відродження».

Не так давно був реалізований проект «Енергоощадні заходи в сільській школі шляхом заміни 3-х вхідних дверей в школі» на загальну суму 12580 грн. До цього проекту були залучені кошти батьків учнів (5300 грн), спонсорів (2500 грн ТОВ «Гранум»), ГО «Пан Єпіфан» (2700 грн) та районного відділу освіти (2000 грн).

Одна з останніх новацій — дуже креативний підхід громади до залучення громадян села для зайняття спортивною діяльністю у вільний від роботи та навчання час в сільському спортзалі та проведення фандрейзингових акцій за допомогою спеціальних фандрейзингових скриньок.

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ГРОМАДИ ЄПІФАНІВКИ

Насправді це не абсолютно нові можливості — вони були завжди, тільки люди ними не вміли користуватися. А ще не було ані довіри між людьми та установами, ані віри у власні сили та у можливість здійснити зміни.

Так, наприклад, минулого року громада ініціювала включення питання про реконструкцію вуличного освітлення до програми соціально-економічного розвитку Кремінського району. Голова райдержадміністрації особисто обіцяв за

активність громади та за передачу досвіду її іншим сприяти наданню фінансування цього проекту за рахунок коштів районного бюджету. (Голова району неодноразово запрошував голову ГО «Пан Єпіфан» в інші села району на загальні збори громадян для надання консультацій та для передачі досвіду з питань самоорганізації та мобілізації ресурсів населення). Але, на жаль, обіцянка залишилась лише обіцянкою. Проте громада не відмовилась від свого наміру і після декількох візитів до районної влади припинила чекати. Тепер власними зусиллями (коштами населення та спонсорів) це питання поступово вирішується — на центральній вулиці села з'являється все більше ліхтарів. Зараз виконано робіт на суму 2800 грн, з яких 1500 грн — спонсорські кошти, а решта — гроші населення.

Сьогодні, як зазначає голова ГО Любов Махіна, кожна ініціатива громади приблизно на 25% фінансується населенням, а решту надають спонсори. Місцева влада практично не виділяє фінансування на дрібні ініціативи громади. Винятком є часткове фінансування спільного із ПРООН проекту із реконструкції ФАПу — тоді сільрада надала біля 20% на потужну, як вважають самі мешканці, ініціативу громади. Загалом сума коштів, які виділяються на поточні проекти ОГ з сільського бюджету, складає біля 50 тис. грн на рік.

Активісти ГО «Пан Єпіфан» відзначають, що методологія Проекту ЄС/ПРООН є універсальною та працює і поза співпрацею з Проектом. Адже після реалізації спільного з Проектом МРГ мікропроекту «Ремонт сільського ФАПу», громада не зупиняється на досягнутому, а продовжує планувати та впроваджувати ініціативи. Спільна робота (спочатку над мікропроектом, а згодом і над іншими проектами) досить сильно об'єднала громаду. Люди починають змінювати точку зору на можливості вирішення загальних питань, та вже переконані, що спільними зусиллями громади, співпрацею з органами місцевого самоврядування та приватним сектором цілком можливо досягати вражаючих результатів та вирішувати ті проблеми, які не вирішувались роками.

РОЗДІЛ 6.

ДАЛИ ВУДКУ
І НАВЧИЛИ РИБАЛИТИ.
ЩО ДАЛІ?

«ЛЕЛЕКА» НАБИРАЄ ВИСОТУ

Як усього за два роки громада с. Воскодави Рівненської області реалізувала третину довгострокового плану розвитку

Ще три роки тому невелике село Воскодави, що розкинулося у Гощанському районі неподалік Рівного, перспективним не вважалось. Не допомагало ані близьке сусідство з обласним центром (якихось 20 км), ані відремонтована дорога до села, ані наближеність до траси міжнародного значення. Село жило, як і більшість знедолених місцевостей, додало ті ж труднощі й однаково вперто намагалося вижити. Сьогодні ж Воскодавами пишаються не лише в районі та області — сюди часто навідуються міжнародні делегації аби поспілкуватися із громадою та на власні очі побачити перетворення, які власноручно зробили місцеві ентузіасти.

ВПВНЕНІСТЬ ШУКАЙТЕ В УСПІХАХ ПЕРШОГО ПРОЕКТУ

Громада с. Воскодави почала співпрацю з проектом ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у вересні 2008 року. Тоді відбулися установчі збори й було вирішено заснувати сільську громадську організацію «Лелека». До ініціативи одразу приєдналося 67 осіб місцевого активу, а головування організацією доручили Ользі Ющук, щирій, енергійній та шанованій громадою жінці. Після організаційних заходів та перших навчань активісти взялися за виявлення місцевих проблем. З цією метою вони провели опитування у громаді й проаналізували найчастіше згадувані спільні біди. Серед них — і незадовільна якість доріг по селу, і жахливий стан будівлі ФАПу, і холодна школа, і прогнилий дах у сільській церкві, і відсутність дитячого садка, і ще з десяток інших. На чергових зборах «Лелеки» учасники обговорили результати опитування й затвердили план розвитку, до якого потрапило 16 актуальних проблем. За рекомендацією проекту ЄС/ПРООН «Місцевий

розвиток, орієнтований на громаду» разом визначили одну, найбільш термінову та важливу для вирішення спільними зусиллями.

Голова організації місцевої громади Ольга Ющук пригадує: «Наш ФАП був просто в аварійному стані, ремонту потребувало практично усе. У медичному закладі була відсутня вода й каналізація, приміщення не опалювалося, тому в холодну пору року там не можна було роздягнутись для проходження процедур. Зараз у селі народжується чимало дітей, все більше людей похилого віку звертаються до лікарів, тож покращення умов надання медичних послуг для нашого села стало пріоритетом номер один».

Наступним кроком було обрання функціональної групи з числа мешканців, якій було доручено готувати проектну пропозицію. Із допомогою технічних фахівців з райдержадміністрації активісти підготували проект й заручилися підтримкою органів районної влади. Незабаром проект громади було схвалено комісією з оцінки мікропроектних пропозицій у Києві.

Другий та третій проекти — для вивчення розмаїття можливостей

Практична реалізація проекту «Поточний ремонт приміщення ФАПу с. Воскодави» тривала близько року. За цей час громада загартувалася й згуртувалася: на зборах розподіляли обов'язки та фізичну працю, обирали підрядника, затверджували комісію з контролю за виконанням робіт й розв'язували ряд інших спільних завдань. Отриманим результатом пишалися також усім селом, бо ФАП стало не впізнати — привабливий ззовні та зсередини, теплий та ще більш корисний людям, адже завдяки придбаному медобладнанню вдалося розширити перелік медичних послуг.

Організація «Лелека», окрилена першим успіхом, ризикнула полетіти далі, і невдовзі, восени 2010 року їй було надано можливість втілити додаткову ініціативу у співпраці з проектом МРГ та районною владою. На зборах громада одногосно вирішила зайнятися енергозбереженням у місцевій школі. І впродовж чотирьох місяців було виконано проект «Енергоощадні заходи у Воскодавській ЗОШ», в межах якого замінено всі старі вікна у двоповерховій будівлі школи. Паралельно з цим проектом функціональна група за кошти фонду «Відродження» виконала проект «Створення спортивно-оздоровчого комплексу «Лелека», що отримав підтримку Волинського ресурсного центру. Після його відкриття тут часто

бувають ті, хто живе у місті і приїжджає до рідних. Городяни зазначають, що не кожна спортивна школа в місті може похвалитися такими тренажерами, які має Воскодавський сільський спорткомплекс. Отже у селі тепер є усі сучасні можливості для розвитку фізкультури та спорту, чудове місце для проведення дозвілля як дорослими, так і молоддю.

КОЛИ МЕТОД ВІДПРАЦЬОВАНИЙ — ЧАС БРАТИСЯ ЗА СЕРЙОЗНІ ПИТАННЯ

Взявши за основу метод тісної співпраці з органами місцевого самоврядування та районною владою, громада с. Воскодави у кожній справі заручається фінансовою й технічною підтримкою партнерів. Активні мешканці, які мають достатньо досвіду та необхідних знань, продовжують діяти і без донорської підтримки. Так, у 2010 році зусиллями громади та районної влади в селі відремонтовано дорогу до церкви, коштом лише самих мешканців перекрито дах церкви. На початку 2011 р. у селі відведено місце для влаштування сміттєзвалища, зібрані погодження дозвільних інстанцій та ведеться підготовча робота з його паспортизації. Також у 2011 році проведено косметичний ремонт приміщення сільради. Клопотів в організації не меншало, адже на часі було нове серйозне завдання — влаштування дитячого садка. Як і раніше, досвідчені одностайно організували все село довкола цієї важливої справи і звісно узгодили наміри з районною владою. Наприкінці 2010 року у приміщенні школи виділено кімнати для розміщення дитсадка, а у 2011 року розпочато внутрішній ремонт приміщення з влаштуванням окремого входу. Оскільки стараннями громади та завдяки проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» раніше у школі було замінено всі вікна, ремонт потребує суттєво менших витрат. Отож небайдужі односельчани дружно взялися до роботи й ремонтували приміщення власними силами, закупивши матеріали за кошти місцевих спонсорів. Вже у червні 2011 року у Воскодавах відкрився дитсадок на 20 місць з групою п'ятирічок, а з вересня він зміг прийняти ще й змішану групу дітей віком від 2,5 до 5 років.

Члени громадської організації «Лелека» так захопилися впорядкуванням свого села, що на чергових зборах одностайно вирішили: «Мусимо відновити будинок культури! Це не лише покращить благоустрій села (занедбана будівля розташована у самому центрі), але й відродить наші художньо-естетичні традиції». Представники громадської організації спільно з сільським головою запросили спеціалістів, оцінили стан будівлі й замовили проектно-кошторисну документацію на проведення комплексного ремонту приміщення будинку культури. Цю ініціативу підтримали й на районному рівні, передбачивши співфінансування у бюджеті Гоцанського району на 2011 рік.

ГРОМАДА, ЯКА ДОВІРЯЄ СВОЄМУ ЛІДЕРУ — НЕПЕРЕМОЖНА!

З моменту свого створення Воскодавська громадська організація «Лелека» упродовж 2009-2010 років реалізувала третину плану розвитку, і сьогодні село не влізнати. Отож, закономірно, що голову громадської організації Ольгу Ющук територіальна громада на останніх виборах обрала сільським головою. Заступник голови організації, не менш активний діяч Олександр Поліщук, у лютому 2011 року очолив районну громадську організацію «Гостинний край». У Воскодавах проходять виїзні колегії за участі обласного керівництва, голів райдержадміністрацій та райрад. Не буває місяця, щоб сюди не навідалися гості, бажаючі ознайомитися з досвідом ефективного вирішення місцевих проблем силами влади й громади. Адже динаміка розвитку воскодавської громади вражає!

Лідер громади Ольга Ющук так оцінює зроблене: «Сьогодні питання, які виносяться на обговорення загальних зборів громади, вирішуються з максимальною ефективністю та швидкістю. Завдяки набутому досвіду, громада вже знає, як діяти крок за кроком, щоб вирішити певну проблему. А головне — ми знайшли партнерів для реального втілення своїх ініціатив. Настрій, який панує в громаді, переконує, що зміни можливі та невідворотні».

Користуючись знаннями та досвідом, отриманим у співпраці з проектом ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», організація громади впевнено, згуртовано й послідовно покращує добробут села та підвищує якість власного життя. Після реалізації першого проекту громадська активність не завмерла, а навпаки — розкрилася широким потенціалом. Селяни повірили у власні сили, відчули себе єдиним цілим, а головне — окрилились надією на краще майбутнє. А допомагає громаді у цьому їхній оберіг — родинний та світлий птах лелека.

СИЛА СПІВПРАЦІ ТА ПАРТНЕРСТВА

Історія успіху громади с. Кисилин Волинської області в рядках і фотографіях

Кисилин — одне з найвіддаленіших сіл Локачинського району Волинської області, яке з вересня 2008 року живе новим життям: його громада більше не чекає, поки проблеми почнуть вирішуватись самі собою. Замість цього тут все робиться за планом — так, як це і має бути в добре організованому колективі або компанії.

ПЕРШИЙ ДОСВІД: УСПІХІВ НЕ БУВАЄ БЕЗ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

Нова сторінка в історії Кисилина почалась з участі та перемоги у конкурсі, оголошеному проектом ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Активні та енергійні люди не лише не хотіли чекати, а були готові до дій. І можливості, які відкривались завдяки участі в проекті, прискорили їхнє об'єднання та формування організації громади «Стохід». На загальних зборах села 3 жовтня 2008 року громада сформуvala перелік основних проблем та виділила пріоритетні. А крім того, затвердила план розвитку території та встановила розмір членських внесків.

Найважливішим завданням визначили заміну дерев'яних вікон та дверей у дитсадку-школі на металопластикові. Головним мотивом було збереження енергії у приміщеннях взимку — для підтримки необхідної температури та зменшення витрат на опалення. Хоча у приміщенні Кисилинської загальноосвітньої школи щорічно проводиться поточний ремонт, що дає можливість зберігати приміщення в задовільному стані, огляд технічного стану будівлі показав, що віконні та дверні блоки частково прийшли в непридатність, і це спричиняє значну втрату енергоресурсів.

Школа здана в експлуатацію у вересні 1986 року і розрахована на 86 учнівських місць. Тут є їдальня на 40 місць, блок для навчання учнів 1-4 класів, 6 навчальних кабінетів, а також дошкільний навчальний заклад на 15 місць. У 2008-2009 навчальному році у школі навчалось 62 учні, з них 15 — у початкових класах. Працює 12 педагогів та 9 осіб обслуговуючого персоналу.

ГО «Стохід» не марнувало часу. У дуже стислі терміни виготовили технічну документацію, розробили мікропроектну пропозицію, першими на Волині підписали грантову угоду із Програмою розвитку ООН в Україні, провели конкурс на відбір підрядника і виконали всі роботи із заміни вікон та дверей у приміщенні. Ініціативна та відповідальна Галина Віннік, яка очолює організацію громади, так все організувала, що роботи були виконані протягом одного фінансового року. Загальний бюджет мікропроекту «Впровадження

енергоощадних технологій у приміщенні Кисилинської ЗОШ I-II ступенів» склав 178805 грн, що становить 67% річного бюджету сільської ради. При цьому на заміну вікон у школі громада збрала 24091 грн, сільська рада виділила 15310 грн, районна — 43000 грн, обласна — 45000 грн, ПРООН — 50000 грн.

Звичайно, шлях до такого успіху не був легким і рівним. Як і інші громади, ГО «Стохід» зіткнулась із проблемою вчасного проходження коштів через управління Держказначейства, оскільки цей механізм не був відпрацьований. Були також складнощі і з виділенням коштів з районного та сільського бюджетів. Але на допомогу у вирішенні таких питань завжди приходив районний Форум місцевого розвитку, адже засідання координаційного комітету Форуму висвітлювались в засобах масової інформації.

(Для того, щоб громадам району було куди звертатись по допомогу, районна рада створила районний ресурсний центр, який надає методичну та консультативну підтримку).

Поряд із тим, активісти кисилинської громади не опускали рук, коли стикались із труднощами, вони завжди були активними учасниками навчальних поїздок, семінарів, тренінгів в рамках проекту, гостинно зустрічали гостей на своїй землі. В ході реалізації мікропроекту під час робочих та навчальних поїздок в Кисилині побували радник проекту Югеш Прадхананг, інженер проекту Олег Баранецький, уповноважений керівник Програми розвитку ООН в Україні Ерджин Мурат, заступник постійного представника ПРООН в Україні Йоанна Казана-Вишневецька, голова представництва Європейської Комісії в Україні Жозе Мануель Пінту Тайшейра, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Яцек Ключковський та інші гості та представники Проекту.

ПЛАНУВАННЯ ТА ПІДГОТОВКА — НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТУ

Окрилена успішним впровадженням мікропроєкту, у 2010 році кисилінська громада стає учасником проєкту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» за додатковою квотою «40+». ГО «Стохід» вирішила продовжити вкладати кошти в енергозбереження навчального закладу, до чого її стимулювали теплі і затишні класні приміщення, де така робота вже була виконана. Отже, наступним проєктом стали «Енергоощадні заходи у дитсадку-школі с. Кисилін». Виконання цього проєкту дозволило повністю замінити та утеплити дах у приміщенні школи-дитсадка (загальна вартість робіт склала 162192 грн).

Крім цього, громада власними силами зробила ремонт приміщення та огорожі Свято-Михайлівської церкви, провела благоустрій місцевого кладовища. На часі — відновлювальні роботи у комплексі Кисилінського монастиря кармелітів — пам'ятки національно-культурного надбання, датованої 1632-1677 рр. Але оскільки реставраційні роботи цього об'єкта вимагають надзвичайно великого фінансування, то кисилінці продовжують шукати грантодавців та партнерів/спонсорів.

А ще громада зрозуміла, що має докладати зусилля не до того, щоб на селі зростала кількість барів, а до того, щоб молодь обирала здоровий спосіб життя. Тому в 2010 році ГО «Стохід» взяла участь у конкурсі мінігрантів «Громадська ініціатива в дії», який оголосила Асоціація захисту прав молоді Волині в рамках проєкту «Налагодження механізму реалізації громадських ініціатив у Волинській області» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Проєктна заявка «Через терни до зірок» загальною вартістю 11541 грн стала переможцем.

За ці кошти був облаштований футбольний майданчик — встановлено 2 футбольних воріт, встановлено і пофарбовано 200 м дерев'яних лавок для вболівальників, закуплено та встановлено 360 м огорожувальної сітки. А по завершенню робіт проведено спортивне свято «Мама, тато і я — спортивна сім'я». Тепер сільська молодь може грати у футбол, тренуватися, розвивати власну футбольну команду, брати участь у районних змаганнях та спортивних фестивалях, започаткувати проведення традиційних спортивно-масових заходів на селі. На стадіоні щонеділі проводяться футбольні матчі за участю місцевої футбольної команди «Стохід» та футбольних команд району. Крім того, тут проходять шкільні спортивні змагання.

Початок літа-2011 для мешканців Кисиліна відзначений черговою доброю справою. Ще в лютому цього року Г. С. Віннік виступила ініціатором облаштування прогулянкового майданчика поряд із приміщенням дитсадка-школи. Ця ідея знайшла

підтримку у першого заступника голови Волинської обласної ради Юрія Лобача, депутата обласної ради, заступника голови постійної комісії з міжнародних відносин, зовнішньоекономічних зв'язків та інвестицій Євгенія Недищука та Кисилінського сільського голови Адама Соколюка. Тому за досить короткий час в Кисиліні з'явився сучасний ігровий комплекс. А сьогодні на дитячому майданчику тішать малечу різнокольорові гойдалки, каруселі, пісочниця та гірка.

Ще один проєкт «Незабудка — шлях до активізації громади» подано до Міжнародного фонду «Відродження», до антикризової грантової програми на створення осередків культурно-громадської активності в сільських громадах.

УСПІШНА ГРОМАДА — ОЗНАЧАЄ НАЛАГОДЖЕНА СПІВПРАЦЯ З ПАРТНЕРАМИ

Отже, реалізуючи проєкти, жителі села Кисилін власноручно змінюють світ навколо себе та якість свого життя. Вони вже не чекають дива — вони знають, що можуть і мусять керувати цим та йти вперед громадою. Адже громада є великою силою, але вона має діяти у співпраці з владою та за допомогою партнерів. За це їй буде пошана і повага. Так, за активну діяльність Галину Віннік відзначено подякою голови районної ради, почесною грамотою районної ради, почесною грамотою обласної ради та цінним подарунком, подякою голови обласної державної адміністрації і, звичайно ж, повагою та вдячністю земляків.

ТРИ СКЛАДОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ ТА РАЙОНУ

Досвід Снігурівського району Миколаївської області у запровадженні соціальних проектів шляхом самоорганізації та реалізації громадських ініціатив

Снігурівський район Миколаївської області нічим особливим не відрізнявся від подібних по всій Україні, де яскраво проявились усі наслідки тривалого бюджетного безгрошів'я, криз та відсутності навіть спроб змінювати ситуацію. Тут, як і у багатьох населених пунктах в глибинці, йшли процеси деградації. Проте, на відміну від інших, ініціативні громади не захотіли далі миритися з безперспективністю долі територіального осередку і взяли ініціативу в свої руки. Багато чому навчившись за час реалізації проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», люди створили систему структур, які, працюючи разом, забезпечують району поступальний розвиток, громаді — стале покращення умов життя, бізнесу — ряд нових можливостей, владі — довіру та високі рейтинги.

Досвід Снігурівського району із запровадження соціальних проектів для втілення в життя громадських ініціатив вартий вивчення. В районі створені і працюють декілька структур, які забезпечують і координацію, і ініціативу, і контроль за виконанням усіх проектів, які слугують громаді і розвитку району.

1. Форум місцевого розвитку — добровільна організована структура при Снігурівській райдержадміністрації. Це районна рада голів сільських рад, керівників громадських і благодійних організацій та інших представників, які зацікавлені в реалізації проектів місцевого розвитку.

2. Програма сталого розвитку Снігурівського району. Метою програми є сприяння впровадженню проектів сталого розвитку громад, спрямованих на

покращення умов проживання, навчання та посилення ролі мереж організацій громадського суспільства, на підтримку навчальних програм, а ще на розвиток бізнесу. Програма забезпечує відбір та реалізацію соціально значимих для громади Снігурівського району проектів із залученням бюджетних коштів, коштів міжнародних фондів та коштів громадських формувань (ОСББ, ОСН, громадські організації, благодійні фонди) у визначених пріоритетних напрямках. За цією Програмою у 2009-2011 роках підтримано 16 проектів на загальну суму 1108,6 тис. грн.

3. Ресурсний центр розвитку громад Снігурівського району, який було створено в рамках проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», є спеціалізованою структурою, яка допомагає громадам створювати та виконувати проекти. Результат роботи центру — сприятливі умови для реалізації сталого розвитку в районі, більш активне залучення до діалогу з органами місцевої влади усіх верств населення, представників установ, організацій та бізнес-структур. Крім цього, вироблені і діють прозорі та ефективні механізми планування на місцевому рівні та залучення громадян до управління.

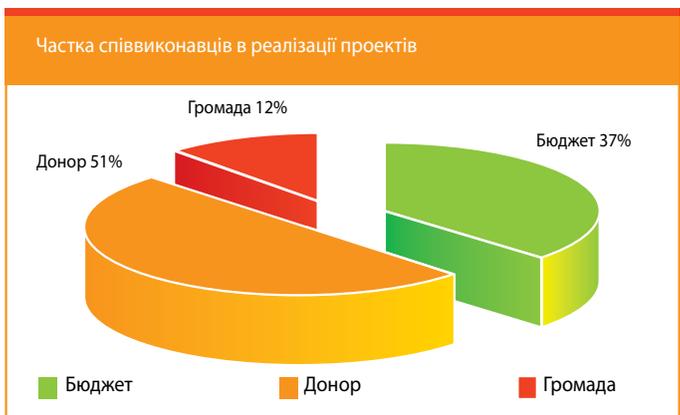
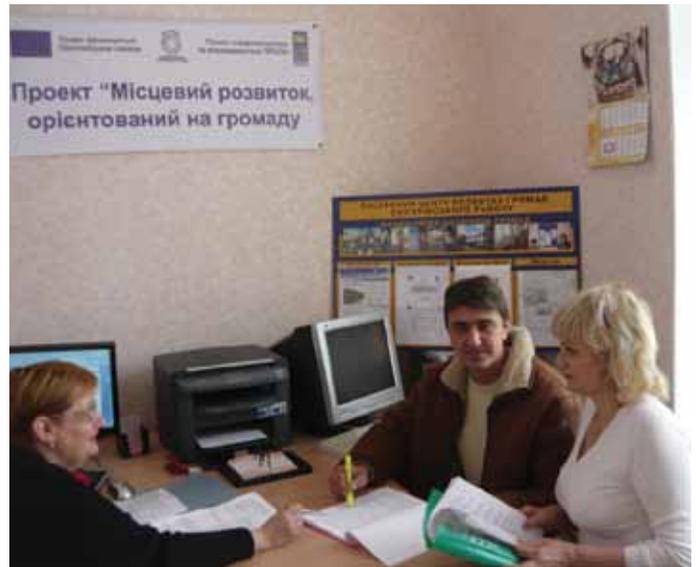
Результати роботи цієї системи наочніше сприймаються у вигляді таблиці проектів, реалізованих усього за 2 роки.

Так, упродовж 2008-2010 років реалізовано 30 грантових проектів на загальну суму 3775 тис. грн.

Назва донора, конкурсу	Реалізовано проектів на території району за 2008-2010 рр.	
	кількість	загальна сума, грн
Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування	6	1636400
ЄС/ПРООН — Проект МРГ	10	1219100
Міжнародний фонд «Відродження»	4	388300
Фонд розвитку м. Миколаїв	4	177500
Всеукраїнська благодійна організація «Турбота про літніх людей»	2	175000
ІСАР «Єднання»	2	40000
Фонд «Крона»	1	37100
Український жіночий фонд	1	37000
Міжнародний благодійний фонд «Україна 3000»	1	27000
РАЗОМ	31	3774900

Цей перелік реалізованих проектів — найкраще свідчення, що робота в даному напрямку є результативною, динамічною та має вагомий результат. А з діаграм легко бачити, що охочих власними силами змінити життя на краще, протиставивши наслідкам кризи ініціативу, кмітливість та ентузіазм, в районі стає все більше.

Завдяки реалізації проектів ініціатива громад стала не лише помітною — вона сьогодні є неодмінною частиною прийняття рішень щодо розвитку району. Результативне виконання проектів додає авторитету і владі, і територіальним громадам, де ці проекти виконуються. А головне — реалізація проектів дозволяє забезпечувати системний підхід до вирішення найактуальніших проблем життя територіальної громади.

БЕЗ ВІРИ — НІКУДИ. «ВІРОЮ» СИЛЬНА ГРОМАДА

Київська область, м. Переяслав-Хмельницький

Єрківці — мальовниче хліборобське село з населенням трохи більше тисячі осіб. Люди тут живуть своєю працею, як і в інших українських селах, славляться своєю гостинністю, відпочивають за найкращими українськими традиціями. Мають такі ж, як і в інших, біди: розбиті дороги, холодні дитсадки, замулені ставки, старі та понівечені водогінні мережі, стихійні сміттєзвалища. І не хочуть миритися зі своїми негараздами та проблемами, а хочуть жити щасливим та багатим життям. Мріють про європейські умови проживання та навчання для своїх дітей, про благоустроєні пляжі на своєму ставку з «грибками» та катамаранами, і, навіть, про власний аеродром. А тепер вони вірять у те, що всього цього можна досягти. І для цього у них є громадська організація «Віра — 2008» та досвід досягнення успіхів спільними зусиллями. Звісно, з вірою. Саме в 2008 році все і почалося. А тепер це — технологія, використовуючи яку, схоже, громада Єрківців, за бажанням таки збудує аеродром та матиме на чому літати.

ПОБАЧИВ МОЖЛИВІСТЬ — ЗБИРАЙ ОДНОДУМЦІВ ТА ПІДТРИМКУ

На районному семінарі в Переяславі-Хмельницькому, де зібрали представників всіх сільських рад, єрковецький сільський голова Катерина Вікторівна Кондратенко вперше почула про нагоду взяти участь в Проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Цей проект впроваджується в Україні за спільною ініціативою ЄС та ПРООН. Ідею зробити щось добре для свого села всією громадою вона донесла до односельців і отримала підтримку. Було прийнято рішення створити громадську організацію «Віра — 2008», яку очолила сільський бібліотекар Шульга Ольга Іванівна. Спільно вирішували, з чого ж розпочати свою діяльність. Багато прозвучало ідей,

пропозицій, але одногослосно на зборах вирішили, що найважливішим завданням для села є вирішення проблеми з водою.

ДОВЕДИ СОБІ, ЩО МАТЕРІАЛЬНО ЗАЦІКАВЛЕНИЙ У РЕЗУЛЬТАТІ — ЗДАЙ ГРОШІ НА СПІЛЬНУ СПРАВУ

Вода у Єрківцях дуже смачна і вона є і в криницях, і в джерелах, і в ставках. Є і водогінна мережа загальною протяжністю 33 кілометри, яку ще за радянських часів проклали по всіх вулицях. Але за багато років труби вийшли з ладу, все частіше трапляються пориви, перебої у подачі води стають все довшими. Та й сама вода тече брудна та іржава. Коштів сільського бюджету вистачає хіба що на латання дірок. Ото ж багато вже років люди потерпають від нестачі чистої питної води, та й для технічних потреб з криниці воду не наносиш.

«Ніхто не вірив, що це можна змінити, — говорить Катерина Вікторівна. — Проте завдяки можливості партнерської співпраці та активній позиції громади наш перший проект був дуже успішним. У нагороду ми отримали можливість реалізувати ще й другий проект. В результаті маємо майже 3,5 км відновлених водогінних мереж».

Однією з умов реалізації мікропроєкту було співфінансування з боку як мінімум трьох сторін: влади, громади та Проєкту. Члени організації «Віра-2008» швидко зібрали свій внесок: спочатку 7 тис. грн, потім ще 11 тис. Понад 150 тис. грн надійшло з місцевого бюджету. З них 92 тис. надала обласна влада. Загалом в реалізацію двох мікропроєктів було вкладено понад 300 тис. грн. Окрім того, поза проєктом зібрали ще до 30 тис. грн, які теж направили на ремонт водогону. Не шкодували люди своїєї праці та часу: допомагали копати траншеї, займались благоустроєм вулиць після ремонту, деякі члени громади безкоштовно надавали в користування свою техніку.

ДОСЯГ УСПІХУ — ПОВТОРИ ЙОГО, ВИКОРИСТОВУЮЧИ ТЕХНОЛОГІЮ

Отож, осінній день 2009 року, коли по трубах пішла перша вода, став справжнім святом для ерківчан. Ознаменував цю подію ще й візит постійного представника ПРООН в Україні Олів'є Адама. Його щире захоплення надихнуло членів громади на вирішення наступних проблем, надало впевненості в своїх силах і укріпило віру і бажання діяти й надалі для розквіту свого села.

Багато добрих справ зробили ерківчани вже після завершення першого та другого мікропроектів. Провели газифікацію села, облаштували сільське сміттєзвалище, відновили стадіон, провели ремонт церковно-приходської школи, закупили медобладнання в сільську амбулаторію, виготовили символіку села та ще багато іншого. А чим більшого досягали, тим амбітнішими ставали плани. Саме плани, а не мрії, бо виконанням цих завдань сьогодні разом займаються і сільський голова, і вся громада, адже мають в цьому гарний досвід.

НАВЧИВСЯ САМ — НАВЧИ СУСІДА!

Цим досвідом ерківчани пишуться і щиро діляться з іншими громадами. Приїждять до них як жителі сусідніх сіл, так і віддалених, наприклад з Черкаської області. Гостинно зустрічають тут і іноземних гостей. Нещодавно Ерківці відвідала делегація дипломатів європейських країн на чолі з Лаурою Гараньяні, керівником управління програм допомоги Представництва ЄС в Україні, та Рікардою Рігер, директором ПРООН в Україні. Громада Ерківців охоче демонструвала свої надбання: від результатів, досягнутих ще під час реалізації першого проекту, до усіх змін, яких вони досягли власним трудом та з використанням знань, отриманих за час участі у Проекті МРГ. Адже головне їх надбання та багатство — це чудові українські люди, які мріють про розквіт свого краю, вміють ставити перед собою цілі, вірять в чудове майбуття і творять його своїми руками.

«МАЙБУТНЄ РЕАЛЬНЕ ЛИШЕ ЗА УМОВИ СПІВПРАЦІ МІЖ ЛЮДЬМИ».

ДАНТЕ

Регіональні підрозділи впровадження / Ресурсні центри громад:

Регіон/область	Адреса	Телефон
АР Крим	вул. Плотинна, 9, 4 поверх, Симферополь, 95007	(050) 417-70-39 (050) 417-71-39
Вінницька	вул. Соборна, 72, офіс 312-313, Вінниця, 21050	(050) 416-37-24 (050) 386-91-65
Волинська	Київський Майдан, 9, офіс 832, Луцьк, 43027	(050) 386-91-50 (050) 416-31-26
Дніпропетровська	пр. Кірова, 2, офіс 447, 4 поверх, Дніпропетровськ, 49004	(050) 386-92-24 (050) 417-70-41
Донецька	вул. Університетська, 13, офіс 717, Донецьк, 83000	(050) 386-91-97 (050) 417-73-60
Житомирська	вул. Театральна 17/20, офіс 116, Житомир, 10014	(050) 447-43-54 (050) 417-69-78
Закарпатська	Площа Народна, 4, офіс 231, Ужгород, 88000	(050) 386-91-49 (050) 417-74-51
Запорізька	пр. Леніна, 164, офіс 764, Запоріжжя, 69107	(050) 386-92-25 (050) 416-33-74
Івано-Франківська	вул. Грушевського, 21, 4 поверх, к. 456-а, Івано-Франківськ, 76004	(050) 386-91-66 (050) 416-37-26
Київська	вул. Еспланадна, 20, поверх 7, офіс 704/1, Київ, 01601	(050) 386-91-89 (050) 417-74-85
Кіровоградська	вул. Преображенська, 2, офіс 1, 6 поверх, Кіровоград, 25006	(050) 386-91-99 (050) 417-71-57
Луганська	пл. Героїв ВОВ, 3-а, офіс 112, Луганськ, 91000	(050) 386-92-30 (050) 417-74-84
Львівська	вул. Огієнка, 18-а, Львів, 79007	(050) 386-91-73 (050) 416-31-29
Миколаївська	вул. Адміральська, 22, офіс 715, Миколаїв, 54001	(050) 386-91-68 (050) 416-28-72
Одеська	вул. Канатна, 83, офіс 512, Одеса, 65107	(050) 386-92-08 (050) 417-74-48
Полтавська	вул. Жовтнева, 45, офіс 104, Полтава, 36014	(050) 386-92-14 (050) 417-71-19
Рівненська	Майдан Просвіти, 1, офіс 504, Рівне, 33000	(050) 386-91-95 (050) 417-69-21
Сумська	Майдан Незалежності, 2, офіс 144, Суми, 40030	(050) 386-92-27 (050) 417-71-40
Тернопільська	вул. Грушевського, 8, офіс 839, Тернопіль, 46021	(050) 386-91-58 (050) 416-36-04
Харківська	пл. Свободи, 5, Держпром, 6 під'їзд, 4 поверх, офіс 573, Харків, 61200	(050) 386-16-56 (050) 386-91-46
Херсонська	вул. Перекопська, 158, офіс 209, Херсон, 73002	(050) 386-92-07 (050) 417-71-51
Хмельницька	вул. Свободи, 51, Хмельницький, 29000	(050) 386-91-62 (050) 416-36-05
Черкаська	вул. Хрещатик, 193, 4 ганок, Черкаси, 18000	(050) 386-92-04 (050) 417-69-40
Чернівецька	вул. Ломоносова, 2, офіс 2, Чернівці, 58000	(050) 386-91-56 (050) 417-73-71
Чернігівська	вул. Шевченка, 7, офіс 4, Чернігів, 14000	(050) 386-91-70 (050) 417-71-38